
تاغه‌ی
مراد
آت
کیشنه‌گن
آقشام
www.ezgu.org

آت کیشنه‌گن آقشام

قصه

بو قصه‌لر نې بیر کونلرنی کۆرمه‌دی!

ذاتی نامرد بۆلدی، اوشبو قصه‌لر یاقه‌سیدن آلدی. آغزی بوزوق بۆلدی، اوشبو قصه‌لرگه توپوگینی ساچدی. قۆلی ناپاک بۆلدی، اوشبو قصه‌لردن بوتون-بوتون بابلرنی اۆچیریب تشله‌دی.

عاقبت، اوشبو قصه‌لر اۆز وقتیده پتی یولینمیش تاووق مثال چاپ اېتیلدی.

القصه، دارولامان کونلر کېلدی. «آت کیشنه‌گن آقشام»ده‌گی زیادالله چاپندازچه‌سیگه ایتر بۆلسک... اولاق تاغه‌ی مراده کېتدی!

۱

برادرلر، کۆرگیلیک، کۆرگیلیک!

بیر اېرته اویغانیب، کلّه‌مگه قۆل یوگورتیردیم. ساچلریم آره‌سیده یره-چقه‌لر اوچ ببردی. پروایيم فلک بۆلدی، یوره ببردیم. آنه‌مگه-ده ایتمه‌دیم.

چقه‌لر کون سیین باله‌له‌دی. کتّه-کتّه بۆلدی. قۆتیر بۆلیب قیچیدی.

شونده، قیشلاغیمیز دۆختیریگه باردیم. دۆختیر فو، دېیه افتینی بوریشتیردی. یورچیده‌گی کلخانه‌گه آلیب جۆنه‌دی.

یۆلده موتردن تشلب قاچدیم. اوشلب کېلیب، ینه موترگه باسدی.

کلخانه‌ده... اوه، ایتگیلی یۆق. دۆختیر دېگنی بې‌رحم اېکن. آنه‌منی کۆردیم، برادرلر، آنه‌منی...

بری کلگه قیته‌دن جینگله ساچ بیتدی. مېنینگ کلّم یلتیره‌ب قالدی. بیرته-ده ساچ بیتمه‌دی!

دۆختیرلر عجبلندی، کمدن کم اوچره‌یدیگن واقعه، دېدی. خۆرلیگیمدن ییغلب-ییغلب اویگه کېلدیم.

آنه‌میز تپ-تقیر کلّه‌منی اوشلب-اوشلب کۆردی. ایچ-ایچیدن کویدی. ایتیب-ایتیب ییغله‌دی.

- کمبغلنی تویه نینگ اوستیده ایت قاپه‌دی، دېگنی شو-ده، - دېدی.

کتّه تېلپک ساتیب آلدیم. قیشین-یازین قولاقلریمگچه باستیریب کییب یوردیم. مکتبه-ده تېلپگیمنی آلمه‌دیم.

متیماتیکه معلمیمیز آیاغینی تیره‌ب طلب اېتدی:

- باش کییمینگنی آلمه‌سنگ، درس اۆتمه‌یمن! - دېدی.

آلد قطارده اۆتیرگن صنف آقسقالیمیز معلمگه بیر نیمه‌لر دېدی. اما معلم اۆز سۆزیده توردی:

- اۆقووچی درسده یلنگ‌باش اۆتیریشی لازم! قاعده شونده‌ی!

تېلپگیمنی کلّه‌مگه باسیب اوشله‌دیم.

- اۆقووچی قربانوف، سېنگه ایتیه‌یمن!

میق اېتمه‌دیم. معلمیمیز تېلپگیمنی باشیمدن یولیب آلدی. دېرزه‌دن تشقریگه آتیب یوباردی.

صنفیمیز باله‌لر کولگیسیدن زیریلّب کېتدی. باله‌لر کلّه‌منی آفتابگه مېنگزه‌ب قییقیردی:

www.ezgu.org

- اوره-ه-ه، کون چیقدی!

کلّه‌منی قۆللریم بیلن یشیردیم، هۆنگره‌ب ییغله‌دیم. سیاه‌دانئی آلیب، معلم نینگ یوزیگه آتدیم. تپگمه‌دی. کپین، تشقری آتیلدیم. مکتبدن قاچیب کپتدیم.

ینه قیتیب مکتبگه آیاغیمنی باسمه‌دیم. دیرپکتور بیلن صنف رهبریمیز کپلیب تولاّ قیلدی. آنه‌میز الده‌ب-ابره‌دی. بری-بیر مکتبگه بارمه‌دیم.

بپشینچی صنف کلّه‌م بیلن قالدیم.

۲

آدملر مپنی کل دپیدیگن بۆلدی! زیادالله کل اپمیش! اپ، توبه-اپ، توبه-اپ!

اوّل-اوّل اویتدن قولاقلریمگچه لاوولّب یاندیم. کۆنگلیم اۆکسیدی. کپین-کپین باتمه‌یدیگن بۆلدی. کل سۆزی کۆنگلیمگه سینگدی. قولاقلریم کلگه اۆرگنیب قالدی.

اپندی، زیادالله کل، دپمه‌یدیگنلردن اۆپکه‌له‌دیم. اینیقسه، پُسته‌چیدن حوصله‌م پیر بۆلدی.

قچان کۆرسه اۆرتاق قربانوف، دپیدی. غشیم کپله‌دی. مپنی مَینه قیله‌یاتگنده‌ی تویوله‌دی.

بیر سفر جپرکیب تشله‌دیم:

- نیمه‌گه مپنی اۆرتاق قربانوف دپیسیز؟ مپن بیر عملدار میدیم که، یا، دپپلومیم بار میدی که، اۆرتاق قربانوف دپیسیز؟ بار-یۆغی بپشینچی صنف کلّه‌م بۆلسه. کۆپ مَینه قیلمنگ، ساچیم بۆلمه‌سه یم تراغیم طلادن!

- بۆلمه‌سه نیمه دپیین؟

- اپل قطاری زیادالله کل دپپه بپرینگ. اۆز آتیم اۆزیم بیلن...

خداگه شکر-اپ، اپندی پُسته‌چی-ده کل دپیدیگن بۆلدی! دیپلوم سۆره‌مه‌یدیگن تورلی ایشلرده ایشله‌دیم. قراوول بۆلدیم، گۆلَخ بۆلدیم. آخری پاده‌چی بۆلدیم. اپل قۆیینی باقدیم.

ادیرلرده قۆی باقیب، نَی چلدیم. نفسیم یپتمه‌ی قالدی. شونده، اپسکی بیر دۆمبیره تاپدیم.

دۆمبیره‌منی سَیره‌تدیم، بپ‌پایان ادیرلر، یاپیلیب اۆتله‌یاتگن قۆیلر، چۆقّیلر اوچیده اوزمه‌ی چوغورله‌یاتگن قوشلر، پغه-پغه آپّاق بولوتلرگه قره‌ب داستان ایتدیم. بو داستانلرنی تۆیلر، آلیس یلدا کپچه‌لری بابالریمیز بیری قۆیپب بیری ایتر اپدی. بابالرنینگ کۆپلری رحمتلیک بۆلدی. رحمتلیکلرده‌ی داستان ایتیب بۆلمه‌یدی. بیزنیکی، بحالِ قدرت...

۳

برادرلر، سیز سۆره‌منگ، مپن ایتمه‌یمن... آتی ماماسولوو اپمیش. یوزلری کلچه‌ده‌ی می، یا، سولوو می؟ کۆزلری قاره می، یا زیغیر گلیده‌ی می؟ قاشلری قویوق می؟ قویوق بۆلسه، قیریلمه می؟ کپچه‌سیلیگیدن کۆرمس اپمیشمن، بیلمس اپمیشمن.

کۆرآیدین اپمیش. ماماسولوولر کۆچه‌سیده تپلبه بۆلیب یورر اپمیشمن. بیر نیمه یۆقاتگنده‌ی تپنتیرر اپمیشمن. یۆل چپتیده‌گی تاشگه چۆنقه‌یپبمن، کفلریمنی اپیگیمگه تیره‌بمن. آیگه مهلیا بۆلیب-مهلیا بۆلیب تپرمیلیبمن. آی نینگ پپتی کیر اپمیش. آیگه سانسیز عاشقلر مهلیا تپرمیلدی. آی قیسی عاشققه بیر اۆپپچ پپردی؟ آی قیسی عاشققه وفا قیلدی؟

www.ezgu.org

آیگه قۆل سیلتب، اۆرنیمدن توریبمن. ماماسولوولر دېواریدن آشیبمن. ایتی یۆق اېمیش.

درختلر پنەلب، دېرزەسیگه تېرمیلییمن. آلمەلریدن اوزیب-اوزیب یېبمن. کېپن، ایوانیگه، اوندن ایچکریگه کیریبمن. تیمیرسکیلنیب، تۆشگینی تاپیبمن. ماماسولوو اویغانیب کېتیبدی، چیریلّەیمن، کېت، دېبدی. مېن یالواریبمن. قۆلیمنی اوزەتیبمن. او قۆلیمنی قیتریب، اۆزیمگه سوریبدی. کېپن، ماماسولوو نینگ قۆینیگه کیریبمن!

برادرلر-اې، جمعی که عالم بیر طرف، قۆیین دېگنلری بیر طرف اېکن! اهەی-اهەی!

باریگه شکر قیلسم بۆلمس میدی؟ تېک یاتسم بۆلمس میدی؟ قۆینیگه قناعت قیلسم بۆلمس میدی؟

مېن تینمس، ماماسولوونینگ کۆنگلیگه-ده کیریبمن! عاشقانه-عاشقانه قدملر باسیب، کۆنگلینی آولبمن. سیم-سیاه بیر عالم اېمیش. تېورەک هوویلّب یاترمیش. قیمیرلەگن جان یۆق اېمیش. اېرکک ذاتی نینگ اۆزی توگول، ایزلری-ده یۆق اېمیش. بهشتەەی بیر عالم اېمیش.

تېورەک که النگلب، کولر اېمیشمن: اوشبو بهشتگه مېندن اۆزگەلر کېلمبدی!

کۆنگلیمنی زۆر بیر خوشوقتلیک قیتیقلر اېمیش: اوشبو بهشتگه بیرینچی بۆلیب مېن قدم قۆییبمن! اهەی-اهەی!

کۆزیمنی آچسم اوی زمستان، بالشنی قوچاقلب یاتیبمن.

اویقوم قاچدی. اویقومنی قووەلب، شیفتگه قرەب یاتدیم. چین، قیشلاغیمیزده شوندەی قیز بار. آتی ماماسولوو.

۴

اېرتەلب تعطیل قیلدیم. ېېلیمگه توشلیک اۆرەدیم. زرنگ تیاغیمنی آلدیم.

اېلبوروتدن پادەیاتاققه باردیم. بیر تاشگه یانباشلب آلدیم.

اېل قۆی-اېچکیلرینی هَیدەب کېلدی. شونده... شونده، او-ده کېلدی!

مېن اۆرنیمدن توریب قرەدیم. خیالیمده، یوزلریم لاوولّب قیزیدی.

او قۆلیدەگی خیویچنی قۆیلری کېتیدن آتیب یوباردی. ایزیگه قیریلیب کېتدی. مېنگه قیریلیب-ده قرەمەدی. عجبا، او کېچه مېنی کۆردی میکین؟ اویلگنیدن تېز قیریلیب کېتدی میکین؟

برادرلر، شو قیز کۆز آلدیمدن کېتمەی قالدی! کېچەسی-ده، کوندوزی-ده!

شو قیزگه ساوچی قۆیدیم!

- تېگمەیمن، کلّەسی کل، - دېبدی.

یا، پیریم-اې، یا پیریم-اې! کل بۆلسه نیمه بۆپتی؟ گپ جونده می؟ جونده عقل بار می، خواهلەگن پېریگه بیته بېرەدی-ده. بیراوگه قویوق بیتەدی، بیراوگه سییرەک بیتەدی. ینه بیراوگه بیرته-ده بیتمەیدی. بو یرەتگن نینگ ایشی-ده!

جون اېکیش دهقانچیلیک میدی که، عیب بۆلسه! انه، کلّەسیگه جون اېکمەدی، اېکسه-ده، سوغاریب، پرورشلەمەدی، عاقبت، قوریب قالدی، دېسه. میلی، انه اونده مېنی کمسیتسین. زیادالله کلده اېرککلیک اوقوو یۆق، مشتەەی کلّەسیگه جون اېکیب آلالمەدی، دېسین. او یخشی اېر بۆلمەیدی دېسین...

مېن بری-بیر ششتیمدن قیتمەدیم. ساوچینی باسیب قۆیه ببردیم.

- ایتیب قۆیینگلر، مېن حلی آت آلیب، کۆپکری چاپەمن! - دېدیم.

www.ezgu.org

ماماسولوو ناز قیلیب-قیلیب، آخری کؤندی!

تؤی-تماشا بؤلدی. او مستانه-مستانه قدم قؤییب، چیمیلدیققه کؤلین بؤلیب کیردی. مؤن مردانه-مردانه آدیم قؤییب، کویاو بؤلیب کیردیم.

ماماسولووگه کؤرگن توشیمنی ایتیب بؤردیم.

- سؤن هم شونده‌ی توش کؤریب ایدینگ می؟ - دؤدیم.

- کؤریب ایدیم، - دؤدی.

- چینینگنی ایت، - دؤدیم.

- چینیم، - دؤدی. - لؤکن، تنییالمه‌ی قالیب ایدیم، چیراق اؤچیق ایدی، - دؤدی.

- اؤشه مؤن ایدیم! - دؤدیم، کؤکره‌گیمگه اوردیم.

- سیز ایکن‌لیگینگیزنی بیلیب تؤگدیم-ده، - دؤدی.

- اهه‌ی-اهه‌ی! - دؤدیم.

برادرلر، ماماسولوو توشیمده چؤلپان ایدی، هوشیمده آی ایدی، قؤینیمده آفتاب بؤلدی!

۵

بیر سوروو قؤی ساتدیم. پولینی بؤلیمگه اؤره‌دیم. نماز چاپندازنی آلدیمگه سالیب، آباقلی‌گه جؤنه‌دیم.

برادرلر، بیزنینگ سورخانده منه بونده‌ی گپ بار: آت آلسنگ، آباقلی‌دن آل، عیال آلسنگ، ایرغلی‌دن آل!

بونینگ مغزی شو که، آت دؤگنلری دؤبو! آت بؤپایانلیکنی دؤبیدی. آت مصافه نیمه‌لیگینی بیلمه‌یدی. آت قهرتان قیشده-ده دشت-بیابانلرده چاپیب اؤسدی. انه شونده دیرکیلّه‌گن آت بؤله‌دی! قؤلتیقلری چؤزیله‌دی، کؤکره‌کلری اینلیک بؤله‌دی! اوچقور کؤله‌دی! بؤداو آت بؤله‌دی!

آباقلی انه شونده‌ی دشت!

ایرغلی دؤگنیده قیز بار! ایرغلی نینگ قیزلری زواله‌سی پیشیق کؤله‌دی. کییمه‌گنی یؤتّینچی کلیش کییه‌دی! بری نینگ بؤلی بقوّت، بؤلیملی بؤله‌دی. ایرغلی نینگ قیزلرینی قوچاقله‌سه، قؤیین تؤله‌دی! ایرغلی نینگ قیزلری کؤرگن فرزند-ده الپامیش‌کؤلبت بؤله‌دی. باعثی، الپامیش عینِ شو ایرغلی‌ده اؤتگن-ده!

انه، بیلدینگیز می، اِبل نینگ گپی قه‌یاقله باره‌یپتی؟

مؤن ایکّی کون آت سه‌یله‌دیم. آباقلی دشتی گله-گله آت! دشت چنگیتیب چاپیب یوریبدی! بیر یشر قولونلر، اوچ یشر تایلر، تؤرت یشر غؤنانلر، بؤش یشر دؤنانلر! سغریسیگه اوی تیکسه بؤله‌دیگن بَیتللر! هیبتلی اَیغیرلر!..

بیراوینی اوشلب، آلد تویاقلرینی جفتله‌دیم. تویاقلری آره‌سیدن مشت اوردیم. مشتیم اؤتمه‌دی.

باردی-یو اؤتسه، یخشی آت بؤله‌دی. قؤییب یوباردیم. ینه بیراوینی کؤردیم. درست‌گینه-یو، فقط قارنی یؤق. بار بؤلسه-ده، جوده تار. بونی یم قؤییب یوباردیم، بؤلمه‌یدی!

برادرلر، آت آلسنگ، هؤکیز قاریندن آل، هؤکیز آلسنگ، آت قاریندن آل!

www.ezgu.org

آرقه کېزەنگی باله نینگ بیله‌گیده‌ی بۆلیب توره‌دیگن آت یخشی کېله‌دی. شونده‌ینی ایزله‌دیم. یۆلیقمه‌دیم. قاپقاغی اېنلیک آت-ده یخشی بۆله‌دی. بونده‌ینگه-ده کۆزیم توشمه‌دی.

گله‌نی ایلنیب یوردیم. بیر بۆزگه کۆزیم توشدی. شونی اوشله‌دیم. تیشلرینی کۆردیم. یاشی یېتّیده بۆلسه-ده، حلی آزیقلی تیشی چیقمبدی. اصلیده، بېش یاشیده چیقه‌دی. دېمک، اېندی چیقمه‌یدی. آزیق تیشسیز آت خاصیتلی آت بۆله‌دی!

برادرلر، شو بۆزگه دل کېتدی! اوچ مینگنی نقد سنب ببردیم. بۆزنی مینیب کېلدیم. انبارخانه آلدیده‌گی اوستاخانه‌گه آلیب باردیم. بۆزگه بوراو سالدیم: اېپگه تیاقچه باغله‌دیم، تومشوغیدن اۆره‌ب بوره‌دیم. بوراو تیاق بۆز تومشوغیگه باتدی. بۆزنی قیمیرلتمه‌ی قۆیدی.

اوسته بۆز آیاقلریگه نغل قاقدی.

برادرلر، اساو آتنی تقه تۆختته‌دی!

هاولی چېتیده آخور قیلدیم. بۆزنی شو آخورگه باغله‌دیم.

آنه‌میز ناراضی بۆلدی. بېتی بوریشیب-بوریشیب آغریندی. لبینی بوریب مینغیلّه‌دی:

- آتیم نیمه‌م... آتدن موتر یخشی... - دېدی.

- موتریم نیمه‌م؟ آتی بارنینگ - قناتی بار، - دېدیم.

- آتگه یېمیش قنی...

- یېمیش؟ خدا هر جانوارنی اۆز رزقی رۆزی بیلن یره‌ته‌دی. آت بیتدی - قنات بیتدی. یېمیش تاپیله‌دی.

برادرلر، موتر دېگنلری تېمیر! جانی یۆق! جانی یۆق تېمیر آدمگه اېل بۆلمه‌یدی!

تېمیرنینگ یوره‌گی یۆق-ده! آت آدمگه اېل بۆله‌دی. باعثی، آت نینگ جانی بار، یوره‌گی بار-ده!

٦

اېل مېنگه-ده بورنینی جییریب قره‌دی، آتیمگه-ده بورنینی جییریب قره‌دی. اېل، آغزینی اوشلب کولدی، پیق-پیق کولدی، قۆلی بیلن کۆرستیب کولدی، پنه-پنه‌لرده کولدی.

بیلدیم، اېل، زیادالله کل، آته‌نگنی کۆردیم - احمدِ فارغ، آنه‌نگنی کۆردیم - تاوانی یاریق، کۆرپه‌نگ‌گه قره‌ب آیاق اوزه‌ت، دېدی. اۆزینگ بیر صغیر بۆلسنگ، سېنگه کیم قۆییبدی آتنی، دېدی. ینه تغین کل بۆلسنگ، کلگه آتیم نیمه‌م، دېدی. کلگه اېشک هم بۆله‌دی، دېدی.

برادرلر، اېل شونده‌ی! اېل آغزیگه اېلک توتیب بۆلمه‌یدی! آدمزات شونده‌ی! بار بۆلسه، کۆرالمه‌یدی، یۆق بۆلسه، بېرالمه‌یدی! شونده‌ی اېکن، آدم بۆله‌من دېسنگیز، اېل آغزیگه اعتبار ببرمنگ! آدم بۆله‌من دېسنگیز، اېل گېپگه پروا قیلمنگ! اما بې‌پروا-ده بۆلمنگ!

برادرلر، آت ازّانچه خاصیتلی بۆلسه-ده، ازّانچه فهم-فراستلی بۆلسه-ده، ازّانچه خوش‌صورت بۆلسه-ده، بری-بیر، آت، اۆز آتی اۆزی بیلن آت! تۆرت آیاقلی جانوار! دُملی حیوان!

www.ezgu.org

دنیاده نیمه مؤل، تؤرت آیاقلی جانوار مؤل! دوچ کېلمیش تؤرت آیاق جانوارنی قندەی بؤلسه، شوندەیلیگیچه اېل آرەسیگه آلیب کیریب بؤلەدی می؟ بؤلمەیدی! قندەی بؤلسه، شوندەیلیگیچه اېل قیلیب بؤلەدی می؟ بؤلمەیدی! اوّل هم بار، تؤرت آیاقلی جانوارنی آت قیلماق لازم!

تؤرت آیاقلی جانوارنی آت قیلیش نینگ اؤزی بؤلمەیدی. دُملی حیواننی آدمگه اېل قیلیش برچه نینگ-ده قؤلیدن کېلمەیدی!

تؤرت آیاقلی جانوارنی آت قیلیش اوچون، اوّل هم بار، کؤنگیلده بؤلماغی لازم! اوّل هم بار، بدنده بؤلماغی لازم!

بارک اللّه! بار-ده، بدنده بار-ده! کؤنگیلده بار-ده! شو باعثدن آت آلدیم-ده! اهەی-اهەی!

داستانچی داستان ایتەدی. خطا ایتسه، شرتّه بس قیلەدی. باشقتدن، توزەتیب ایتەدی.

شاعر کتاب بیتەدی. کتابیده بیر جایی یاقیمسیز بؤلسه، شاعر قلم بیلن شرتّه-شرتّه اؤچیرەدی، یاقیملی قیلەدی.

رسمچی صورت چیزەدی. صورتده آدم قاشی قاشدەی بؤلمەدی. آت یالی یالدەی بؤلمەدی. قیامیگه کېلمەدی. رسمچی درحال آدم قاشینی قاشدەی قیلەدی، آت یالینی یالدەی قیلەدی.

چاپنداز بؤلسه، آتنی توزەتالمەیدی!

تؤرت آیاقلی جانوار آت بؤلەیاتیب... هه-هه، آت بؤلەیاتیب... نیمه فعل-اطوار تاپسه، شو فعل-اطواریده قالەدی. نیمه قیلیق تاپسه، شو قیلیغیده قالەدی. نیمه کؤرسه، نیمه بیلسه، نیمه اؤرگنسه، برچه-برچەسی تنەسیده قالەدی، مییەسیده قالەدی.

انه شوندن کېین چاپنداز آتنی توزەتەمن دېسه، اؤزیگه جور قیلەدی. آتنی توزەتیب بؤلمەیدی!

برادرلر، سره آت، چاپنداز عقل-ذکاوتیدن بنا بؤلەدی! سره آت، چاپنداز قلب قؤریدن بنا بؤلەدی!

شو باعث، بؤزنی تربیەلەی بېردیم، کېچه-یو کوندوز تربیەلەدیم. زؤر بېریب تربیەلەدیم.

قندەی قیلیب تربیەلەدیم؟ ایتمەیمن، بیراولر بیلیب قالەدی، ایتمەیمن...

۷

برادرلر، بؤز آت قندەی بؤلەدی؟ سفرەدەی آپّاق بؤلەدی! باردی-یو، اجدادیده بؤلسه، تؤقّیزگه تؤلگنده ترلان بؤلەدی. تؤقّیز یاشیده بؤزنینگ بدنیده خالدەی-خالدەی قاره دانەلر پیدا بؤلەدی. شوندن باشلب او بؤز اېمس، ترلان آت بؤلەدی. ترلان - خال-خال آت! ترلان - آتلر سرەسی!

برادرلر، تؤریق آت نینگ یوزدن بیری یخشی بؤلەدی، ترلان آت نینگ یوزدن بیری یامان بؤلەدی!

برادرلر، آت تنیمەسنگ، ترلان آل!

بیزنینگ بؤز تؤقّیزگه تؤلدی، تؤقّیزده بؤلدی. شونده... شونده، بیر آرزوم، اؤن آرزو بؤلیب بالەلەدی. بیر قووانچیم اؤن قووانچ بؤلدی!

برادرلر، بؤز آتیم - ترلان بؤلدی! مېن ترلان آتلی بؤلدیم!

آت نینگ سرەسی مېنده، قولینگ اؤرگیلسینی مېنده!

۸

ترلاننی قاره ایشلرگه سالمەدیم. ادیرلرده اؤیناقلتیب میندیم. اؤیناقلتیب-اؤیناقلتیب قؤی باقدیم.

www.ezgu.org

شونده‌ی بیر کونده کلخوز رئیسی شوفیوری آت چاپتیریب کېلدی. اونی رئیس یوباریبدی. باریب، زیادالله کلنی آلیب کېل، دېبدی. رادیودن آدم کېلیبدی. اېنگ یخشی پاده‌چینی ایتینگ، رادیوده چیقره‌من، دېبدی. شونده، رئیس مېنی ایتیبدی.

اوّل-اوّل ایشانقیره‌مه‌دیم. شوفیورگه سینچیکلب قره‌دیم. چین گپگه اوْخشه‌دی. شوندن کېین قوْیلرنی شو یقینده‌گی اسد چوْپانگه تعیینلب کېلدیم.

اوْزیمده یوْق خوشوقت بوْلدیم. اې، یشنگ-اې، رئیس اکه-اې، دېدیم. بیزگه اوْخشه‌گن کللرنینگ یلتیراق باشیگه-ده آفتاب چیقسین دېیسیز-ده، دېدیم. اې، شاپ مۇیلاوینگیزدن-اې، دېدیم.

یوْلده اوییمیزگه توشدیم.

حلی توتیلمه‌گن بې‌قسم چاپانیمنی کییدیم. تېلپگیمنی کییدیم...

بنایی‌ده‌ی آراسته بوْلدیم.

۹

ترلاننی اداره آلدیگه باغله‌دیم.

دوْمبیره، توشلیک سالینگن خورجوننی یېلکه‌مگه تشله‌دیم. استه-استه ایچکریله‌دیم.

- السلام و علیکم! - دېدیم.

- اهه، کېلینگ اوکه، کېلینگ.

قالیندن اوه‌یلب‌گینه یوردیم. تۇرده‌گی نیمکتده یلپه‌ییب اوْتیرگن آدم بیلن قوْش‌قوْللب کوْریشدیم.

درّاو تنیدیم، بو اوْزیمیزنینگ قیشلاقلیک ریخسیېف بوْلدی.

مېن قه‌یېرگه اوْتیریشیمنی بیلمه‌ی کلاولندیم. ریخسیېف برماغینی نیش قیلیب جای کوْرستدی.

خورجونیمنی دېرزه‌گه قوْیدیم. امانت‌گینه اوْتیردیم. سوْره‌شه‌یین دېگن مقصدده ریخسیېف‌گه قره‌دیم.

- اهه، فامیلیه‌نگیز نیمه اېدی، اوکه؟ - سوْره‌دی ریخسیېف.

- زیادالله کل! - دېدیم.

- اهه، هه-هه-هه! یوْق، فامیلیه‌نگیز؟ قربانوف؟ اهه، یخشی، یخشی! ساغلیق قله‌ی، اوْرتاق قربانوف؟ آتده‌ی بوْلیب یوریبسیز می؟

- شکر مخبر اکه، شکر. آتده‌ی بوْلمه‌سک-ده، یوریبمیز ایشقیلیب، بیرنوعی.

- اوْزینگیز قنده‌ی، بردم‌گینه میسیز؟ باله‌لر چاپقیلّب یوریبدی می؟ قچان بوْلسه، سیزنی مقته‌یمن. منه، بیزدن-ده یازه‌دیگنلر چیقدی دېیمن.

- رحمه-ه-ت، رحمه-ه-ت. گپ بونده‌ی، اوْرتاق قربانوف، مېن، سیز حقینگیزده رادیواوْچېرک یازه‌من!

- اېب-اې، او نیمه دېگنینگیز، مخبر اکه؟

- ه؟ هه-هه-هه! هه، اوْرتاق قربانوف، اوْرتاق قربانوف! شونه‌قه ژانر بار! اهه، پوبلیسیستیک ژانر! بونده قهرمانلر مدح اېتیله‌دی!

- هه-ه، خیریت-اې. مېن یامان گپ میکین دېیمن. اېندی، مېن سیزگه ایتسم، بیز اونگه ارزیمه‌یمیز-ده، مخبر اکه.

www.ezgu.org

- اهه، یۇلینی قیلیب ارزیتتیرەمیز-دە، اۇرتاق قربانوف. اۇزیمیزنینگ قۇلیمیزدە-یو. منه کاغذ، یازینگ. قلم یۇق؟ اي، چتاق-کو.

- بیزده تیاقدن باشقه نیمه یم بار، مخبر اکه.

- خۇپ، منه، قلم هم بېردیم. قنی، بۇلینگ. اونگچه راپورتاژنی تیارلب تورەمن.

- شو، مخبر اکه، خطیمیز بوندەیراق. بېشینچی صنف کلّەمیزگه یرەشه. سیز سۇرەنگ، مېن ایتەیین.

- یۇق، یازینگ. آغزینگیزگه کېلگنینی پله-پرتیش گپیرەسیز، اونی باریب، مونتاژ قیلیشنی ایتسنگیز-چی! یازینگ: «قویاش زرین کاکللرینی یاییب، افقدن باش کۇتردی...» یۇق، اۇچیرینگ. بدیعي قسمینی اۇزیم یازەمن، سیزگه آغیرلیک قیلەدی. اهه، باشلەدیک: «بالەلیگیمدن چۇپان بۇلیش آرزوم بار ایدی. شو آرزو مېنی چۇپانلیک‌که چارلەدی. مکتبنی بیتیریب، قلب امری بیلن کلخوزده قالدیم. منه، حاضر جولان اوریب محنت قیلماقدەمن...» اهه، اېندی پلان، مجبوریتلرنی یازینگ. کیم بیلن سوسیالیستیک مسابقه اۇینه‌گنسیز؟ انه شونی یازینگ. کېین، هر بیر ساولیقدن قۇشیمچه قنچەدن قۇزی آلماقچیسیز؟ انه بونی یازینگ!

- مخبر اکه، مېن اېل قۇیینی باقەمن، چکنه چۇپانمن.

- اهه، شوندەی می؟ آبّا-آ، رئیس دۇپّی آلیب کېل دېسه، باشنی آلیب کېلەدیگنلردن اېکن-دە.

خۇپ، یازەوېرینگ-چی. محنتلرینگیز تقدیرلنگن می؟

- اېسه-چی، مخبر اکه، اېسه-چی. رئیسیمیز هر کۇرگنده تۇختب، کۇریشیب-سۇرەشەدی. رحمت، اوکه، رحمت، دېیدی. اېل نینگ خدمتینی قیلیەپسن، دېیدی. بېلکەمگه قاقیب-قاقیب قۇیەدی.

- هه-هه-هه! باری شو می؟ هه، اۇرتاق قربانوف، اۇرتاق قربانوف! بولر ابستراکت گپلر! رادیو-اۇچېرک‌که کانکرېت فاکتلر کېرەک! نشانلر! مداللر! یارلیقلر!... همم، بۇپتی، اۇرتاق قربانوف، سیزگه رخصت.

قلمنی ریخسیېف‌گه اوزەتدیم. قولاغیم نینگ کېتینی قشیدیم. مگنیتوفونگه قرەدیم.

- مخبر اکه، خبرینگیز بار می-یۇق می، اونچه-مونچه داستان ایتیب تورەمن.

- اهه، شوندەی می؟

- آتە-باوەمیزنینگ هنرینی یېرده قالدیرمەیین دېیمن-دە. کل نینگ نیمەسی بار، تېمیر تراغی بار. انه، انه، دۇمبیرەم بار.

- اهه، هنرنی اسرەبان نېتگومدور آخر، آلیب توپراققه مو کېتگومدور آخر! علیشېر نوایی!

- اۇلمنگ!

جۇشیب کېتدیم. دۇمبیرەمنی آلیب داستانیمنی باشلەدیم. داستانیمده بیر هاولیگه کېلین کېلدی. هاولیده گلخن یاقیلدی، چنقاووز چلیندی. کېلین آتده کېلدی. آت آلاونی بیر ایلندی.

آت داستان بۇلدی.

بالی بالی بالینگ بار،

مینگ طومارلی نارینگ بار،

جسدینگ‌گه قرەیمن

چاپەدیگن حالینگ بار.

www.ezgu.org

- مەلەدېس، اۆرتاق قربانوف، مەلەدېس. اهه، اېندی، چنقاووز، گلخن... اېسکی گپلر، اۆرتاق قربانوف. داستان، هه، داستان! زمان، دور نفسی یۆق. اِنتلِکتوآللیک یۆق، اِنتلِکتوآللیک! کۆریب توریبسیز، حاضر اتوم عصری. منه، کاسمانفتلر ینه آیگه اوچدی... خۆپ بۆلمەسه، اۆرتاق قربانوف.

خیر-معذورنی اېشیتیب اېشیتمسلیک که آلدیم، بیلیب بیلمسلیک که آلدیم. دۆمبیرەمنی چولدیرەتیب، داستان ایتیب قۆیەوېردیم.

آتلردی باقسنگ قشیب باق،

آلیسدن سووینی تشیب باق،

سیره اوزمه گین یېمینی،

یېمینی یېمیگه قۆشیب باق.

بیر قییا باق، اې، امیدلی دنیا!

- اهه، یخشی، یخشی! ەـەـاوف، چیورت، اویقو باسەیپتی. نیمه دېسک، اېکن... آتلر... آتلر پرتریاخل حیوان، اۆرتاق قربانوف. «آتنی باقسنگ قشیب باق، سووینی تشیب باق!» خۆش، نیمه بۆپتی؟ معلوم گپ-کو! البته آتگه سوو بېرەدی-ده، بۆلمەسه بنزین بېرر میدی؟ قوپ-قوروق دیدکتیکه! خلق آغزەکی ایجادی، هه، خلق آغزەکی ایجادی! پریمیتیف، پریمیتیف! اِنتلِکتوآللیک یۆق، اِنتلِکتوآللیک! اِنتلِکتوآل پروبلملر کۆتریلیب، ایجابي حل قیلینمەگن! ایجادینگیزگه موفقیت، اۆرتاق قربانوف. ایزلنینگ، کۆپراق کلاسیکلرنی اۆقینگ. ایتەیلیک، بېتخووېن، چایکوفسکي، اشرفي...

ریخسیېف قۆزغالدی. کېتر بۆلدی.

شونده، ریخسیېف-لر قۆیی اېسیمگه کېلدی. بلکه، قۆیلری یوز-خاطرینی قیلر، دېگن امیدده قۆیلریدن گپ آچدیم.

- مخبر اکه، قۆیلرینگیز یخشی! - دېدیم. - دیرکیلّب-دیرکیلّب اۆینب یوریبدی!

ریخسیېف نینگ یوزلری یاریشدی.

- اهه، ایتگندەی، بیزنینگ قۆیلر یخشی یوریبدی می، اۆرتاق قربانوف؟ - دېدی.

کۆنگلیمده امید اوچقون ببردی. قۆلیمنی کۆکسیمگه قۆییب، باش ایرغەدیم.

- شکر، مخبر اکه، شکر. یخشی یوریبدی! - دېدیم. - اۆزلری یم... قۆی میسن قۆی-ده!

- اهه، قۆی!..

- اۆلمنگ!

- قۆی، قۆ-ۆ-ۆی! قۆی یخشی!

- اۆلمنگ!

- آ-آ-آ، قۆ-ۆ-ۆی! قۆی یخشی نرسه!

- اۆلمنگ! اینیقسه سیزنینگ قۆیلرینگیز! مینگ قیلسه-ده، هی-هی-هی، مینگ قیلسه-ده، مخبرنینگ قۆیلری-ده.

- اهه، رحمه-ەـت، رحمه-ەـت!

- انەوی تۆنغیچ اکەنگیزنینگ قۆیلری بۆلمەیدی! بری اۆزیدەی کلته فهم! سیزنینگ قۆیلرینگیز شوندەی دانا، شوندەی اۆقیمیشلی... هَی-هَی-هَی، صدغەسی کېتسنگ، مخبرنینگ قۆیلری نینگ!!

- اهه، رحمه-ەـت، رحمه-ەـت!

www.ezgu.org

- بیر کونی دېنگ، هَیت-هَیت، دېیه قۆیلرنی سایگه هیده‌دیم. قۆیلر اۆزینی قیرگه اوردی. فقط سیزنینگ قۆیلرینگیز سایگه قره‌ب یوردی. مېن، هه، امان بۆلگورلر-اې، مینگ قیلسه-ده، مخبرنینگ قۆیلریسن-ده، دېدیم.

- اهه، رحمه-ه-ت، رحمه-ه-ت! قۆیلرنی تربیه‌لنگ، اۆرتاق قربانوف، قۆیلرنی تربیه‌لنگ!

- به‌ی-به‌ی-به‌ی، قۆیلرینگیز مخبرنینگ قۆیلری اېکنلیگی شونده‌ی‌گینه بیلینیب توره‌دی-یه! مال اېگه‌سیگه اۆخشه‌یدی، دېگنلری شو-ده...

- اهه، رحمه-ه-ت، رحمه-ه-ت!

ریخسیېف تشقریله‌دی.

خورجونیمی یېلکه‌لب، ایزیدن یوردیم. ترلاننی مینیب، ادیرگه یۆل آلدیم.

برادرلر، کۆنگلیم آغرییه‌پتی...

۱۰

ترلاننی بایلاوگه تشله‌دیم.

آتخانه‌ده‌گی بلند آخورگه باغله‌دیم.

گۆنگ چیقریله‌دیگن تېشیکنی جنده بیلن کېچه‌لری یاپیب قۆیدیم، کوندوزلری آچیب قۆیدیم.

ترلانگه ارپه یېم بېریب باشله‌دیم.

اذانده تۆرت کیلو ارپه یېم بېردیم.

توشده آلتی کیلو ارپه یېم بېردیم.

آقشامده بېش کیلو ارپه یېم بېردیم.

کفیمده توز بېردیم.

ترلان توزنی کپه‌لب-کپه‌لب یېدی.

کفیمده آق قند توتدیم.

ترلان قندنی لبلری بیلن آلدی. قرس-قرس یېدی.

اېندی سۆییلگن قۆی قویروغینی توزلب-توزلب بېردیم...

برادرلر، آت اوستی بهشت، آغزی دۆزخ!

۱۱

راسه قیرق کېچه-یو قیرق کوندوز بۆلدی.

انه شونده ترلاننی آتخانه‌دن آلیب چیقدیم. ترلاننی ساووته باشله‌دیم.

هاولی اېتگیده ارقانینی اوزون تشلب باغله‌دیم. ترلان بۆینینی کۆزعینکلی ایلان مثال گجک-گجک قیلدی. قازیقنی ایلنیب چاپدی. آلد آیاقلرینی کۆتریب کیشنه‌دی. ارقانینی سېلکیلّتدی. دیرک-دیرک اۆینب کیشنه‌دی. ترلان مست بۆلدی!

ارقان یېته‌دیگن یېرلرگه آز-آزدن خشک یایدیم. ترلان گاه او اویومدن، گاه بو اویومدن خشک یېدی.

www.ezgu.org

کونیگه بیرته‌دن خام تربوز بپردیم. ترلان تربوزنی قرسیلّتیب-قرسیلّتیب یپدی.

فیضِ سحر وقتی ترلاننی جبدوقلب میندیم.

کتّه کۆچه‌ده آهسته-آهسته قدملتیب یوردیم.

تانگ آقردی.

خۆرازلر قیچقیردی. ایتلر هوردی.

کۆچه یوزیده‌گی رادیوکرنه‌ی نغمه چلدی.

اریقلرده جیلدیره‌ب-جیلدیره‌ب سوولر آقدی.

سحر یپللری خور-خور ایسدی. بیزلرنی سیلب-سییپه‌دی...

ترلان وزمین-وزمین قدم تشله‌دی. تویاق تاووشلری بیر مقامده تیکیلّه‌دی: تیک-تیک-تیک...

آلدیمیزدن اریق کپلدی.

آیاق ایلدیم. ترلاننی اریقدن سپچیتمه‌دیم. سپچیتسم، ایچیده‌گی مایی اوزیلیب توشه‌دی. کپین، بیر ییلچه کۆپکریده چاپالمه‌یدی.

شو باعث، اریقنی ایلنیب اۆتدیم.

ترلاننی سوولەدیم. ایزیمیزگه قیتدیم.

ترلان تغین تپریب-تپریب قدم تشله‌دی: تیک-تیک-تیک!

ترلاننی قیرق کون ساووتدیم. ترلان بیر یپرده تورالمه‌ی قالدی، تویاقلری یپرگه تپگر-تپگمه‌ی یوردی. اۆیناقلب-اۆیناقلب، آسمانگه سپچیدی. قویونده‌یین اوچگیسی کپلدی!

پخته تپریمی تمام بۆلدی.

تۆیلر باشلندی.

۱۲

برادرلر، آت بیلمه‌یدیگن نیمه یۆق!

آت قار-یامغیرنی، داوولنی آلدیندن بیله‌دی.

اینیقسه، تۆی-معرکه‌نی درّاو بیله‌دی. باعثی، تۆیده کۆپکری بۆله‌دی-ده!

بیزنینگ ترلان کپچه‌سی بیلن پیشقیردی.

الغده بۆلدیم، چاپانیمنی پپلکه‌مگه تشله‌دیم، تشقریله‌دیم.

آی یاروغ، آسمان آچیق بۆلدی.

ترلان قازیقنی ایلنیب چاپدی.

ترلاننی اوشله‌دیم. یاللرینی سیله‌دیم.

بیر یپرده تۆی بار-آو، دپدیم.

ایتگنیم بۆلدی.

www.ezgu.org

ابرته‌سی کونی شونده‌ی گینه یانیمیزده گی آبشیر قیشلاغیدن تؤی‌خط کېلدی.

انبارخانه‌ده آت ابزارلرینی - تېرلیک، بېللیک، چیرگی، باز، جهنلیک، جُل، پشتان، قویوشقان، یوگن، کؤپچیک، اوزنگیلی ابگرنی قؤلتیقلب کېلدیم.

ترلاننی قشیلب-قشیلب ابگرله‌دیم. آغزیگه سوولیقنی سالیب، یوگنله‌دیم. پېشانه‌سیگه دؤلنه شاخیدن بؤلگن کؤزطومار ایلدیم. ابگر قاشیدن آلدیم. اوزنگیگه آیاق سالدیم.

۱۳

آبشیرگه ییگیرمه آتلیق بؤلیب باردیک.

سُرنی نواسی چیقه‌یاتگن، آسمانگه قویوق توتون اؤرله‌یاتگن تؤیخانه آستانه‌سیده آیاق ایلدیم.

بیزگه توردی پاده‌چینیکیدن جای تېگدی.

تېلپگی قولاقلرینی توشیریب آلگن بیر آدم بیزنی تار کؤچه‌لر بؤیلب ابرگشتیردی. پاده‌چینیکیگه آلیب باردی.

پاده‌چی دروازه‌سی خیله پست بؤلدی. آتی مومنلر آستانه‌دن ابگرگه ابنکه‌یېب اؤتدی. آتی باقیلیقلر یېرگه توشیب، یېتکلب اؤتدی.

برادرلر، آتگه مینسنگ - باشینگنی اؤیله، یېرگه توشسنگ - آتینگنی اؤیله!

چاپندازلر آتلرینی یلنغاچله‌دی. ابگر-ابزارلرنی درخت شاخلری اَیریسیگه ایلدی. صفه‌لر، دېوارلرگه قؤیدی.

چاپندازلر آتلرنی شمالللتدی.

ترلان یېرگه اغنه‌دی. گاه اؤنگ، گاه چپ یاغیگه اغنه‌دی. بدنی قیچیغینی قاندیردی. اؤزینی اؤزی قشیدی! تغین آیاغیده توردی. آیاقلرینی کېریب-کېریب سیلکیندی. بدن-یاللریگه ایلشگن خس-چنگلرنی قاقدی.

ترلان اوستیگه قالین تشله‌دیم. پشتانینی سلقی قیلیب تارتدیم. قازیغینی تېپیب-تېپیب قاقدیم.

صفر چاپنداز قاره تؤریغی قازیغینی ترلان یانیدن قاقدی.

غشیم کېلدی. اېنسم قاتدی.

- صفر اکه، - دېدیم. - تؤریغینگیزنی خالصراقه آلینگ، برکه تاپینگ.

- هېچ نیمه قیلمه‌یدی، یېر کېنگ.

- مېن یېرنی قیزغنمه‌یپمن. تؤریغینگیز تېپانغیچ، شونی اؤیله‌یپمن.

- کؤنگیلنی کېنگ قیلینگ، آت تېپکیسینی آت کؤتره‌دی.

تؤریق بیزنینگ ترلانگه یامان-یامان قره‌دی.

مېن، انه، کؤریه‌پسیز می، دېماقچی بؤلدیم. اما صفر چاپنداز مهمانخانه‌گه جؤنه‌دی. ایزیدن قؤل سیلتب قالدیم. کېین، مېن هم باردیم.

تؤیخانه‌دن اولوشیمیز - تورلی ناز-نعمتلی دسترخوان، ایکّیته شیشه کېلدی.

اوی بېکه‌سی قازان آسدی. پلوگه اوریندی.

چاپندازلر دوره بؤلیب اؤتیردی. سبزی تؤغرب بېردی.

www.ezgu.org

شو وقت آتلر اچّیق-اچّیق کیشنه‌دی. ترلان آوازینی درّاو تنیدیم، چاپیب چیقدیم.

صفر چاپنداز تۆریغی آلد آیاقلرینی کۆتریب پیشقیردی، ترلانگه یاپیشدی.

مېن آلیسدن قۆل سیلته‌دیم. ترلانگه دۆق اوردیم:

- بۆلدی، بس! - دېدیم.

ترلان اۆزینی کېینگه آلدی. آلد تویاقلری بیلن یېر تیرنه‌دی. تیشلرینی ایرجه‌یتیریب کیشنه‌دی.

تۆریقنی آگاه قیلدی. یقینلشمه، دېگن بۆلدی.

ترلان نۆخته‌سیدن اوشله‌دیم. ترلاننی تینچلنتیردیم:

- بۆلدی! تک-تک-تک! تک دېیمن! صفر اکه، انه، ایتمه‌دیم می، تۆریغینگیز آدم اېمس دېب! منه، ترلان نینگ کۆنگلینی آغریتدی!

- آدم سۆزلشیب تاپیشه‌دی، ییلقی کیشنه‌شیب تاپیشه‌دی، زیادالله چاپنداز! شونده‌ی-شونده‌ی تاپیشه‌دی-ده!

صفر چاپنداز تۆریغینی ترلاندن خالص آلدی. آتلر تینچیدی.

پلو یېدیم. کېچه‌سی آلیشنی* تماشا قیلدیم.

۱۴

اېرته‌لب تعطیللنیب، آتلندیم. للمی دشتگه یۆل آلدیم.

دشت بیر-بیریگه اولشیب کېتگن ادیرلر آره‌لیغیده بۆلدی. کون‌باتر قۆنغیر توسلی قیرلر بۆلدی. دشت چېتلری یۆغان-یۆغان توتلر بۆلدی.

کۆپکری تماشاگه کېلگنلر شو توت شاخلریده، دېوارلرده چومچوقده‌یین تیزیلیب اۆتیردی. تېوره‌کده‌گی ادیرلرده تۆده-تۆده بۆلیب یانباشلب یاتدی. ادیر بېتلریده چاپندازلر آتلرینی یلنغاچله‌دی، آتلرینی کۆپکریگه شَیله‌دی.

مېن هم ادیرنینگ بیر چېتینی آلدیم. ترلاننی یلنغاچله‌دیم، یېرگه یومه‌لتدیم. کېین اېگر باسدیم. آیاغیمگه پایتابه اۆره‌دیم. خورجوندن کۆپکری اېتیگیمنی آلیب کییدیم. اېتیک بلند پاشنه‌لی اېتیک، تکه نینگ تېریسیدن بۆله‌دی. تېری تېسکریسی ایچیگه قره‌تیب تیکیله‌دی. تېسکریسی یلتیراق، سیرپنچیق بۆله‌دی. یوزه‌سی تېری نینگ اۆنگ طرفی دیر. اېتیکنی مال چربیسی بیلن مایلب توره‌من.

شونده سوو، قار، ساووق اۆتمه‌یدی، ییرتیلمه‌یدی.

بوتلری بیر قریچچه ییرتیق شلواریمنی کییدیم. شلواریمنی اته‌یین ییرتیب قۆییبمن. بۆلمه‌سه، کۆپکریده بوتیمگه بیران نیمه ایله‌شه‌دی، شلواریمنی آغیگچه ایبریب یوباره‌دی.

تېلپگیم قولاغینی توشیردیم. اوزنگیگه آیاق ایلیب، اېگر قاشیدن آلدیم. دشتگه قره‌ب اېندیم. چاپندازلر تېوره‌کنی ایلنیب چاپدی. چاپندازلر آتلرینی پیشیتدی.

آدملر قیشلاق طرفگه قره‌دی.

- انه، اولاق کېله‌پتی! - دېدی.

قیشلاقدن ایکّی آتلیق کېلدی. بیراوی آلدیده قاره اولاق. اۆنگریب آلدی. آتلیق اولاقنی آلدیمیزگه آلیب کېلیب تشله‌دی.

www.ezgu.org

چاپندازلر اولاقنی آتلریگه ایسکتدی. اولاق یانوبرینی، تپوره‌گینی ایلنتیریب کؤرستدی. آتلر تؤپ بؤلدی.

یوزلری تندیردن اپندی اوزیلگن ناندەی قیزیل، مؤیلاولی بیر آدم اولاق باشیگه کپلدی. انه شو مؤیلاو بکاوول بؤلدی. قمچی ساپینی باشی اوزره کؤتردی. جرنگدار آوازده ایتدی.

- چاپندازلر-آو! گپیمنی اؤنگ قولاغینگ بیلن-ده، چپ قولاغینگ بیلن-ده، اپشیتیب آل! چیلویر سالمه - بیر! بیر-بیراوینگنی یامان گپ بیلن سؤکمه - ایکّی! قمچی سالمه - اوچ! ییقیلگن چاپنداز اوستیگه آت سالمه - تؤرت! آت قاچگنده اوشلشگه یاردم بپر - بپش! آل، هه-آل!

بکاوول شوندەی دپدی-ده، اؤزی تؤده‌دن چپتگه چاپیب چیقدی. تؤده‌نی ایلنیب چاپیب، جر سالدی:

- بیرینچی ذاتیگه بیر رؤمال، اؤن سؤم پولی بار! اپشیتمه‌دیم دپمنگلر!

چاپندازلر تؤده‌گه آت سالدی. آتلرینی قیمتیدی، آتلرینی تیزّلری بیلن نیقته‌دی، آتلرینی قمچیله‌دی، آتلرینی اولاقده هَیده‌دی.

اولاق سانسیز آت تویاقلری آره‌سیده قالدی. قؤللر اولاقده تلپیندی، اما آلالمه‌دی.

- هه-هه-هه!

- چو-چو-چو!

- باس-باس-باس!

تلپینیشلر ثمره ببرمه‌دی. اولاق یپردن قؤزغالمه‌دی. اؤزینی اولاقده اوره‌یاتگنلر اؤزی-ده، آتلری-ده غرق تپرگه باتدی. چاپندازلر دستلبکی ششتیدن قیتدی، آتلر ششتیدن قیتدی. اَیریم چاپندازلر تؤده چپتیگه چیقدی، پپشانه‌لرینی ارتدی، تماشاچی بؤلدی.

اپندی، تؤده تپوره‌گیده یورگن چاپندازلر اؤزینی اولاقده اوردی.

مپن ترلان باشی اوزره قمچی هوالتدیم. ترلاننی قیمتیب-قیمتیب، تؤده‌گه هیده‌دیم. ترلان آتلر سیقوویده تورتینیب-بورتینیب اولاقده یپتیب کپلدی. اولاقنی بیر ایلنیب تؤخته‌دی.

مپن قمچینی ساپیدن تیشلب آلدیم. اؤزیم اولاقده اوزه‌لدیم. اپندی کؤتریب اپدیم، بیر آت تویاغی باسیب قالیب، اولاق قؤلیمدن توشیب کپتدی.

ترلاننی آتلر تؤده‌سی سوردی. ترلان قلقیب-قلقیب، اولاق نریاغیگه گندیره‌کلب اؤتدی. چپتگه چیقیب قالدی.

ترلان ششتی قیتمه‌سین، روحی توشمه‌سین، دپیه بیر چقیریمچه یپرگه چاپیب باریب، چاپیب کپلدیم.

گؤیا اولاقنی آلیب چیقدیم!

۱۵

اولاق یپردن قیمیرله‌مه‌دی.

شونده بکاوول ذاتنی آشیردی.

- چاپندازلر-آو، اپشیتمه‌دیم دپمنگلر، اوستیگه ینه بیر گؤسم سپرکه قؤییلدی!

چاپندازلر چوه-چوه، دپیه آتلرینی اولاقده چارله‌دی. سغریلریگه ترس-ترس قمچیلر اوردی.

آتلر پیشقیردی، آتلر کیشنه‌دی.

نهایت، اولاق یپردن کؤتریلدی. تؤده استه-استه جانلندی. آتلر قولاغی لیک-لیک اپتدی. تؤده پستگه سیلجیدی.

www.ezgu.org

بکاوول جر سالدی.

- اولاق کؤتریلدی، اولاق کؤتریلدی!

تؤده بیردن جانلندی. آتلر یاپّه‌سیگه چاپدی. دوپور-دوپور-دوپور... آتلر اولاق تېوره‌گیده چاپدی. بار اعتبارلری اولاقده بؤلدی.

- اولاق کېتدی! اولاق بورناچ بیلن سمنده باره‌پېتی!

نیمه‌گه بورناچ آت دېیمیز! باعثی، بورناچ آت پېشانه‌سیده قشقه‌سی، بورنی اوچیده آله‌سی بؤله‌دی.

بوتلری-ده آله بؤله‌دی. بورناچ آت نینگ خیلی کؤپ بؤله‌دی. کؤک بورناچ، قاره بورناچ، تؤریق بورناچ، جییران بورناچ!

سمن آت بؤلسه، سریق، یاللری، دُملری قاره بؤله‌دی. یال-قویروغی آقلری-ده بؤله‌دی.

بورناچ بیلن سمن قولاقلرینی قویان قولاقلری مثال چیمیریب چاپدی، زینکه‌یيب چاپدی. اولاق آره‌لریده شلویره‌ب باردی. اولاق نینگ بیر بوتی بورناچده، بیر بوتی سمنده بؤلدی.

چاپندازلر اؤز طرفلریگه چلغه‌یيب، تارتیشیب باردی. تېوره‌گیده اؤنلب قؤللر اولاقده اوزه‌لدی، اما یېتالمه‌دی. یېتگنلری اولاقنی یولیب آلالمه‌دی.

آتلر بورناچ بیلن سمننی اؤره‌ب چاپدی، دوپور-دوپور-دوپور...

- اولاق بورناچ بیلن سمنده باره‌پېتی! اولاق سمنگه اؤتدی، اولاق سمنده! باس!

درحقیقت، سمن چاپندازی اېپچیللیک بیلن اولاقنی تقیمیگه باسدی. اؤنگ طرفیگه قییشه‌یدی. جیلاونی اؤنگ‌گه بوردی. سمن یؤلینی اؤنگدن سالدی.

چاپندازلر تله‌شیش فایده‌سیزلیگینی بیلدی. بیرین-بیرین آرقه‌ده قالدی.

- حلا-ا-ال! سمننیکی حلال! تشله، سمن، تشله! اې بارک اللّه-اې! سمن، کېل، حقینگنی آل!

سمن اولاقنی یېرگه تشله‌دی. بکاوولگه قره‌ب یوردی.

چاپندازلر یېرگه توشگن اولاقده قره‌ب یوردی. ینه اولاقده یاپیریلدی. اولاق بو گل میده‌گینه بیر تؤریقده کېتدی.

برادرلر، تؤریق آت ملّه بؤله‌دی. بؤینی خودّی کؤزعینکلی ایلان مثال گجک-گجک بؤله‌دی!

١٦

ینه‌گی اولاق مېنگه نصیب اېتدی.

مېن اولاقدن امید قیلمه‌دیم، تؤده چېتیده توردیم. اولاقنی یره‌تگن نینگ اؤزی یېتکزدی.

بیر قیزیل‌کؤک اولاقنی یېردن سودره‌ب چیقدی. قیزیل‌کؤک شونده‌ی‌گینه یانیمیزگه کېلدی. شونده چاپندازی اولاقنی آت تیزّه‌سی بؤیی کؤتردی.

مېن اېنکه‌یيب، اولاقده یاپیشدیم. قدیمنی کؤتردیم، ترلان بیقینیگه تیزّه‌منی نوقیب ایقیردیم.

- هه-ه!

ترلان بیر یولقینیب، تؤده‌دن اوزیب چیقدی. کېتیمدن چاپندازلر آت سالدی. کؤپلری مېنگه یېتیب کېلدی، اولاقده اوزه‌لدی.

شونده ترلانگه قمچی باسدیم. اما ترلان جدلله‌مه‌دی، عکسینچه، تاباره سېکینلب چاپدی.

حیران بؤلیب، آلغه قره‌دیم. انه شونده نیمه گېلیگینی بیلدیم. آلدینده بیر آدم بؤیی سای بؤلدی...

www.ezgu.org

نیمه قیلیشیمنی بیلمه‌دیم. جیلاونی بوره‌من دیگونیمچه سای لبیگه کیلیب قالدیم. ترلان سای یاقه‌لب چاپدی. اولاق سای طرفده بۆلدی. شو سببلی‌ـده اولاقده بیراو کیلالمه‌دی.

شونده‌ی بۆلسه‌ـده، قۆلی اوزون چاپندازلر ترلان سغریسی، ترلان بۆینی آشه اولاقده اوزه‌لدی.

مین اولاقنی بیرمه‌دیم. اینیقسه، ترلان اولاقنی بیرگیسی کیلمه‌دی.

سای یاقه‌لب چاپدیم. شونده‌ـده بکاوول آوازیدن درک بۆلمه‌دی. اینده‌ی جیلاونی قۆییب یوباردیم. تقیمیمده‌گی اولاقنی قۆش قۆللب اوشله‌دیم. ترلان اینده‌ی اۆز بیلگنیچه چاپدی. سایده ایسه، اداغ بۆلمه‌دی...

چاپندازلر کیتیمدن قالمه‌ی تعقیب اینتدی.

شونده ترلان بیردن... سایگه قره‌ب زینکییدی. آلد آیاقلرینی کۆتردی، اۆزینی سایگه تشله‌دی.

اینتلریم جیمیر‌ـجیمیر اینتدی. کۆزلریم آتیلیب چیقیب کیته‌یاتگنده‌ی بۆلدی. آیاغیم ییردن اوزیلگنینی تویدیم. اۆزیمنی معلق سیزدیم. کۆنگلیمدن، اۆلگن شونده‌ی اۆلر اینکن‌ـده، دیگن گپ اۆتدی. کۆزلریمنی چیرت یومدیم، اولاقنی قۆییب یوباردیم...

زۆر بیر ضربدن قلقیب کیتدیم. یوره‌گیم تاوانیمگه توشیب کیتگنده‌ی بۆلدی. هوشیم باشیمدن اوچدی. جان‌حالتده ترلان بۆینیگه یاپیشدیم. محکم قوچاقلب آلدیم...

۱۷

کۆزلریمنی آچدیم. یا، توبه، ترلان همان چاپیب باره‌یپتی. اینده‌ی سایده چاپیب باره‌یپتی.

ترلان بیر‌ـبیر باسیب، آیاق ایلدی. باشینی اینگدی. پیشیلّب نفس آلدی.

مین قدیمنی راستله‌دیم. اۆزیمگه کیلدیم. مین تغین کۆزیمنی یومدیم.

یوقاریدن بکاوول آواز بیردی.

- ذات جاییده! ذات جاییده قالدی!

یوقاریگه اۆگیریلدیم. آتلیقلر سای لبیده قطار بۆلیب قره‌دی. اوزه‌لیب، جیلاونی آلدیم.

یوقاریگه چیقه‌دیگن یۆل قیدیریب، سای یاقه‌له‌دیم.

یوقاریده چاپندازلر سلماقلب‌ـسلماقلب گپیریشدی.

- آدم نینگ باشی ایلنیب کیته‌دی‌ـیه!

- شو ترلانده ایکّیته یوره‌ک بار!

- باردی‌ـیو، بیرته بۆلسه، اۆزی نینگ کلّه‌سیده‌ی!

- ترلان دلاور آت اینکن!

بکاوول تعیینله‌دی:

- ترلان‌ـآو، اولاقنی یم آلیب چیق! - دیدی.

مین اۆزیمنی اینشیتمسلیک‌که آلدیم. اولاقده قیتیب بارگیم کیلمه‌دی. بیر نیشبراق ییردن یوقاریله‌دیم.

اینگر‌ـابزارلر آلدیگه باردیم. ترلاننی یلنغاچله‌دیم. ترلان نینگ بار وجودینی قره‌ب کۆردیم. آیاقلرینی سیله‌دیم. خداگه شکر، لت ییمه‌دی. ییرگه یومه‌لتیب‌ـیومه‌لتیب ساووتدیم.

www.ezgu.org

باش-اداق قشیله‌دیم. بۆلدی، ایندی ترلاننی اولاقده سالمه‌یمن. بۆلدی، ترلان غالب بۆلدی...

۱۸

کپین... کپین، اۆزیم نینگ-ده، عرض فعلیم توتدی...

برادرلر، سیزگه بیر نیمه ایته‌یین می؟ مپن عرض اوریشنی یخشی کۆره‌من! اۆله‌یین اگر-ه!

آی توغه‌دی، اۆتّیزیده تۆله‌دی. شو آیده بیرار بیر نیمه‌دن، عقللی بیر مرته‌گینه بۆلسه-ده، عرضله‌مه‌سم بۆلمه‌یدی. شو آیده کون کۆرگنده‌ی بۆلمه‌یمن!

کۆنگلیم غش بۆلیب یوره‌دی. بیر نیمه یۆقاتگنده‌ی تبوره‌ک‌که النگلب قاله‌من. بهانه‌طلب بۆله‌من. بیران-بیر بهانه ایزله‌یمن. قیلدن قییق چیقره‌من. ایگنه‌ده‌ی نیمه‌نی تاغده‌ی قیلیب کۆنگلیمگه آله‌من. تومشوق قیلیب آله‌من!

اۆزیمنی اۆزیم خۆرلنگن دپب بیله‌من. کۆنگلیم چۆکیب... آتەم بپ‌چاره‌نی اپسله‌یمن! آدملر مپنی صغیرلیگیمنی بیلیب خۆرله‌یپتی، دپیمن. صغیر بۆپمیز، عیبدار بۆپمیز می، دپیمن.

اوندن کپین... کلّه‌مدن اۆپکه‌له‌یمن! خۆرلنیشیم باعثینی کل کلّه‌مدن کۆره‌من. کلّه‌م کل-ده، بۆلمه‌سه، مپنی شونچه‌لیک خۆرلر میدیلر، دپیه اۆکسینه‌من.

شونده: اوزنگی یۆلداشلریم آره‌گه توشه‌دی. آت جیلاوینی اوشلب، تولا قیله‌دی:

- بیر مرته‌گینه شیطانگه هَی بپرینگ، زیادالله چاپنداز! - دپیدی.

عرضلشیم نینگ انه شو پپرلری کۆنگلیمگه یاغده‌ی یاقه‌دی! قاباغیمنی اویوب-اویوب، آلیسلرگه قره‌یمن. میق اپتمه‌یمن!

اوزنگی یۆلداشلریم ینه‌ده غیرت قیله‌دی.

- زیادالله چاپنداز، سیز کۆپ اولوغ چاپندازسیز، شو سفر بیزنی اۆیلنگ! - دپیدی.

اهه‌ی-اهه‌ی! جان نینگ حضوری-یه! وجودیم حضور قیله‌دی، وجودیم راحت قیله‌دی!

انه شونده مایللیک بپره‌من! اۆیچن-اۆیچن باش ایرغه‌یمن.

- میلی، کۆپ قۆیمه‌دیلرینگیز، یوزلرینگیزدن اۆتالمه‌دیم، - دپیمن.

کۆپدن بویان عرض اوریش خمار قیلیب یوریب اپدی. منه، قوله‌ی وقت کپلدی! یره‌تگن نینگ اۆزی سویگن بنده‌سیگه یوباردی! بهانه-ده بنایی‌ده‌ی بۆلدی: آت انسانننی دپب جانینی ایه‌مه‌دی، بکاوول بۆلسه، آت فداییلیگینی تقدیرله‌مه‌دی! انه بهانه!

۱۹

مپن عرضلب اۆتیره بپردیم.

بیر جییران آت سپلده‌نه‌نگ آتیب کپلدی. بکاوول آلدیگه باردی.

برادرلر، جییران - ملّه آت بۆله‌دی. آیاغی آله‌پیچه. اَیریملری پپشانه‌سیده قشقه‌سی-ده بۆله‌دی. بونیسیده یۆق بۆلدی.

جییران چاپندازی سقالدار چاپنداز بۆلدی. چاپنداز آوازی ناردان-ناردان بۆلدی، اما خوش‌تلقین بۆلدی:

www.ezgu.org

- ای بکاوول، مۆیلاوینگ بۆلگن بیلن، انصافینگ یۆق اپکن! - دېدی. - قره، ترلان اۆزینی قەیېردن تشلەدی! آت سېندن، مېندن قۆرققنیدن تشلەمەدی، یۆق، آدمزاتگه فداییلیگیدن تشلەدی! بونده‌یین باتیر آت باشیدن زر ساچسنگ-ده، حقینگ کېتمەیدی! بېر حقینی!

- اولاق قۆلیدن توشیب کېتدی! - دېدی بکاوول.

- بېرسنگ بېردینگ، بېرمەسنگ، شو ترلانگه اوییمدن بیر قۆی آلیب کېلیب بېرەمن! ایت، بۆلرینی ایت!

بکاوول عرصاتده قالدی. نیمه قیلیشینی بیلمەدی، نیمه دېییشینی بیلمەدی. حق بېرەیین دېسه، بایەتدن بویان بات-بات بېکار، دېدی. اېندی گېیدن قیتیش بۆلەدی. حق بېرمەیین دېسه، تغین بۆلمەدی. سقالدار چاپندازده اوضاعی یامان، اوییدن قۆی آلیب کېلیب بېرەدی. یامان-یامان، انه اونده یامان! بکاوول نامیگه یامان، تۆی نامیگه یامان!

بکاوول اۆیلەدی-اۆیلەدی، آخری گېینی قیتیب آلدی. سقالدار چاپندازگه یوزلندی.

- چاپنداز باوه! - دېدی. - آشینگنی یېسه-ده مرد یېسین، باشینگنی یېسه-ده مرد یېسین! بونده‌ی تنتیلیکدن کېین، حق سیزدن ایلنسین! - دېدی.

بکاوول مېنگه بیر سېرکه بیلن یېگیرمه بېش سۆم پول بېردی.

۲۰

کۆپکری آخریگچه یانباشلب یاتدیم.

اوزنگی یۆلداشلریم بیر مرته-ده اولاق آلالمەدی.

کۆپکریدن قۆلینی بورونلریگه تیقیب قیتدی.

شونده، اوزنگی یۆلداشلریمگه یوز سالدیم.

- اېندی قیسی یوز بیلن اېلگه مقابل بۆلەمیز؟- دېدیم. - یېگیرمەده‌ی چاپنداز-ه! آلگنیمیز بار-یۆغی بیرته سېرکه بۆلسه! شونی یم تیلب آلدیک!

چاپندازلر باشی اېگیک بۆلدی. بیلمەدیک، دېیه اېلکه قیسدی.

- یخشیسی، بونده‌ی قیلەمیز. یۆلده آیاق ایلەمیز. قیشلاققه قارانغیلتیب-قارانغیلتیب کیریب بارەمیز. بنایی می؟

- بنایی، بنایی، - دېدی چاپندازلر.

قیشلاققه بیر ادیر قالدی.

چاپندازلر آتدن توشدی. ادیرده یانباشلب یاتیب آلدی.

تاشده‌ی قارانغی توشدی.

چاپندازلر تغین آتلندی.

بیراو-یریم دوچ کېلەدی، دېگن هدیک بیلن مېن آلدینده یوردیم. آلدیمده سېرکه بار-ده. اېل کۆزی...

ایتگنیم بۆلدی. تاشلاقدن اۆتیب، بیر قاره‌گه یۆلیقدیم. یۆلنی بوریب سالدیم.

قاره آلیسدن آواز بېردی:

- هَی، اۆشه یاقده بیر آله مال کۆرمەدیلرینگیز می؟

www.ezgu.org

- کۆرمه‌دیک.

- زیادالله چاپنداز؟ سېن میسن؟ کۆپکریدن قیتدیلرینگ می؟

- شونده‌ی، شونده‌ی!

- قله‌ی، قوروق قیتمه‌دیلرینگ می، ایشقیلیب؟

- اېسه-چی!

- بیلینمه‌پتی-کو!

مېن آلدیمده‌گی سېرکه جونینی آغریتیب-آغریتیب تارتدیم. سېرکه اوزیب-اوزیب معره‌دی.

- اېشیتیه‌پسیز می، آوازینی؟

- هه، یخشی-یخشی! ایشقیلیب، بۆش کېلمنگلر! سیزلر، اېل نینگ اعتباری-ده!

- انه شونده‌ی آوازلی جانلیلردن بریمیزده بار! خورجونده‌گی قت-قت تۆنلرنی ایتمه‌سک-ده بۆله‌دی!

۲۱

بایسون‌گه تۆیگه جۆنه‌دیم. یېر بیلچ-بیلچ لایلیگیدن، آت دُمینی توگیب قۆیدیم.

برادرلر، بایسونلیکلر قیتمیر اېل، بخیل اېل، ایچیقاره اېل! بیراوگه بیر نیمه قییمه‌یدی!

اۆزلری بۆلالمه‌یدی، بۆلگننی کۆرالمه‌یدی! بیزنینگ آمدیمیزنی کمسیته‌دی! بیزنینگ موفقیتیمیزنی یېرگه اوره‌دی! پراکنده‌لیگیمیزنی کۆریب قووانه‌دی! یه‌یره‌ب کوله‌دی، میریقیب کوله‌دی! وای بې‌چاره-اې، وای بې‌چاره-ه، دېیدی! نه‌چاره، برادرلر، نه‌چاره، سوت بیلن کیرگن، جان بیلن چیقه‌دی!.. بوگونگی کۆپکریده-ده شونده‌ی بۆلدی.

شۆرچیدن فیض‌الله چاپنداز کېلدی. وا اوکّه‌غر، انه چاپنداز! بېش کېتدیم! آستیده‌گی آتی قیزېبل! سوو ایلانده‌ی چاپدی! اولاقنی کېتمه-کېت ایکّی بار اییردی!

اوچینچیسی مېنده کېتدی.

اولاق گاه شۆرچیلیکلرده، گاه بیزده، گاه وخشیوارلیکلرده یوردی. بایسونلیکلرگه تېگمه‌دی.

فیض‌الله چاپنداز اولاقنی اوچینی بار یېردن اوزیب آلدی!

انه شونده بایسونلیکلر کوییب کېتدی! بیر بایسونلیک فیض‌الله آتی نینگ جیلاویدن تارتیب قالدی. ینه بیر بایسونلیک اولاقنی یولقیب-یولقیب تارتدی، فیض‌الله چاپنداز قۆلیدن توشیریب یوباردی!

فیض‌الله چاپنداز ینه اولاقه اوزه‌لدی. ینه اولاقنی آلیب جۆنه‌دی. قیزېبلی تازیده‌ی چاپدی!

بایسونلیکلر کېینده قالیب کېتدی. اما اولکن بیر اَیغیر ایزمه-ایز یېتیب باردی. اَیغیر چاپندازی اولاقه اوزه‌لمه‌دی. یۆق، اوزه‌لمه‌دی. اَیغیر، فیض‌الله نینگ قیزېبلینی کۆکره‌گی بیلن اوریب اۆتیب کېتدی! قصداً قیلدی، قصداً!

فیض‌الله چاپنداز قیزېبلی اومبه‌لاق آشیب ییقیلدی. فیض‌الله قیزېبل آتی باشیدن یېرگه ایلنیب توشدی.

قیزېبل سېچیب توردی، بېش-آلتی آدیم قۆیدی. کېین، چاپندازیگه قره‌ب یوردی. چاپندازی آلدیده آیاق ایلدی.

فیض‌الله چاپنداز ییقیلیش ضربیدن ایرغیب توریب کېتدی. اوست-باشلرینی قاقدی.

www.ezgu.org

اپ، توبه-اپ، توبه-اپ! چاپنداز دېواردن اغنەسه، البته بير يېرى لت يېيدى. ميده‌گينه اېشكدن ييقيلسه، خيال وقت قيميرله‌مه‌ى ياته‌دى. اۏقده‌ى اوچيب باره‌ياتگن آتدن ييقيلسه، هېچ نيمه كۏرمه‌گنده‌ى، سپچيب توريب كېته‌دى!

برادرلر، اېشك ييقيتسه، تۏياغينى تۏشه‌يدى، آت ييقيتسه، ياليني تۏشه‌يدى!

فيض‌الله چاپنداز قيزېبل آلديگه باردى. قيزېبل بدنيگه ياپيشگن لايلرنى ارتدى. قارنيگه سيديريليب توشگن اېگرنى آلدى. قيته‌تدن اېگرله‌دى.

تغين تۏده‌گه آت قۏييب كېلدى. اولاقته قهر بيلن ياپيشدى.

بو سفر بايسونليكلر اولاقنى آت تۏياقلرى آستيگه باستيريب آلدى.

فيض‌الله چاپنداز اولاقنى تۏياقلر آستيدن تارتيب آلالمه‌دى. تۏده‌دن اېنتيكيب-اېنتيكيب چيقدى.

- ... سيغسه آت مين-ده، بچه‌غر! اۏل-اپ، شو كونينگه-اپ! توفو! - دېدى.

فيض‌الله چاپنداز توپيگى اولكن اَيغير سغريسيگه سچره‌دى.

فيض‌الله چاپنداز عرض اوريب كېتدى. ايزيدن اوزنگى يۏلداشلرى جۏنه‌دى.

۲۲

بايسونليك چاپندازلر اولاق آلالمسليگينى بيلدى. اېندى قينغيرليك يۏليگه اۏتدى.

اولاقته چيلوير سالدى! چيلوير يريم قولاچچه كېله‌ديگن ارقان بۏله‌دى. يۏغانليگى باشملداقده‌ى بۏله‌دى. اوچلرى بيلك بيلن اېگر قاشى سيغه‌ديگن قيليب توگيله‌دى. چاپنداز چيلويرنى اولاق كېزه‌نگيدن اۏتكزيب آليب، بيله‌گيگه اۏره‌يدى. انه اوندن كېين اولاقنى تارتيب آليب بۏلمه‌يدى!

اولاقته چيلوير ساليش نينگ زۏر بير خيلى بار.

بايسونليكلر عينِ شو زۏرينى قۏلله‌دى: بيراوى بير عمللب اولاقنى يېردن اوزدى. چيلويرنى كېزه‌نكدن اۏتكزيب آلدى. اوچلرينى اېگر قاشيگه ايلدى. كېين، اولاقنى تقيميگه باسيب چاپدى.

شو اولاقنى آليب بۏله‌دى مى؟ يا، چاپندازنى اېگر-ابزارى بيلن اغدريب آليب بۏله‌دى، يا، آتى بيلن قۏشيب ييقيتيب آليب بۏله‌دى. بۏلمه‌سه، آليب بۏلمه‌يدى!

- چيلوير! چيلوير سالدى!

- اى بكاوول، تۏريق چيلوير سالدى!

- حرام، تۏريق نينگ اولاغى حرام!

بكاوول برينى كۏريب توردى، برينى اېشيتيب توردى. اما يېلكه‌سينى قيسدى، لبينى بوردى، تلماوسيره‌ب توريب آلدى.

- چيلوير؟ قنه‌قه چيلوير؟ آكون، مهمانِ عزيزسيز، بهتان قيلمنگ! تۏريق، كېل، حقينگنى آل! - دېدى.

چاپندازلر گپى بې‌ثمر بۏلدى. كۏپلر كۏپكريدن قۏلينى يوويب، قۏلتيققه اوريب كېتدى.

شۏرچيليك همدم چاپنداز كېته‌ياتيب، منه بونده‌ى دېدى:

www.ezgu.org

- ای بکاوول، شونده‌ی حق آلیب یېگندن کۆره، کۆچه‌دن... تېریب یېسه‌لرینگ بۆلمه‌یدی می؟ بیر مومن بنده اۆزی یېمه‌ی، اۆزی ایچمه‌ی یېغیندی، اېلگه تۆی بېردی. اۆیله‌ـده، ایمانسیز! شو حراملیگینگ اۆزینگ‌گه، اۆزینگ‌گه بۆلمه‌سه، باله‌ـچقه‌نگ‌گه اوره‌دی، منه کۆره‌سن!

بکاوول یېرپرچین بۆلدی. اما گېپدن قیتمه‌دی:

- آکون، چیلویر سالمه‌گنی حقیقت! - دېبه چیکیلّه‌دی.

- اې، توپوردیم، شو حقیقتینگ‌گه!

همدم چاپنداز اېتگینی قاقیب کېتدی.

۲۳

برادرلر، چاپندازلر نیمه‌گه اېتگینی قاقیب کېته‌یپتی؟ عدالتگه! نیمه‌گه توپوریب کېته‌یپتی؟

عدالتگه! کیمدن عرضلب کېته‌یپتی؟ عدالتدن! بیر تۆده نامرد، ایمانسیزگه اچّیق قیلیب، عدالتنی اۆتگه تشلب کېته‌یپتی!

برادرلر، بیز همیشه عدالت، عدالت دېیمیز. تیلدن قۆیمه‌یمیز. عدالتسیزلیکنی کۆریب، خونی‌ـبییران بۆله‌میز. حیاتدن، تقدیردن نالییمیز. عدالت یۆق، عدالت آسمانده، دېیمیز.

یۆق، برادرلر، عدالت یېرده! آیاقلریمیز آستیده! عدالت توپراققه قاریشیب یاتیبدی!

عدالتنی کیم بونده‌یین خوار قیله‌یپتی؟ بیز - اۆزیمیز! مېن، سیز، فیض‌الله چاپنداز، همدم چاپنداز! انه، اولر قاچیب کېتدی! شو‌ـده، عدالت جفا چېکه‌یاتگنده قاچه‌میز! عدالتدن یوز اۆگیره‌میز! کۆریب، کۆرمسلیک‌که آله‌میز!

بیر ایمانسیز عدالتنی بۆغسه، یۆلیمیزنی چپ ساله‌میز. یاماندن قاچ‌ـده قوتول، یا، تان‌ـده قوتول، دېیمیز. یامان بیلن تېنگ بۆلمه‌یین، دېیمیز. اۆزیمیزنی بیلمه‌گنگه آلیب اۆتیره‌میز. تیلیمیزنی تیشله‌یمیز. آبروییمیز کېتیب قالیشیدن، یا، عملیمیزدن اَیریلیب قالیشدن قۆرقه‌میز.

اۆزیمیزگه غنیم آرتتیریشدن قۆرقه‌میز. قۆی‌ـقۆیه بېر، تۆغری گپ توغگنینگ‌گه یاقمه‌یدی، دېبه قۆل سیلته‌یمیز.

انه، بری قاچیب کېتدی! قاچیش، بیزنینگ اوزنگی یۆلداشلرگه‌ـده یوقدی.

- یورینگ، کېتدیک! - دېدی.

مېن جېرکیب بېردیم:

- هېچ قه‌یاققه کېتمه‌یمن! کۆپکری آخریگچه چاپه‌من! - دېدیم.

- نیمه قیله‌سیز، شولر بیلن تېنگ بۆلیب! بولرنینگ جزاسینی خدا بېرسین!

- نیمه‌گه اېندی بری نیمه‌نی خداگه ساله‌سیزلر؟! اۆزلرینگیز آدم بۆلیب نیمه قیلیب یوریبسیزلر؟! خدا بۆلسه، شونده‌ی ایمانسیزلیک بۆلر میدی!

اوزنگی یۆلداشلریم کۆنگلیمگه قره‌دی.

بیر بایسونلیک چاپنداز یانیده‌گیگه شیویرله‌دی:

- یخشی بۆلدی، بری کېته‌یپتی. اولاق اېندی اۆزیمیزگه قاله‌دی.

www.ezgu.org

۲۴

قهریم قۆزیگندن قۆزیدی. ترلاننی صمد چاپندازگه بېردیم. اۆزیم صمد نینگ چېکّه‌گیر کۆک سمنینی میندیم. تۆده گِردینی پایلب یوردیم.

بیر بایسونلیک اولاقده ینه چیلویر سالدی. لیپ اېتیب یانیدن باردیم، اولاق بوتیدن اوشله‌دیم.

اولاقدن قۆلیمنی آلمه‌دیم.

آخری بایسونلیک نینگ آتی حالدن تایدی. اۆزی نینگ-ده حوصله‌سی پیر بۆلدی. اولاقنی قۆییب یوباردی. اولاق یېرگه توشیب کېتدی. مېن اوشلب قالالمه‌دیم.

کۆک سمننی آلیسدن قَییریب کېلدیم. پېشانه‌منی یېنگیم بیلن ارتدیم. یاقه‌منی کۆتریب-کۆتریب، کۆکره‌گیمنی شمالللتدیم. شونده‌ی راحتلندیم، شونده‌ی راحتلندیم. شونده‌ی راحتلندیم، شونده‌ی راحتلندیم! تنی جانیم یه‌یره‌دی! ثواب ایش قیلگنده‌ی بۆلدیم!

اېندیگی اولاق وخشیوارلیک یۆلداش چاپندازده بۆلدی. یۆلداش اولاقنی چیلویرسیز، حلال آلیب کېتدی.

یۆلداش چاپندازگه زیان بېرمه‌دیم، آشیگه شریک بۆلمه‌دیم.

تغین تۆده چېتیگه باریب توردیم. آستیمده‌گی کۆک سمن آغیرلیگینی آرقه آیاقلریگه سالدی.

کېتیگه خیال چیقه‌لیب توردی.

اېندی جییران آتلی بیر بایسونلیک اولاقنی آلیب جۆنه‌دی.

مېن درّاو کۆک سمننی یانیدن قۆشدیم. اولاقده اوشلشدیم. بسمه-بس اوشلشدیم. تېنگمه-تېنگ اوشلشدیم.

بې‌چاره چاپنداز چپ بېریب، چپ بېریب، کۆپ چاپدی.

- قۆییب یوبار، حق نینگ یرمینی بېره‌من، - دېیه شیویرله‌دی.

اۆزیمنی اېشیتمسلیک‌که آلدیم، اولاقنی اوشلب چاپدیم.

بایسونلیک المیدن یامان-یامان اۆقره‌یدی، یامان-یامان چقچه‌یدی. بوره‌ب-بوره‌ب سۆکدی. آخری اولاقنی تشلب یوباردی.

ایشقیلیب، بایسونلیکلرگه اولاق بېرمه‌دیم. بایسونلیک چاپندازلر اولاق آلالمه‌دی.

بکاوول برینی کۆریب توردی، برینی بیلیب توردی. انه اېندی... انه اېندی، قیتمیرنینگ باریب تورگن قیتمیری قیله‌دیگن ایشنی قیلدی: اولاقنی تۆده‌دن چېتگه آلیب جۆنه‌دی. سۆره‌گنلرگه:

- بوتلری شلویره‌ب قالیبدی، - دېیه جواب بېردی.

چاپندازلر بکاوول یۆلیگه قره‌ب توردی. بکاوول تۆده‌گه ینگی اولاق سۆییب کېله‌دی، دېیه امید قیلدی.

خیال اۆتدی، بکاوول قیتیب کېلدی. اولاقنی تۆده‌گه آلیب کېلیب تشله‌دی.

اولاقنی کۆریب، یاقه‌لریمنی اوشله‌دیم. یا، توبه، یا، توبه! اۆشه-اۆشه اولاق. لېکن بۆینی یۆق!

بوتلری یۆق! حلی‌گینه بار اېدی، بکاوول قیرقیب تشلبدی! بونده‌ی اولاقنی یېردن کۆتریب بۆلمه‌یدی! باعثی، اوشله‌یدیگن یېری یۆق! جونیدن اوشلب کۆتره‌یین دېسه، جونی یولینیب کېته‌دی!

شونده‌ی بۆلسه-ده، چاپندازلر ناامید شیطان دېیه، اولاقده تلپیندی. اما یېردن اوزیب آلالمه‌دی.

بکاوول کۆنگلیده‌گیده‌ی بۆلدی! انه اېندی بکاوول کۆپکری نینگ آخرینی ایتدی:

- اېشیتمه‌دیم دېمنگلر، آلگن-آلگنی! آلگن-آلگنیگه شو اولاق نینگ اۆزی، بیر کیلو یاغ، بیر کیلو گوروچ، سبزیسی بار! آل!

www.ezgu.org

بوندەی اولاقنی یبردن اوزیب آلیش نینگ بیر یۆلی بار. لېکن جودە-جودە قیین...

بختش توکل! اۆزیمیز نینگ ترلاننی مینیب آلدیم. اوزنگی یۆلداشلریمگە، بات-بات تعیینلەدیم. اۆزیم اولاققە قرەب یوردیم. اوزەلدیم، اوزەلدیم... تغین اوزەلدیم... اولاق جونینی اېتی بیلن قۆشیب اوشلەدیم، غیجیملب اوشلەدیم. بار کوچیم بیلن سیلتب کۆتردیم، اېگر قاشیگە اۆنگریب آلدیم! کۆکرەگیم آستیگە باسدیم، بیلکلریم بیلن باسدیم!

کۆز ایلشمەی قالدی!

قالگن ایش، ترلان ایشی بۆلدی! ترلان تولکیدەی چاپدی!

کۆپکری آخری مېندە کېتدی. مېن ظفر قازاندیم!

برادرلر، اۆزبېک اېلی اۆر کېلەدی، اۆزی اۆجر، زۆر کېلەدی!

۲۵

ریخسیېف قیشلاققە کۆچیب کېلدی.

بیراو اوریلیب کېلدی دېدی، بیراو شهردن ببزار بۆلیب کېلدی، دېدی. اوریلیب کېلدی می، سوریلیب کېلدی می، ایشقیلیب کېلدی. مکتبدە معلم بۆلدی.

بیزدن ایکّی هاولی نریدە آتە میراث کهنە هاولیسی بار اېدی. انە شو هاولیدە یشەدی. قیش بۆلسە-دە، حشر قیلدی، هاولیسینی سازلەدی.

بیر کونی مېنی-دە حشرگە ایتدی. اۆلمەیین نینگ کونیدن باردیم. همسایەچیلیک، قاش بار، قاباق بار-دە.

ریخسیېف صفەدە یانباشلب آلدی. قۆلینی لایگە اورمەدی. حشرچیلرگە گپ ببریب توردی.

برادرلر، ریخسیېف قولاق-مییەنی قاقیب، قۆلگە ببردی! بیدیر-بیدیر... عالمدە گپ قالمەدی!

قەیېرده اوروش بۆلەیپتی، قەیېرده سورگون، قیسی مملکت پادشاسی قەیېرگە باردی، نیمەگە باردی، نیمە دېدی، رېلدده باردی می، اوچاقدە باردی می، مېزبانلر بیلن قوچاقلشیب کۆریشدی می، یا، قۆل اوچیدە کۆریشدی می، هېچ نیمە قالمەدی!

باشیم غوویلّب قالدی. تیشیمنی تیشیمگە قۆیېب چیدەدیم.

ریخسیېف اېرتەگە-دە حشرگە ایتدی.

- کېلالمەیمن، اېرتەگە کۆپکری بار، - دېدیم.

شو وقت اویدن آدم کېلدی. پلوگە قرەمەدیم، هدەهەلب اویگە باردیم. اوییمیزده چقەلاق اینگە-اینگەلەدی.

برادرلر، مېن آتە بۆلدیم، آتە! اۆغیل! خمار خالەمیز اۆغلیمیزگە ماماچی بۆلدی!

تانگنی کۆز یوممەی آقلەدیم.

۲۶

اېرتەلب ترلاننی سوولتمەدیم. یېمنی کمراق ببردیم. قیشلاق مشریغیدەگی چیمزارگە باردیم.

آتلر سییرەک بۆلدی. بارلری-دە اۆزیمیزنینگ آتلر بۆلدی. مهمان آتلر تخچیل بۆلدی.

ترلاننی تۆدەگە سالدیم. ترلان تۆدەگە کیرمەدی! کېینیگە تیسریلدی. سوولیغینی چەینەدی، باشینی سرک-سرک اېتدی.

www.ezgu.org

تیزّم بیلن بیقینیگه نیقته‌دیم، سغریسیگه قمچیله‌دیم.

ترلان سپسکندی، ترلان تورگن جاییده پیر دپپسیندی.

کؤز قؤرقیتر اوچون باشی اوزره قمچی هوالتدیم.

ترلان اورسنگ اور، منه، دپگنده‌یین قولاقلرینی چیمیریب توردی.

بیلدیم، ترلانده کیفیت یؤق، بیلدیم!

برادرلر، هر بیر آت نینگ اؤز فعل-اطواری، کیفیتی بؤله‌دی. آت کیفیتی یؤق کونلری انسانگه بؤیین اپگمه‌یدی. انه شو کونلری انسان کؤپ غشیگه تپگسه، انسان پیلکه‌سیدن غرچیلّتیب تیشلب آلیشدن-ده، قاووغیگه ترسیلّتیب تپپیشدن-ده قیتمه‌یدی!

بونده‌ی وقتلرده اَیریم چاپندازلر قمچی دسته‌سی بیلن آت نینگ باشیگه اوره‌دی. عاقبت، آت جان اچّیغیده چاپندازینی پیقیتیب قاچه‌دی.

انه شونده آت انساندن بپزه‌دی. آت انساندن قیته‌دی! اؤزی نینگ دپولر اجدادیگه تارته‌دی!

اجدادلرینی قؤمسه‌یدی، ادیرلرگه قرەب قاچه‌دی. گله‌لرگه باریب قؤشیله‌دی. اَیغیرلری بیلن کؤریشه‌دی، بییه‌لری بیلن سویکشه‌دی. اجدادلری نینگ هواسینی آله‌دی! بیر-بیرلری بیلن ایسکشه‌دی. انسان ذاتیدن نالیب-نالیب باشله‌یدی، کؤنگلینی یاریب-یاریب باشله‌یدی، دردینی تؤکیب-تؤکیب باشله‌یدی... دپو باشیم بیلن انسانگه باش اپگدیم، دپیدی، دپیدی، تعظیم قیلدیم، دپیدی، قول بؤلدیم، دپیدی، اما اپل بؤلمه‌دیم، دپیدی...

یؤق، کیفیتی یؤق کونلری آتگه اینده‌مسلیک لازم بؤله‌دی، کؤنگلیگه قرەش لازم بؤله‌دی!

شو باعثدن ترلاننی آشیقچه ضربه‌له‌مه‌دیم. تؤده تپوره‌گینی ایلنیب یوردیم. شونچه‌که تماشاچی بؤلدیم.

چیمزارده پیر یاریب چیققن چؤقیر تاشلر کؤپ بؤلدی. شو باعث، چاپندازلر کؤزیگه قرەب چاپدی.

آتلرینی قاقیلیب کپتیشدن اوه‌یله‌یدی.

آق‌تویاق آتلر بیر چپتده تماشاچی بؤلدی. باعثی، آق‌تویاق آتلر تاشلی پپرده چاپالمه‌یدی.

تاشلر تویاغینی اوریب تشله‌یدی.

کؤپکری آخریده بکاوول جر سالدی:

- چاپندازلر دپیمن-آو، بوگون آت کم کپلدی! اوزاق-یقینده‌گیلر تؤی نینگ ایکّی کونیده یم کؤپکری بؤلیشینی بیلمه‌گن-ده! شو باعثدن قابل پالوان اپرته‌گه کتّه کؤپکری پپره‌دی!

ارمانده قالمه!

اویده ترلاننی ایلیق سوو بیلن یوودیم. قشیلب-قشیلب پرورشله‌دیم.

خفتن وقتی-خفتن وقتی تؤیخانه تپوره‌گینی ایلنتیردیم. کرنَی-سورنَیلر آوازینی اپشیتتیردیم، تؤیخانه هواسینی آلدیریب-آلدیریب کپلدیم. کپین، هاولی اپتگیگه سلقی قیلیب بایله‌دیم.

یریم کپچه‌ده ترلان کیشنه‌دی.

تشقریله‌دیم، ترلاندن خبر آلدیم.

ترلان آلد آیاقلری بیلن پیر تیرنه‌دی. قازیقنی ایلنیب-ایلنیب چاپدی. پیشقیریب-پیشقیریب چاپدی.

تؤی هواسی ترلاننی قؤزغه‌دی. تؤی هواسی ترلاننی کؤپکریگه چارله‌دی!

www.ezgu.org

ترلان توشکون کیفیتدن فارغ بۆلدی!

۲۷

ابرته‌سی کونی آتلر سبراب بۆلدی. آت کۆپلیگیدن بنایی‌ده‌ی آتلر-ده تۆده‌گه تومشوغینی تیقالمه‌دی.

بیر آش پیشیریم وقت اۆتدی. اولاق یېردن قیمیرله‌مه‌دی. قیمیرله‌سه-ده، بېش-اۆن آدیم سودره‌لیب باریب، تغین توشیب قالدی.

آخری بیر چۆبیر آت اېنلیک کۆکره‌گی بیلن تۆده‌نی یاریب-یاریب، اولاقنی آلیب چیقدی. تۆده چېتیده چغیر آتلیق بیر چېکّه‌گیر چاپنداز اولاقنی پایلب توریب اېدی، شو چېکّه‌گیر چاپنداز چغیر آتینی چۆبیر یانیدن سالدی. جیپسله‌شیب کېلدی-ده، اولاقنی یولدی-کېتدی. اېلّیک-آلتمیش قدمچه چاپیب باردی.

کتّه-کتّه کۆپکریلرده اولاق تۆده‌دن سغل چیقسه بۆلدی، حلال بۆله‌دی. شو باعث بکاوول درّاو قمچیسینی باشی اوزره کۆتردی:

- حلا-ا-ال! تشله، چغیر، تشله! - دېدی.

برادرلر، چېکّه‌گیر چاپنداز اۆراقده یۆق، مشاقده یۆق، خرمنده حاضر چاپنداز بۆله‌دی!

چېکّه‌گیر چاپنداز تۆده چېکّه‌سیده گیر بۆلیب پایلب یوره‌دی! شو سببلی-ده اولرنی چېکّه‌گیر دېیدیلر. اۆزلری-ده، آتلری-ده چېکّه‌گه اۆرگنگن بۆله‌دی. چېکّه‌گیرلر تۆده‌دن اولاق آلالمه‌یدی. چېکّه‌ده توریب، تیار آشنی پایله‌یدی. اولاق تۆده‌دن چیقدی می، بۆلدی، چېکّه‌گیر اولاقنی تولکیده‌ی ایلیب کېته‌دی.

اولاقنی تۆده‌دن آلیب چیققن چاپنداز اېسه، محنتیگه کوییب قاله‌دی!

مېن مینگ عذاب بیلن اولاق آلیب چیقدیم. مېنینگ اولاغیمنی-ده شو چغیر چېکّه‌گیر یولیب کېتدی.

مېن سانیمگه اوردیم، اتّنگلب قاله بېردیم.

چغیر چېکّه‌گیر باشگه بیتگن بلا بۆلدی.

شونده مېن، بیر اوسته‌لیکنی قۆلله‌دیم. اولاقنی آلدیم-ده، کون طرفگه قره‌ب آت سالدیم. کونگه یوزمه-یوز چاپدیم.

یانیمده کېله‌یاتگن چغیر آت یۆلده قالیب کېتدی. باعثی، چغیر آت نینگ کۆزی کۆک بۆله‌دی! کونگه قره‌ب چاپالمه‌یدی! کۆزلری شفقلنه‌دی!

- ترلاننیکی حلال، ترلاننیکی حلال! ترلان، مه، حقینگ! چاپندازلر، اېندی قاره‌لیک قۆیه‌من! منه! - دېدی بکاوول.

بکاوول شونده‌ی دېیه بیر بیرتیم قیزیل متاعنی کۆز-کۆز اېتدی. متاعنی یریم قولاچچه چۆپ اوچیگه ایلدیریب، بیراقچه قیلدی. بیراقچه‌نی چیمزار چېتیده‌گی کتّه‌راق اۆچاقده‌ی چوقور لبیگه قده‌دی.

- منه شو چوقور قاره‌لیک! کیم که اولاقنی شو چوقورگچه آلیب کېلیب تشله‌سه بیر قۆی، اېلّیک سۆم پول، بیر تۆن آله‌دی! قولاغی آغیرلر بۆلسه، قیتریب ایته‌من...

قاره‌لیک - کۆپکری نینگ اېنگ مشکلی، اېنگ قیینی دیر. شو سببلی-ده کۆپکری غروری دیر، کۆپکری یوزی دیر. قاره‌لیکنی حلاللش چاپندازگه-ده، آتگه-ده فخر! اولاقنی قاره‌لیک‌که بیر مرته آلیب باریب تشلش، تۆده‌دن اوچ مرته اولاق اییریشدن زیاد!

۲۸

www.ezgu.org

کۆپکری قیزیگندن-قیزیدی.

شو وقت، جۆره بابا آت یۆرتتیریب کېلدی.

- زیادالله چاپنداز، بیزنینگ تۆریقنی یم بیر کۆرینگ، اوکەم، - دېدی.

جۆره بابا شوندەی دېیه، آتدن توشدی. جیلاونی مېنگه اوزەتدی. مېن ترلان جیلاوینی اونگه بېردیم. بابا نینگ قاره تۆریغینی مېندیم.

جۆره بابا نینگ گېینی بېرده قالدیریب بۆلمەیدی. جۆره بابا آلتمیشدن آشیب قالدی. اما فرزندی یۆق...

ایکّی مرته اویلندی. ایکّاویده-ده فرزند بۆلمەدی. اوچینچیسیگه اویلندی. بوندن-ده بۆلمەدی.

قۆییب یوبارگن عیاللری باشقەلرگه تېگیب-تېگیب کېتدی. باله‌لیک بۆلیب-بۆلیب کېتدی.

شونده، جۆره بابا نینگ باشی اېگیلیب قالدی. یوزی کۆکسیگه قرەب قالدی. دورەلرده دسترخواندن کۆز آلمەدی. کۆچەلرده اېتیکلری اوچیگه قرەب یوردی. آوازینی قۆییب گېیرالمەدی...

جۆره بابا بیر نیمەگه اعتبار بېردی. جۆره بابا، دېگن آت اېلدن قالدی. اېل اۆزینی، یا، اوینی کۆریب، جۆره بابانی اېسلەدی. کۆریشیب، بردم میسیز، جۆره بابا دېدی. بو اوی جۆره بابانیکی، دېدی.

باشقەلرنینگ آتی بۆلسه، همیشه اېل آغزیده بۆلدی. ایتەیلیک، همسایەسی نینگ اۆغلی مکتبگه بارەدی. معلم یۆقلمه قیلەدی. مرادوف، دېیدی. همسایەسی نینگ اۆغلی سېچیب تورەدی، مېن، دېیدی. صنفگه بیر کونده آلتیته معلم کیرەدی. دېمک، همسایەسی مراد نینگ آتی آلتی بار جرنگلەیدی. همسایەسی نینگ سکّیز باله‌سی بار. بری مکتبگه بارەدی. هر بیراوی آته‌سی نینگ آتینی کونیگه آلتی مرته جرنگلته‌دی! دېمک، همسایەسی بیر کونده قیرق سکّیز بار اېل آغزیگه توشەدی!

ینه تغین، کۆچەلرده نېچه مرته‌لب آتی ایتیلەدی. بو کیم نینگ اۆغلی؟ مراد نینگ اۆغلی؟ بو کیم نینگ قیزی؟ مراد نینگ قیزی!..

جۆره بابا جانیگه تۆیدی. بیر توشده قاره‌داری بېدی. اوستیدن ساووق سوو ایچدی. یاریلیب آلماقچی بۆلدی!

بیر چینّی کاسه سوونی آغزیگه آلیب باردی. لبلریگه تېککیزدی. شونده، بیردن اینیدی.

مردانه-مردانه، اچّیقمه-اچّیق ایش قیلیش فعلی توتدی! سوونی زرده بیلن آتیب یوباردی.

کاسه چیل-چیل بۆلدی...

مال-قۆیلرینی ساتدی. پولیگه قیماق‌رنگ «ژیگولی» آلدی. رولنی همسایەسی نینگ تۆنغیچ اۆغلیگه بېردی.

- ایتگن بېریمگه مېندیریب باریب کېلسنگ بۆلدی، - دېدی. اصل مقصدی باشقه بۆلدی. اصل مقصدی - موتری کۆچەنی چنگیتیب یورسین، آدملر بو جۆره بابا نینگ موتری، دېسین.

جۆره بابا نینگ موتری قیماق‌رنگ، دېسین. یۆلده ترافیکلر اوشلب حجت کۆرسین، جۆره بابا، دېگن نامنی اۆقیسین...

جۆره بابا نینگ بوندن-ده کۆنگلی تۆلمەدی. موترینی پوللەدی. پولیگه انه شو تۆریقنی آلدی.

فرزندلر نصیبه‌سینی-ده، فرزندلر رزقی رۆزینی-ده انه شو تۆریققه یېدیردی...

قریدی، اۆزی اولاق چاپمەدی. شونده‌ی بۆلسه-ده، تۆریقنی کۆپکریلرگه باقدی، کۆپکریلرگه شَیلەدی. چاپندازلر بیلن آلیسلرده‌گی کۆپکریلرگه باردی. بیراو نینگ آتی تالیب قالسه، یا یرەمەی قالسه، انه-شو چاپندازگه تۆریغینی بېردی.

جۆره بابا نینگ دردی یالغیز بۆلدی، دردی اېزگو بۆلدی: تۆریغی اولاقنی اییرسین. بکاوول اولاقنی جۆره بابا نینگ آتی اییردی، دېیه جر سالسین. جۆره بابا نینگ آتی، کېل، حقینگنی آل، دېسین.

www.ezgu.org

کؤپکری اهلی جؤره بابا دېگن نامنی اېشیتسین. قولاغی آغیرلر اولاقنی کیم آلدی، دېیه قیته سؤرەسین. شونده بکاوول، اولاقنی جؤره بابا نینگ آتی آلدی، دېیه قیته-قیته جر سالسین. جؤره بابا دېگن نامنی عالم-جهان آدم اېشیتسین...

بکاوللر-و چاپندازلر جؤره بابا دلیده‌گینی درّاو ایلغب آلدی.

کؤپکریلرده جؤره بابا تؤریغینی مرحمت اېتسه، چاپندازلر یؤق دېمه‌دی. کؤنگلیگه قره‌دی.

جؤره بابا تؤریغینی ببرسه ببردی، ببرمه‌سه، اته‌یین سؤره‌ب آلدی.

بکاوللر جؤره بابا کؤنگلیدن باردی.

۲۹

جؤره بابا نینگ تؤریغیگه قاره‌لیکنی کؤرستیب کېلدیم، قاره‌لیکنی ایسکه‌تیب کېلدیم.

خیال اؤتدی، تؤده گوویلّب قؤزغالدی. اولاقنی بیر چیل آت آلیب چیقدی.

برادرلر، چیل آت نینگ بیر یېری کؤک، بیر یېری آق، ینه بیر یېری قاره بؤله‌دی. شو باعثدن چیل-ده!

چیل یؤلینی چپ سالیب-چپ سالیب چاپدی. چغیر چېکّه‌گیر چیلگه یقین-ده بارالمه‌دی. چېکّه‌گیر ارمانده قالدی.

بکاوول قمچیسینی باشی اوزره سیلکیدی.

- بېکار، چیلنیکی بېکار! قاره‌لیک‌که توشمه‌دی!- دېدی.

چین، اولاق چوقور لبیده ایله‌شیب آلدی. اولاق چوقور ایچیگه توشسه‌گینه حلال بؤله‌دی.

بکاوول اولاقنی قاره‌لیکدن خالصگه آلیب باریب تشله‌دی.

- چاپندازلر، قؤییلگن ذاتلر جاییده قالدی! آل-هه، آل! - دېدی.

بایه‌نه‌گی چیل آت اولاقنی تغین آلیب چیقه‌من دېدی. بیر هوسیم کېلدی، بیر حیرتیم کېلدی.

نیمه‌گه اېندی فقط شو چیل آت آله‌یپتی؟ حتا چېکّه‌گیرلرنی-ده داغده قالدیره‌یپتی؟

فراست بیلن قره‌دیم. بیر تله‌ی اوزنگی یؤلداشلری چیل آت تېوره‌گینی اؤره‌دی. چیل چاپندازی اولاقنی خاطرجمع اوزه‌لیب آلدی. تؤده‌دن سوغوریله باشله‌دی. اوزنگی یؤلداشلری اؤزگه آتلرنی چیلگه یؤلتمه‌دی، یؤل ببرمه‌دی. گؤیا اولاققه تلشه‌یاتگن بؤلیب، چیل آتنی اؤره‌ب-اؤره‌ب چاپدی. چیل سغریسیگه قمچیلب-قمچیلب، مدد ببریب-مدد ببریب چاپدی.

- دربند! هَیده، دربند! غیرت قیل، دربند! - دېییشیب چاپدی.

- باس، بؤش کېلمه، دربند! - دېییشیب چاپدی.

دېمک، بولر دربندلیک چاپندازلر بؤلدی. دربندلیک چاپنداز اولاقنی تقیمیگه باسیب آلدی. ایقیریب-ایقیریب آت قؤیدی:

- آها-هَی، آها-هَی، آها-هَی! هَی آته‌م، هَی آته‌م-ه، هَی آته‌گینه‌م-ه! هَیده-یه!..

برادرلر، دربندلیک چاپنداز آتنی آته‌م دېیه‌پتی، آته‌م! اهه‌ی-اهه‌ی!

چیل آت بو سفر اولاقنی دنگل تشله‌دی.

- حلا-ا-ال! چیل، چیل دېیمن-آو! اولاقنی آلگن یېرینگ‌گه آلیب باریب تشله! چاپندازلر، اېندیگی ذاتگه کتّه بیر هؤکیز قؤییلدی. سؤیسنگ بیر تؤینی تؤیدیره‌دی! آل، ارمانده قالمه!

تؤده ینه قاره‌لیک‌که قره‌ب آت قؤیدی. اولاق بو گل «۸-مارچ» کلخوزیلیک سمنده بؤلدی.

www.ezgu.org

«۸-مارچ»لیکلر هَی‌بره‌که‌لله قیلدی:

- قۏیمه، «۸-مارچ»، قۏیمه!

«۸-مارچ»، احتیاط بۏل، کېتینگدن چغیر باره‌پیتی!

- باس، جانینگ باریچه باس!

- «۸-مارچ»، آتنی قمچیله!

هۏکیز «۸-مارچ»لیکلرده کېتدی.

۳۰

اېندیگی اولاقنی مېن آلیب چیقدیم. آتلر آلدیمنی آلدی. یۏلیمنی یاپیب چاپدی، یانلریمنی یاپیب چاپدی. آتلر مېنی قاره‌لیک‌که یۏلتمه‌دی.

برادرلر، یالغیز آت نینگ چنگی چیقمه‌یدی، چنگی چیقسه-ده، دانگغی چیقمه‌یدی!

المیمدن خوناب بۏلدیم. اۏزیمیزنینگ چاپندازلرگه بقیردیم:

- جانلرینگ بار می؟! کېلینگلر-ده اېندی!

شونده‌گینه بیزنینگ چاپندازلر اۏزیگه کېلدی. گپنی بیر یېرگه قۏیدی.

مېن ینه اولاقفه کیردیم. اوزه‌لیب، اولاقنی یېردن اوزدیم. جۏره بابا نینگ تۏریغی آلغه یوردی.

بکاوول جر سالدی:

- اولاقنی جۏره بابا نینگ آتی کۏتره‌یپتی، جۏره بابا نینگ!

بېش-آلتی قۏل اولاقفه اوزه‌لدی. اما مېن کوچ بېرمه‌دیم. اولاقنی بار کوچیم بیلن اوشلب آلدیم.

تۏده‌دن سوغوریلیب چیقدیم.

- اولاق جۏره بابا نینگ آتیده! اېشیتمه‌دیم دېمنگلر، جۏره بابا نینگ آتیده!

اوزنگی یۏلداشلریم تېوره‌گیمنی آلیب چاپدی. اۏزگه آتلرگه یۏل بېرمه‌دی. جۏره بابا نینگ تۏریغینی قمچیله‌دیم، هَی‌بره‌که‌لله قیلدیم.

- هه، باس، جۏره بابا نینگ آتی!

- هه، سېلکیلّه‌گن یالینگدن ایلنه‌یین! هَیده-یه، جۏره بابا نینگ آتی!

- اِی-اِی-اِی، اِی-اِی-اِی!..

دوپور-دوپور-دوپور... آتلر پیشقیردی، آتلر کیشنه‌دی. یاللر سېلکیلّه‌دی. دُملر طاووس پتی مثال یاییلدی. تویاقلر آستیدن چنگ اۏرله‌دی. دوپور-دوپور-دوپور...

جۏره بابا نینگ آتی قاره‌لیک‌که ضبط بیلن کېلدی. چوقوردن سپچیب اۏتدی. شونده اولاقنی قۏییب یوباردیم.

- حل-ا-ال! جۏره بابا نینگ تۏریغینیکی حلال! جۏره بابا نینگ تۏریغی، کېل، حقینگنی آل!

حقنی آلیب، جۏره بابا نینگ آلدیگه باردیم. جۏره بابا جیلمه‌یپ، باش ایرغه‌دی. تېوره‌ک‌که غالبانه هم خوشوقت قره‌دی. کۏردیلرینگ می، اولاقنی بیزنینگ آتیمیز آلدی، دېگن بۏلدی.

www.ezgu.org

۳۱

قیش قریدی.

هواده کۆکلم ایسی انقیدی. بایچیچکلر کېتیدن قاره‌قاشلر آچیلدی.

کۆکلمنی بغریمگه باسدیم، تۆیيب-تۆیيب ایسکه‌دیم.

بیر گپ اېشیتیب، کۆکلم کیفیتیم قیش بۆلدی. کۆکلم رنگیم سیندی.

- جمعی که آتلر گۆشتگه تاپشیریلر اېمیش.

کلخوز رادیواوزېلی شونده‌ی دېدی.

بریگادیر اویمه-اوی یوریب ایتدی. وجهینی سۆره‌دیم. بریگادیر یېلکه قیسدی. کۆرستکیچ برماغی بیلن شیپنی کۆرستدی.

- بری یوقاریدن، بیزده گپ یۆق، - دېدی.

بریگادیر ایتگن یوقاریدن آدم کېلدی. اداره آلدیده کۆردیم. یانیده ایکّیته پولیسی-ده بار.

کتّه‌لر اویمه-اوی یوریب، آت آلدی.

اېل آت بېرمه‌یین دېسه - کتّه‌لر! اېل یاقه‌لشه‌یین دېسه - یانیده شاپکه‌لر!

اېل آستانه‌گچه آتلریگه اېرگشیب باردی.

اېل قان‌قاره قققشه‌دی.

اېل دردی ایچیده بۆلدی.

۳۲

هه-اې، دېدیم، پېشانه‌ده بارینی کۆره‌میزده-اې، دېدیم.

حافظ قصابدن ایکّی کیلو قۆی گۆشت آلدیم. بېل‌باققینه‌مگه توگیب، اویگه کېلدیم. صفه‌ده چاردانه قوریب، گۆشت نیمته‌له‌دیم. لحمنی بیر یاقلی، سویکنی بیر یاقلی قیلدیم. اوکّه‌غر حافظ قصاب سېرسویک قیلیب بېریبدی. خیله آواره بۆلدیم.

شو وقت، ترلان پیشقیردی.

کۆزیمنی گۆشتدن آلیب قره‌دیم.

ترلان جاییده تېلبه‌لرچه ایرغیشله‌دی. اۆزینی اویاققه اوردی، بویاققه اوردی. تسیر-توسور یېر تېپدی.

آلد آیاقلری آره‌سیگه تومشوق تیقدی. قارنیگه تومشوق چۆزدی. سغرینیگه تومشوق چۆزدی. تومشوغی سغرینلریگه یېتیب-یېتمه‌دی.

دُملری بیلن سغرینلرینی اوردی، قارینلرینی اوردی.

آرقه آیاقلرینی کېتیگه سیلتب-سیلتب پیشقیردی. گۆیا بیر نیمه‌نی تېپگن بۆلدی.

مېن اوّل-اوّل، ترلان شۆخلشیب اۆینه‌پېتی، دېب اۆیله‌دیم.

یۆق، ترلان شۆخلشیب اۆینه‌مه‌دی.

ترلان دینگیلّه‌دی! دینگ-دینگ اېتدی!

www.ezgu.org

شو ترلان یا یأجوج-مأجوج کۆردی، یا آلەبۆجی کۆردی، دېيه اۆيلەديم.

هدەهەلب باريديم. تېورەک-باشنی قرەديم. يأجوج-مأجوج-ده کۆرمەديم، آلەبۆجی-ده کۆرمەديم.

حيران بۆلديم. آت ارقانينی اوشلەديم.

- تک-تک، تک دېيمن! - دېديم.

ترلان شونده-ده دينگيلّەدی. دينگيلّب، ارقانينی يولقيدی. دينگيلّب، ارقانينی سيلکيدی.

کېتيمگه چلقەيب آياق تيرەديم. ارقاننی قۆش‌قۆللب تارتديم. شونده-ده بۆلمەدی. دلبنگلب-دلبنگلب کېتديم. بار-اې، دېيه ارقاننی قۆيب يوباريديم.

بار اعتباريم بيلن قرەديم. بار فراستيم بيلن اۆيلەديم. قرەب-قرەب تاپديم، اۆيلب-اۆيلب تاپديم.

بيزنينگ ترلانگه گۆبَلک داريدی!

گۆبَلکده بينگک نيشيده‌ی زهر نيش بۆلەدی. شو نيشينی آت بدنيگه سوقيب-سوقيب آله بېرەدی.

گۆبَلک آسماندن توشمەيدی، يېردن چيقمەيدی. چېتدن-ده اوچيب کېلمەيدی.

اونده، گۆبَلک قەيېردن کېلەدی؟ گۆبَلک آت نينگ اۆزيده بۆلەدی! آت دېب اتلميش هر بير جانوار نينگ اۆز گۆبله‌گی بۆلەدی!

گۆبَلک آت نينگ قەيېريده بنا بۆلەدی؟ گۆبَلک آت نينگ دُمی آستيده بنا بۆلەدی!

شو باعث، گۆبَلک آت‌پشّه دېييلەدی!

بير قۆليم بيلن آت ارقانيدن محکم اوشلەديم. بير قۆليم بيلن کلّەمدن تېلپگيمنی آلديم. تېلپگيمنی شَيلب توردیم.

گۆبَلک آت دُمی آستيدن چيقدی دېگندن، تېلپگيم بيلن تپيلّتيب اوريب اۆلديرديم.

جاييمگه قيتيب باريب اۆتيرديم.

ترلان تغين قازيغينی ايلنيب-ايلنيب چاپدی. ديرک-ديرک اۆينەدی. اۆينب-اۆينب پيشقيردی.

ترلان گۆبَلکدن خلاص بۆلدی-ده! اېندی، اۆينەيدی-ده!

ترلان دُملری ياييلدی، ياللری هورپەيدی. ياللری بير چپ بۆينيده، بير اۆنگ بۆينيده اۆينەدی!

بير قۆليم گۆشتده، بير قۆليم پيچاقده قالدی. کۆزيم ترلانده قالدی! يا، پيريم-اې، يا، پيريم-اې!

گۆشتگه تاپشيرەدی؟ شونده‌ی ذاتنی-يه؟ شونده‌ی خوشرۆی ذاتنی-يه؟ گۆشت قيلەديگن باشقه جانوار قوريدی می؟ اۆزی، قنده‌ی قيليب گۆشت قيلەدی؟ منه بونده‌ی می؟

دسترخوانده‌گی گۆشتگه تيکيلديم. انه شونده‌ی-ده؟ ترلان هدېمه‌ی شونده‌ی بۆلەدی-ده؟ لحمی بير ياقلی، سويگی بير ياقلی بۆلەدی-ده؟ اېب-اې، اېب-اې!

کېين، کلّه-پايچەسی عليحده بۆلەدی. تۆياقلرينی ايتگه آتيب يوبارەديلر. ايتلر تۆياقلرنی غجيب يېيدی. فقط تۆياقده‌گی نغللر قالەدی.

ياللری بيلن دُملرينی کۆميب تشلەيديلر. ياللر توپراق آستيده چيرييدی. شونده‌ی ياللر-ه؟

بو يال اېمس، ايپک، ايپک! بو يال اېمس، دۆمبيره تاری، دۆمبيره تاری!

ترلان آت اېمس، جومن‌بلبل کويله‌گن «کون‌توغميش»! فاضل يۆلداش کويله‌گن «الپاميش»!

گجک-گجک بۆيينلر بۆيين اېمس، دۆمبيره، دۆمبيره!

www.ezgu.org

«کون‌توغمیش»نی گۆشتگه تاپشیریب بۆله‌دی می؟ «الپامیش»نی گۆشت قیلیب بۆله‌دی می؟

ترلان دیرکیلّب-دیرکیلّب اۆینه‌دی. بیردن آیاق ایلدی. آرقه آیاقلرینی کېنگ یایدی. باشینی سرک-سرک قیلدی. آلد آیاقلرینی کۆتردی! تغین، تغین-ده کۆتردی. آلد تیزّه‌لرینی خیال بوکدی. آلد تویاقلری یېرگه اېگیلدی. قولاقلری آلغه دینگ بۆلدی.

ترلان آرقه آیاقلریده تیک توردی!

دېوار اوزره آلیس-آلیسلرگه قره‌دی. باباتاغ چۆقّیلریگه قره‌دی. قره‌دی-قره‌دی... بار آوازی بیلن کیشنه‌دی!

قیشلاق اوزره کیشنش تره‌لدی. خَیال قیلدیم، ادیرلردن عکس صدا کېلدی. خَیال قیلدیم، کیشنش باباتاغگچه باردی.

برادرلر، تنی جانیم راحت قیلدی! جانیم اېنتیکدی، تنیم یه‌یره‌دی! کۆنگلیم خۆرسیندی، کۆنگلیم جۆشدی.

- اهه‌ی-اهه‌ی! هه، آوازگینه‌نگدن-ه! - دېدیم. اۆزیم کولیب، اۆزیم ایتدیم!

- هه، جان! - دېدیم.

کیشنش اېمس، ربابي موسیقه اېشیتگنده‌ی بۆلدیم! دۆمبیره سازی اېشیتگنده‌ی بۆلدیم!

برادرلر، آت - ربابي موسیقه، آت - کۆرکم صورت!

بلی-اې، ترلانبای-اې، بلی-اې!

کۆزیم ینه قۆلیمده‌گی گۆشت بیلن سویک‌که توشدی...

یۆق-یۆق، اۆلسم-ده یۆل قۆیمه‌یمن...

۳۳

یریم کېچه‌سی ترلاننی جبدوقلب میندیم. آبشیرگه آت قۆیدیم.

آبشیر قیشلاغی کون‌باتریده آق توپراقلی ادیرلر، تېپه‌لر مۆل. انه شو تېپه‌لر نیشبیده کمرلر مۆل. ترلاننی انه شو زمستان کمرلردن بیراوگه آلیب کیریب باغله‌دیم.

کون یاییلدی، عالم منور بۆلدی. انه شونده اویگه قیتیب کېلدیم. تعطیللنیب، پاده‌یاتاققه باردیم.

آقشام وقتی اۆن کیلو ارپه بیلن بیر قاپ سمانني اره‌لشتیردیم. قاش قاره‌یتیریب، قاپنی آرقه‌لب جۆنه‌دیم. یۆلده تېرله‌دیم. دم آلیب-دم آلیب باردیم. قاپنی کمرگه سویب قۆیدیم.

کفیمده گوگرد چقدیم. ترلان کۆرسین، مېنی تنیسین دېیه، آلاونی یوزیمگه آلیب کېلدیم.

ترلان یېمسیره‌ب، التجالی پیشقیردی.

ترلاننی یېتکله‌دیم. شو یقینده‌گی اریقدن سوولب کېلدیم. تۆروه‌سیده یېم بېردیم. بدنلرینی قشیله‌دیم. ترلانگه قره‌ب-قره‌ب کېتدیم.

اویده تمدّی قیلدیم، یانباشله‌دیم. آیاقلریمنی یازدیم. «وقت» اېشیتتیریشلری-ده ادا بۆلدی.

شونده، تۆشک‌که اۆتیب یاتدیم. کۆزیم ایلیندی، کۆزیم کېتدی.

بیر محل، عیالیمیز تورتدی.

- تورسین، بیراو چقیره‌پیتی، - دېدی.

اویقوسیره‌ب، قۆزغالدیم. چاپانیمنی یېلکه‌مگه تشلب، تشقریله‌دیم.

www.ezgu.org

آله‌پر ایتیمیز دروازه‌گه ترمشیب-ترمشیب هوردی. آله‌پریمیزگه دۆقلب-دۆقلب باردیم.

آله‌پر دُمینی لیکیلّتیب-لیکیلّتیب، اۆزینی چپتگه آلدی.

دروازه‌نی آچیب قره‌دیم. آستانه‌ده رئیسیمیز، اوندن کپین دۆپّیلی آدم بیلن ایکّیته پولیس بۆلدی.

رئیسیمیز باشی بیلن دۆپّیلی آدمگه اشاره قیلدی.

- بو کیشی تومن وکیلی، قیشلاق خۆجه‌لیک باشقرمه‌سیدن، - دېدی.

- بنایی، بنایی. قنی، ایچکریلنگیزلر.

دۆپّیلی آدم ایچکریله‌دی. کپتیدن باشقه‌لری اېرگشدی.

کتّه‌لرگه سینچیکلب-سینچیکلب قره‌دیم. دۆپّیلی کتّه مېنده‌یین بیر کل بۆلدی. اۆزیمیزدن اېکن، دېدیم.

کل کتّه تېوره‌ک‌که النگله‌دی.

- آت قنی؟ - دېدی.

- قنده‌ی آت؟ - دېدیم.

- آت قنده‌ی بۆله‌دی؟ تۆرت آیاقلی، ایکّی قولاقلی آت-ده.

- مېنده اونده‌ی آت یۆق، کتّه. کلدن تراق سۆره‌مه، دېیدیلر. سیز بۆلسه، آت سۆره‌ب اۆتیریسیز.

- تاپ، تاپ، کلّه‌نی گرنگ قیلمه! ادی-بدی ایتیشیب اۆتیریشگه وقت یۆق. سېنگه اۆخشه‌گنلر نینگ سانی مینگته!

- مېنده آت نیمه قیله‌دی، کتّه. انه، قره‌نگیزلر. بۆلسه آلیب کېته ببرینگیزلر.

کل کتّه برماقلرینی اۆینه‌تیب، پولیسلرگه ایما قیلدی.

- تینتینگلر! - دېدی.

پولیس بیلکده‌ی ختایی فانرلرینی یاقدی. مال‌خانه، آتخانه‌لرنی قره‌ب کېلدی.

- اۆزی یۆق، تېزه‌گی بار اېکن، - دېدی.

کل کتّه مېنگه یوزلندی.

- انه، تېزه‌گی بار دېیه‌پتی-یو؟ - دېدی.

- مېن سیزگه ایتسم، کتّه، اېشیکلی اوی، مهمانلرنینگ آتی تېزه‌ک تشله‌گندیر-ده. تشله‌مه دېب بۆلمه‌یدی، مهمان آت.

- فامیلیه‌نگ نیمه؟ خۆ-ۆش، قربانوف، ته-ه-ک، قربانوف زیادالله. منه، رۆیخطده توریبسن، آتینگ بار. گپ شو، اېرته‌گه ینه کېله‌میز. آتنی تاپسنگ تاپدینگ، تاپمه‌سنگ، اۆز اۆپکه‌نگ اۆزینگ بیلن بۆلسین!

کل کتّه دروازه‌گه قره‌ب یوردی. کپتیدن پولیسلر شخدم آدیملر آتیب جۆنه‌دی.

رئیسیمیز کتّه‌لر کپتیدن پیلدیره‌ب اېرگشدی.

شونده، ایچکریدن آنه‌میز چیقیب کېلدی.

- اَیت، اولگو ببریب کېتسین، - دېدی.

کتّه‌لرگه دروازه آستانه‌سیده یېتیب آلدیم.

- کتّه، اویده چقه‌لاغیمیز بار، آتینی ابراهیم‌بای دېیدیلر.

کل کتّه یېلکه‌سی بیلن گپیردی:

www.ezgu.org

- نیمه قیله‌ی شونگه؟

- چقه‌لاقلی اویگه بې‌محلده کېلیب بۆلمه‌یدی. مبادا بیراو بیلمسدن کېلیب قالسه، اوندن اولگو آلیب قالیش لازم.

- قه‌یېردن آله‌سن؟

- بیزگه بری-بیر. اۆنغیرینگیز نینگ اوچیدن میده‌گینه بیر ایپ بۆلسه-ده میلی. عیاللر چقه‌لاقلی اویده اپنی ایسیریققه قۆشیب توته‌ته‌دیلر.

- اېندی، شونگه یم اېتگیمنی ییرته‌ی می؟

- یۆق، ییرتیش درکار اېمس، کتّه. کییمینگیزگه ایلشگن بیران-بیر قیل بۆلسه-ده بۆله‌دی.

کل کتّه قۆل سیلته‌دی. یۆلیگه بوریلیب کېتدی.

مېن قیتیب کېلدیم.

- اولگو بېرمه‌دی، - دېدیم.

آنه‌میز قرغب-قرغب ایچکریله‌دی. تَیاق تاباقده ایسیریق توتتدی. چقه‌لاقلی اوینی اوچ ایلنتیردی. زیان-زحمتلرنی قوودی.

۳۴

کتّه‌لر خۆجه‌کۆرسینگه للمی دۆق اوریب کېتدی، دېب اۆیله‌دیم.

یۆق، اېرته‌سی کونی تغین کېلدی.

ایسکه‌لنیب-ایسکه‌لنیب آتخانه‌نی قره‌دی، چقه‌لاقلی اوینی قره‌دی.

کتّه‌لر قیلیغی همیتیمگه تېگدی. تیشیمنی تیشیمگه زۆرغه باسیب توردیم.

- خۆش، قنی؟ - دېدی کل کتّه.

- نیمه قنی؟

- آت!

- آت؟ کتّه، سیز مېنگه قیسی بازاردن آت آلیب بېریب اېدینگیز؟ دېناو نینگ بازاریدن می، یا، شۆرچی نینگ بازاریدن می؟

- تیشینگنی کۆپ غیجیرلتمه، بیز سېندن قۆرقمه‌یمیز! یخشیلیکچه آتنی چیقر! قۆشه قۆشه مال، قۆی، تاووق، آت... بونچه حیواننی نیمه قیله‌سن؟ انه، مغازده همه نرسه مهیا. گۆشت دېیسن می، سوت، قتیق دېیسن می...

- کتّه...

- نیمه، یا، کېپتالیست بۆلماقچی میسن؟ کېچیریب قۆیه‌سن! بیز سوسیالیستیک جمعیتده یشه‌یپمیز! هدېمه‌ی کمونیزمده یشه یمیز! تۆغری می، اۆرتاق رئیس؟

رئیسیمیز لبیک گۆی بۆلدی.

- تۆغری، کمونیزم سری بارماقده‌میز! - دېدی.

- یا، آت مینیب باسمه‌چی بۆلماقچی میسن؟ کېچیریب قۆیه‌سن! اۆزی، اجدادینگده باسمه‌چی اۆتمه‌گن می؟ بیر تېکشیریب کۆریش کېره‌ک...

www.ezgu.org

- کتّه، اوندەی دېمنگ. آتەم بېچاره ساوېت توزومینی دېب قربان بۆلدی. آتگه کېلسم، آت - ییگیت نینگ یۆلداشی، کتّه. قاله ببرسه، آت بیلن کۆپکری چاپەمیز.

- اِیه-اِیه، سېن اۆزی قیسی جمعیتده یشەپسن، مییه؟ شو پیتگچه اېشک نینگ قولاغیگه تنبور چېرتیەپمن می؟ کۆپکری - اېسکیلیک سرقیتی! کۆپکری - یاووایلر اۆیینی!

- کتّه... اۆزی، کل کلّه - کلّه اېمس اېکن-ده! بیر مېنینگ کلّەم شوندەی میکین دېسم، سیزنیکی یم مېنیکیدن قالیشمەیدی!..

- اۆچیر-اېی...

- کتّه، اېنەمنی سۆکمنگ. او بېچاره ایچکریده نېورەسیگه قرەب اۆتیریبدی. سیزگه بوندەیین بېی پاشنه گېلر اېپ بۆلمەیدی.

- اۆچیر دېیمن-اېی...

- اېسه، مېن هم سیزنینگ...

گېیم آخریگه یېتمەی قالدی. کل کتّه قولاچکشلب جغیمگه اوردی. قۆلی عیال نینگ قۆلیدەی اېکن، جغیم آغریمەدی. گېیمنی آخریگچه یېتکزیب ایتدیم.

شونده کل کتّه کېتیمگه تېپماقچی بۆلیب شَیلندی. مېن اۆزیمنی چېتگه آلدیم. چپ ببریب قالدیم.

کل کتّه اۆز ششتی بیلن، اۆز ضبطی بیلن صفەدن اوچیب کېتدی. چوقورگه باریب توشدی.

رئیسیمیز داودیرەب قالدی.

- اېپ-اېی، اېپ-اېی!.. - دېدی.

چوقورگه سکرەب توشدی. کل کتّەنی سویَب آلیب چیقدی.

کل کتّه هنسیرەب-هنسیرەب نفس آلدی. قۆلی بیلن مېنی کۆرستدی.

- اوشلنگلر، باندیتنی اوشلنگلر! - دېدی.

ایکّی پولیس ایکّی یانیمدن کېلدی. قۆللریمنی کېتیمگه قَییردی. کېتیمگه بیر تېپدی.

کلخوز ادارەسیگه آلیب باردی. میدەگینه موترگه باسیب جۆنەدی.

یۆلده قوسیب-قوسیب باردیم.

برادرلر، بنزین ایسینی یامان کۆرەمن! بنزین باشیمنی ایلنتیرەدی. کۆنگلیمنی اینیتەدی، قوستیرەدی. آسماندن توشگندەی بۆلیب قالەمن.

رەیانگه کېلدیم. اۆرگان آلدیده موتردن توشدیم. کل کتّه کېتیدن چپ طرفدەگی آینەبند خانەگه کیردیم.

تېلفون آلدیده اۆتیرگن پولیسلر اۆرنیدن توردی. کل کتّه پولیسلرگه کییملرینی کۆرستدی، دردینی ایتدی.

- هم‌کسبلرینگ بیلن دولتگه گۆشت آلیش اوچون باریب اېدیک، - دېدی. - منه بو تیپگه آتنی بېر، دېسم ببرمەدی. مېنی توتیب سۆکدی. آنەم هم قالمەدی، خاتینیم هم قالمەدی. کېین، بیر اوریب چوقورگه اغنەتیب یوباردی. منه فاکت - اوست-باشیم لای! هم‌کسبلرینگ جانلی گواه! انه، رئیس هم بار. تۆغری می، رئیس؟

- تۆغری! تۆغری! چوقورگه یومەلتیب یوباردی! - معقوللەدی رئیس. بیر پولیس سۆکینیب، آلدیمگه کېلدی.

- اوه، حیوان، اوه باندیت! سېن حلی رهبرلرگه قۆل کۆترەدیگن بۆلدینگ می؟ - دېدی.

www.ezgu.org

پولیس ایچیمگه اوردی. مېن ایچیمنی اوشلب، باشیم بیلن دېوارگه سویندیم. کۆنگلیم آزدی، کۆز آلدیم قارانغی بۆلدی. آدملر گاه اوچته، گاه تۆرتته بۆلیب کۆریندی... خانه بیر یومەلب، ینه جاییگه کېلدی.

پولیس کل کتّه آلدیگه کاغذ قۆیدی.

- منه، راپور یازیب، باشلیققه آلیب کیرینگ. بونی بیر تیقیب قۆیەیلیک، کۆزی آچیلەدی.

کل کتّه کاغذنی تۆلغزیب، آلیب کېتدی. خیال اۆتیب، ینه قیتیب کېلدی.

- توش آلدیمگه! - دېدی.

مېن آلدیگه توشدیم. تار یۆلکدن هاولیگه چیقدیم. کېین ینه بیر خانەگه کیردیم.

خانه تۆریده بقەلاقلی بیر آدم اۆتیریبدی. اۆتیریشیدن کتّه آدم کۆریندی. یېلکەسیدەگی یولدوزلری-ده کتّه-کتّه بۆلدی.

کل کتّه قۆلی بیلن مېنی کۆرستدی.

- منه باندیت! - دېدی.

تۆردەگی کتّه وزمین آوازده سۆرەدی:

- نېگه رهبرلرنی اورەسیز، اۆرتاق قربانوف؟

مېن بار گېنی قۆشیب-چتمەی ایتیب بېردیم. تۆردەگی کتّه اېندی نیمه دېیسیز، دېگن بۆلیب، کل کتّەگه قرەدی. کل کتّه اۆرنیدن توریب کېتدی.

- یالغان! او اۆزینی آقلەیېتی! بیز رهبرلرگه ایشانەسیز می، یا، منه شونگه اۆخشەگن پادەچیگه ایشانەسیز می؟

- البته رهبرلرگه ایشانەمن. رهبرلر یالغان گېپرمەیدی.

- بۆپتی-ده!

اۆپکەم تۆلیب-تۆلیب کېلدی. دماغیمده مینگغیرلەدیم:

- کتّه باوه، مېنی پولیسلرینگیز اوردی...

- نیمه-نیمه؟ اوردی؟

- اېشیک آلدیده اوردی. هوشدن کېتیب قالدیم....

- اوندەی بۆلیشی ممکن اېمس، حاضر چقیرەمیز.

آستانەده ایچیمگه اورگن پولیس قاره بېردی. قۆلینی چېکّەسیگه تېککیزیب غۆدەیدی.

- بویروغینگیزگه بناءً کېلدیم، اۆرتاق پالکوونیک! - دېدی.

- لېیتېنانت عصمتوف، ایتینگ-چی، نېگه بو کیشینی اوردینگیز؟

- کیمنی؟ قۆلیمنی یم تېککیزگنیم یۆق، اۆرتاق پولکونیک!

- اوردی دېیەپتی-کو.

- صاف لېیتېنانتلیک سۆزیم، قۆل کۆترگنیم یۆق! انه، سېرژانت خلیلوف هم بار، چقیریب سۆرەشینگیز ممکن.

اۆنگ قۆلیمنی قارنیمگه قۆییب کۆرستدیم.

- منەوی یېریمگه اوردی... - دېدیم.

شونده کل کتّه گېگه سوقیلدی.

www.ezgu.org

- قۆلینی یم تېککیزگنی یۆق، اۆزیم اوستیده اېدیم! - دېدی.

تۆرده‌گی کتّه مېنگه یوزلندی.

- انه، اېشیتدینگیز می، اۆرتاق قربانوف؟ - دېدی. - بیز اورمه‌یمیز! ساوېت پولیسی اورمه‌یدی!

۳۵

بدبوی حجره‌ده یاتدیم.

حجره‌ده کون-ده بیر بۆلدی، تون-ده بیر بۆلدی.

بیر محل تېمیر دروازه شره‌قلب آچیلیب، شره‌قلب یاپیلدی.

بیراو ایچکریله‌دی.

- کل، قه‌یېرده‌سن؟ - دېدی.

ایچیمگه اورمیش پولیس آوازینی درّاو تنیدیم.

جاییمدن توردیم. دروازه طرف یوردیم.

پولیس یاقه‌مدن بیر قۆللب اوشله‌دی. بیر-ایکّی سیلکیله‌دی.

- نیمه‌گه مېنی باشلیققه ساتدینگ؟ - دېدی.

- ساتمه‌دیم، برادر، بار-یۆغی اورگنینگیزنی ایتدیم، - دېدیم.

- اوردیم؟ قچان اوردیم؟

پولیس چاتلریم آره‌لتیب تېپدی.

- مېن اوردیم می؟

پولیس سازلب تېپدی.

- سېنی اوردیم می؟

پولیس یامان تېپدی!

- مېن-ه؟ سېنی-یه؟..

چاتلریم اویوشیب-اویوشیب آغریدی. اچیشیب-اچیشیب آغریدی.

کېتیم بیلن شیلق اېتیب توشدیم...

تانگ-سحرلب بدرفتخانه تازله‌دیم. هاولی سوپوردیم. کۆچه سوپوردیم.

آنه‌میز بیلن عیالیمیز خۆراک آلیب کېلدی.

آنه‌میز ییغلب-ییغلب حال سۆره‌دی.

عیالیمیز کوییب-کوییب کۆنگیل سۆره‌دی.

آنه‌میز بیلن عیالیمیز بیری قۆیب بیری قرغه‌دی:

- سېنلر مېنینگ باله‌گینه‌منی آیاق‌آستی قیلگن بۆلسنگ، سېن شاپکه‌لرنی خداییم خداوندا آیاق‌آستی قیلسین!

- خداییم خداوندا، باله‌گینه‌نگ نینگ اۆلگنینی کۆر، سېنده‌یچیکین شاپکه‌لر!

www.ezgu.org

- خدایا، شو آتلر بیلن قۇشیلیب، اۇزینگ هم گۇشت بۇلیب کېت، سېنده‌یچیکین شاپکه‌لر!

- خدایا، قیرغین نینگ آلدیده قیریلیب کېت، سېنده‌یچیکین شاپکه‌لر!

- الاهی آمین، خدا بنده‌م دېسه، محمد پیغمبر امتیم دېسه، شول شاپکه‌لر اېلگه اېرمک، خلققه شلاق بۇلسین، اللّه اکبر!

آنه‌میز بیلن عیالیمیزگه ترلاننی ایتمه‌دیم.

عیال ذاتی آغزی بۇش بۇله‌دی. بیراو-یریمگه ایتیب قۇیه‌دی.

قاله‌بېرسه، ترلاننی یالغیز اۇزیمگه اۇرگتیب اېدیم. شو باعث، ترلان مېندن اۇزگه‌نی اۇزیگه یۇلتمه‌یدی. اۇزگه‌لر قۇلیدن یېم-ده یېمه‌یدی.

٣٦

راسه اۇن کونده آزاد بۇلدیم.

یۇلده کۇنگلیمگه هدیک توشدی. هدیک تنه‌مگه-ده یاییلدی.

اوییم قالیب، آبشیرگه یۇل آلدیم.

ادیرگه اۇرله‌دیم. کمر آلدیده سېرّه‌یېب قالدیم. کېتیمگه چلقه‌یدیم. کۇکره‌گیم آتیلیب کېته‌دیگنده‌ی بۇلدی.

کمرده... کمرده تۇرت تیاق اوستیده بیر نیمه توردی. جانی بار می، یۇق می، بیلیب بۇلمه‌دی.

ایکّیته نیمه ییلتیره‌دی. کۇزلر بۇلدی میکین؟

ایچکری کیردیم. ترلان بۇینیگه آسیلیب-آسیلیب ییغله‌دیم. تۇییب-تۇییب ییغله‌دیم...

ترلاننی کمردن آلیب چیقدیم. ادیردن پستگه یېتکله‌دیم. ترلان آهسته-آهسته پستله‌دی.

پستله‌یاتیب، آلد آیاقلری بوکیلدی. ییقیلیب کېته‌یین-ییقیلیب کېته‌یین، دېدی.

اریقدن سغل سووله‌دیم. اریق یاقه‌لتیب یېتکله‌دیم. آیاقلرینی یازدیم. قشیلب یوودیم. ینه سووله‌دیم.

کمرگه قیتریب آلیب کېلدیم. بورچکده تورگن قاپدن تۇروه‌ده یېم آلیب کېلیب آسدیم.

ترلان جانلنگنده‌ی بۇلدی.

٣٧

برادرلر، نېچه-نېچه قاره‌بَییرلر کېتیگه قره-قره‌ب کېتدی.

نېچه-نېچه جَیرانلر کیشنب-کیشنب کېتدی.

نېچه-نېچه سمنلر گۇشت بۇلیب کېتدی!

قیشلاقده آتلر کیشنه‌مه‌ی قالدی.

سحرلری کۇچه‌لرده آت تویاقلری تیکیلّه‌مه‌ی قالدی.

آقشاملری آتلر ترسیلّتیب یېر تېپینمه‌ی قالدی.

ادیرلرده آتلر دوپور-دوپور چاپمه‌ی قالدی...

www.ezgu.org

چاپندازلر چېمکداشی اوروشدن قیتمه‌گن بۆزباله مثال مونگغه‌ییب قالدی.

کېلینلر آتده اېمس، موترده کېله‌دیگن بۆلدی.

عالمنی موتر آوازی بوزدی: دوت-دوت-دوت...

قیشلاقده آت نامی اۆچدی.

۳۸

آره ساویدی. قیشلاق تینچیدی.

انه شونده ترلاننی اویگه آلیب کېلدیم.

چاپندازلر ببلیگه پول اۆره‌ب، آباقلی‌گه یۆل آلدی. آباقلی‌دن آت آلیب کېلدی.

آت بیلن عجب گپلرنی-ده تاپیب کېلدی.

گۆشتگه آت آلیش کۆپگه کېلگن تۆی اېمس اېمیش. آباقلی طرفلرده آتلر بوس-بوتون اېمیش، توس-توگل اېمیش...

۳۹

بو گپ قیشلاقده‌گی بېش-آلتی عریضه‌باز قولاغیگه یېتدی.

عریضه‌بازلر قولاغی دینگ بۆلدی. عریضه‌بازلر کېچه‌لری اویمه-اوی یوردی، عریضه تۆپله‌دی.

بیر کېچه بیزنیکیگه کېلدی. عریضه‌بازلر سلطانی بۆلمیش باتیر میراب سِرلی آوازده تعیینله‌دی:

- دروازه ایچکریدن تمبه‌لنسین. هاولی چیراغی اۆچیریلسین. باله-چقه بو اویگه یقین یۆله‌تیلمه‌سین. ایچکری اېشیک زیچلب یاپیلسین. دېرزه پرده‌لری توشیریلسین. سۆنگ، قرشیمیزگه کېلیب اۆتیریلسین!

باتیر میراب ایتگنلرینی بجریب کېلدیم. دوره‌گه قۆشیلیب اۆتیردیم.

عریضه‌بازلر باشیمدن کېچگن سودانی گپیریب بېریشیمنی سۆره‌دی.

مېن سِر ببرمه‌دیم، تلماوسیره‌دیم. باعثی، اۆشنده اۆن کون یاتگنیم اېلگه داستان بۆلدی. اېل آره‌سیده یوروووسیز بۆلدیم. منه، داستانیم دېبرلی اونوت بۆلدی. کۆنگیلسیز داستانیمنی ینه قۆزغه‌گیم کېلمه‌دی.

- باتیر اکه، بۆلگن ایش بۆلدی، بویاغی سیندی. قۆیینگ، شو عریضه‌بازلیکنی، - دېدیم.

- اییه-اییه! هېی، آغیزگه قره‌ب گپیریلسین! کیم عریضه‌باز؟ بیز می؟ بیز یازووچیمیز، بیلیب قۆی، یازووچی! خلق یۆلیده‌گی، حقیقت یۆلیده‌گی یازووچیلرمیز! انه‌وی غزل، رومان... یازووچیلر ینه نیمه یازه‌دی، اۆرتاق حمیدوف؟

قبتیده‌گی ادبیات معلمی اۆز اولوشینی قۆشدی:

- پوا‌ېمه، بلّه‌ده...

- هه-هه! پوا‌ېمه، بلّه‌ده یازووچیلرینگ یازووچی اېمس، بیز یازووچی! منه، بیز! یازووچیلرینگ نینگ اثرلریده فاکت یۆق، ادرېس یۆق! مثلاً، منه اۆزیمیزنینگ تاغه‌ی! بۆری بېچاره نینگ اۆغلی!

اۆلیشنی کتاب قیلیب یازدی. اېندی کۆپکرینی یم کتاب قیله‌یاتگن اېمیش. یازیشگه یازدی، لېکن تېکشیرتیرمه‌دی، چاره کۆردیرمه‌دی. خلقه نفعی تېگمه‌دی. خلق یازووچیلرنینگ کتابینی پول صرف قیلیب آله‌دی. وقتینی اسراف قیلیب، اېرینمه‌ی

www.ezgu.org

اوْقییدی. کیین... قیغولی اثرنی نیمه دییدی، اوْرتاق حمیدوف؟ هه-هه، تراژیدی! تراژیدی بوْلسه تأثیرلنیب ییغله‌یدی. اگر... اوْرتاق حمیدوف؟ وا-وا-وا، ستیریک بوْلسه، قهقه اوریب کوله‌دی. بری قوروق سفسطه! خلق نینگ بیران-بیر ایشینی بیتکزیب بیرمه‌یدی. خلق نینگ کم و کاستی ایسه اچیب یاتیبدی. خلققه کیم عملي یاردم بیره‌دی؟ بیز! دیمک، اصل یازووچی بیز! تۇغری، یازگنلریمیزنی کتاب قیلیب چیقرمه‌یمیز.

اثرلریمیز تورلی اداره‌لرده قالیب کیته‌دی. لیکن کتاب قیلیب چیقره‌میز دیسک، چیقره‌میز.

انه، صندوقده یوزلب شکایت اثرلریمیز نسخه‌سی تخلنیب یاتیبدی. ایکّینچی مرته آغیزدن عریضه‌باز دیگن گپ چیقریلمه‌سین، هه!

- توبه قیلدیم اکه، توبه قیلدیم.

- شونده‌ی بوْلسین! ایندی گپیریلسین. باشیدن باشلنسین.

- شو، بیر کیچه‌سی میندن بیش‌بتر اِییغی چیققن بیر کل کیلدی. یانیده ایکّیته شاپکه-ده بار...

- میگه قره‌لسین، نیمه، دنیا نینگ ایشی کوْپکری می؟ کل دییلمه‌سین! اوْرتاق فلانچیف دیب ایتیلسین! شاپکه‌نگ کیم؟ پولیس؟ میگه قره‌لسین، شاپکه انسان ایمس! شاپکه - لتّه! شاپکه - کارتون کاغذ! شاپکه‌نی جوابگرلیک‌که تارتیب بوْلمه‌یدی! لیتینانت فلانچیف، سیرژانت فلانچیف دیب ایتیلسین!

- خوْپ. آی همسایه‌میز قولمت پالوان نینگ تیره‌کلری اوچیگه آسیلیب قالگن-ده...

- اوف-ف، مبادا شاعر-پاعر ایمس میسن؟ بوْلمه‌سه نیگه آیدن، یولدوزدن گپیره‌سن؟ آیدن پستگه توشیلسین! ییردن گپیریلسین! لیریکه سووگه باریب ایتیلسین! بیزنینگ ایشیمیز جدّي، خلق اهمیتیگه مالک ایش! محکمه‌لرده قتنه‌شیلگن می؟ یوْق؟ اونده، کلخوز حسابات مجلسیده کمینه نینگ نطق سوْزله‌گنی کوْریلگن می؟ انه، کمینه مجلسده قنده‌ی گپیرگن بوْلسه، انه شونده‌ی گپیریلسین!

باتیر میراب نینگ کلخوز عمومي مجلسیده گپیریشینی یادله‌دیم. خودّی میرابده‌ی قوْللریمنی قارنیمگه قاووشتیردیم. باشیمنی تیک توتدیم. کیپریک قاقمه‌دیم. دانه-دانه قیلیب ایتیب بیردیم.

میراب آلدیمگه کاغذ بیلن قلم قوْیدی.

- اینده‌ی قنده‌ی ایتیلگن بوْلسه شونده‌ی یازیلسین. نیمه‌گه؟ بیشینچی صنف؟ معلوماتینگ میندن بیر صنف یوقاری بوْله‌توریب یازالمه‌یسن می؟ هه، میلی. اوْرتاق حمیدوف، سیز یازینگ، بو کیشی قوْل قوْییب بیره‌دی.

برادرلر، عریضه‌بازلردن دیناو قالمه‌دی، ترمذ قالمه‌دی، تاشکینت قالمه‌دی. اداره‌مه-اداره چاپدی.

عریضه‌باز دیگنی عجب‌تاوور اہل بوْلدی. بوْلمه‌سه، عریضه‌بازلرنینگ آتینی آلمه‌دی. عریضه‌بازلرگه پیل-یوگور، دیب، بیراو بیر چقه بیرمه‌دی. عریضه‌بازلر اوْزلری یانیدن اوْزلری چاپدی.

۴۰

بیر سفرگیسیده میني-ده ایرگشتیریب جوْنه‌دی.

- باشینگدن اوْتگن سودانی اوْز تیلینگ بیلن اوْزینگ ایتیب بیره‌سن، - دیدی.

- اوْزی، قه‌یرگه باره‌یپمیز؟ - دیدیم.

باتیر میراب شهادت برماغینی لبیگه باسدی.

www.ezgu.org

- تیش-ش-ش! - دېدی.

عریضه‌بازلرگه اېرگشدیم. دوشنبه‌گه یۈل آلدیم. یۈلده اتوبوس دېرزه‌سیدن ایکّی مرته قوسدیم. دوشنبه‌دن ماسکوگه اوچدیم. عمریمده بیرینچی مرته اوچاقده اوچدیم. قنی، کۆره‌یین، قنی، اوچاق دېگن اولاو قنده‌یچیکین اېکن، دېدیم.

اوچاق بیر پسه‌یدی، بیر کۆتریلدی. یوره‌گیم تاوانیمگه توشیب کېتگنده‌ی بۈلدی.

کېین، جاییده توریب قالدی. نغمه‌سی کۆپ بۈلدی. آدم نینگ یوره‌گینی یاردی. اولاو بۈلسنگ، سیدیرغه یور، اوکّه‌غر نینگ اوچاغی، دېدیم.

اوچاقدن کۆنگلیم قالدی. اولاولیگی یۈق اېکن، هه، دېمه‌دیم.

اوچاق دېرزه‌سیدن قره‌ب حیران بۈلدیم. شونده‌ی گینه آستیمیزده پخته اویولیب یاتیبدی! اوچاق تېگه‌یین-تېگه‌یین دېیدی.

قبتیمده‌گی حمیدوف معلمگه یوزلندیم.

- اېه-هې، پخته‌نی قره‌نگ، پخته‌نی! - دېدیم.

حمیدوف قره‌دی. کېین، کېتیگه چلقه‌ییب کولدی. تېلپگیمنی یولیب آلدی. تقیر کلّه‌مگه شپه‌تیله‌دی! کلّه‌مگه شپه‌تیلب-شپه‌تیلب کولدی.

کلّه‌منی یېلکه‌لریم آره‌سیگه آلدیم. کفیم بیلن بېکیتدیم. تېلپگیمنی تارتیب آلیب کییدیم.

تغین دېرزه‌دن قره‌دیم. انه اېندی بیلدیم. کۆرینه‌یاتگن پخته اېمس، آپاق بولوتلر بۈلدی.

ماسکوه‌ده توشدیم، عریضه‌بازلر کېتیدن اېرگشدیم.

ماسکوه‌ده نیمه کۆپ، موتر کۆپ بۈلدی. بیرته-ده آت بۈلمه‌دی!

اتوبوسده یوردیم-یوردیم، بیر جایگه کېلدیم. یۈل چېتیده توردیم، اۈتکینچی-کېتکینچی موترلرگه قۈل کۆتردیم. غوج-غوج موترلردن بیراوی-ده تۈخته‌مه‌دی. کۆتره بېریب، قۈللریم چرچه‌دی. توره بېریب، آیاقلریم تالدی. قارنیم قور-قور قیلدی. طاقتیم تاق بۈلدی.

شونده اوزون بیر موتر جیرینگ-جیرینگ اېتیب کېلېبردی. تېزلب کېله‌یپتی-ده، دېب بۈلمه‌یدی، آهسته‌لب کېله‌یپتی-ده دېب بۈلمه‌یدی. یقین کېلیب، ینه‌ده آهسته‌له‌دی. فراست قیلدیم، قۈل کۆترسم، تۈخته‌یدیگن کۆنگلی بار.

- ای، حمیدوف معلم، بو قنده‌ی موتر بۈلدی؟ - دېدیم.

- تراموای، - دېدی معلم.

- کۆچه یوزیده سیم‌یاغاچده‌ی بۈلیب توره‌میز می؟ انه شو تراموایني کرا قیله‌میز! خرجتی مېندن! - دېدیم.

حمیدوف معلم کولدی.

- تراموای قیمت، - دېدی.

- قیمت بۈلسه بۈلر! کېتسه، بیر قۈی نینگ پولی کېتر! - دېدیم.

- اونده، اۈزینگیز کرا قیلینگ.

چاپقیلّب باردیم. تراموای آلدینی آلدیم. اۈنگ قۈلیمنی باشیم اوزره کۆتردیم.

- ای، تراموای، استه‌نۈوکه! - دېدیم.

تراموای جیرینگ-جیرینگ اېتیب آیاق ایلدی. تراموایچی دېرزه‌دن قره‌دی. مېنگه اییک قاقدی. هه، نیمه دېیسن، دېگن بۈلدی.

www.ezgu.org

مېن اۆنگ قۆليمنى آلغه سېرمەديم.

- تۆغريگه! - دېدىم. - ايتگن پولينگنى بېرەميز! - دېدىم.

تراموايچى باش-اداغيمگه قرەدى-قرەدى-دە، باش ايرغەدى. ميلى، دېگن بۆلدى. باشمالداغى بيلن تراموای اېشيگيگه اشاره بېردى.

- ايده! - دېدى.

شونده اېشيک تره‌ق اېتيب آچيلدى. مېن ليپ اېتيب تراموايگه مينيب آلديم. كېتيمدن عريضه‌بازلر ميندى.

عريضه‌بازلرگه هوالنيب-هوالنيب قرەديم.

- انه، بير آغيز گپ! - دېدىم.

- هه، كوچينگدن، زياداللە كل! - دېدى باتير ميراب.

تراموای بير يوردى، بير تۆختەدى. چەيقەليب-چەيقەليب خيله يوردى.

بير جايده حميدوف معلم:

- حاضر توشەميز! - دېدى.

بيرينچى بۆليب مېن توشديم. تراموای كرا قيليشگه قيلديم، اېندى كرا حقينى تۆلەيين، دېيه قۆينيمنى كاولەديم.

شونده باتير ميراب:

- مېن تۆلەديم، - دېدى.

- هه-ە، بنايى، - دېدىم.

شو، باتير ميراب كۆپگه توشيب كېتدى‌ياو. تۆرت آدمگه كرا حقى تۆلش نينگ اۆزى بۆلەدى مى. توشسه توشر! نيمه، ميرابگه مېنى اېرگشتيريب كېل، دېديم مى! اېرگشتيريب كېلدى مى، تۆلەسين-دە!

عريضه‌بازلر كتّه بير اداره‌گه كيريب كېتدى. مېن آستانه‌ده‌گى قراوول آلديده قالديم.

عريضه‌بازلر اۆرگتگن گپلرنى ايچيمده بات-بات قيتريب اۆتيرديم.

نهايت، عريضه‌بازلر چيقيب كېلدى. كتّەلر مېنى يۆقله‌مبدى. عريضه‌بازلر گپيگه ايشانيبدى.

يخشى بۆليبدى. تغين كتّەلر صلابتى باسيب، دودوقلنيب قاله‌من مى، دېيه قۆرقيب اېديم.

۴۱

اېرته‌سى كونى دوشنبه‌گه اوچديم. اۆتيرگنلر شهادت برماغينى ليكيلّتيب، اۆرته‌ده لَيلک‌قوشده‌ى لۆكيلّب يورگن قيزنى ايمله‌دى. قيز اولرگه ميده ايديشده سوو آليب كېلدى.

مېنينگ باشقەلردن قەيېريم كم؟ كلّەم كل بۆلگن بيلن، تېلپک نينگ آستيده كۆرينمەيدى.

ددىل بۆلديم، اۆزيمنى بير سينب كۆرماقچى بۆلديم. شهادت برماغيمنى ليكيلّتيب، قيزنى ايمله‌ديم. سوو، دېيه آغزيمنى كۆرستديم. قيز باش ايرغەدى، سوو آليب كېلدى. سوونى بير يوتيشده يۆقاتديم. باشقەلرده‌ى باش ايرغەديم.

- اۆلمنگ! - دېدىم. - كتّه قيز بۆلينگ.

كۆكره‌گيمنى كېرديم، بقەلاغيمنى شيشيريب اۆتيرديم.

www.ezgu.org

آینەدن پستگه قرەدیم. پست اۆزیمیزنینگ وخشیوارسایگه کېلبت بېریب کېتدی. قطار-قطار اویلرنی کۆردیم. میده-میده قارەلرنی کۆردیم. حمیدوف معلمگه، شو بیزنینگ قۆیلر میکین، دېگیم کېلدی. تغین کلّەمگه شپەتیلشیدن قۆرقدیم. گپیمنی ایچیمگه یوتدیم.

اوچاق دوشنبەده گورس اېتیب توشدی.

۴۲

تکسیده قیشلاققه کېلدیم.

مېن قەیېرگه باریب کېلدیم؟ آدملر بونی بیلەدی می؟ انه شونی آدملرگه بیلدیرگیم کېلدی.

قەیېرگه باردیم، قەیېرده بۆلدیم، برینی ایتیب، مقتنگیم کېلدی. اویگه بارمەدیم. کتّه کۆچەده آهسته-آهسته وزمین-وزمین قدملر باسیب یوردیم. آدملرگه قویوق-قویوق سلاملر بېردیم.

دوچ کېلگن آدم بیلن قلین-قلین سۆرەشدیم. قازان-تاباغیگچه قالدیرمەی سۆرەدیم.

اېل آغزیگه مهتل بۆلیب قرەدیم. اېل، کۆرینمەی کېتدینگیز، زیادالله چاپنداز، دېبه سۆرەمەدی!

کۆچەنی تغین بیر ایلنیب کېلدیم. اېل عقللی، کم‌نماسیز، زیادالله کل، دېمەدی! اوچ کون-ه، اوچ کون قیشلاقده بۆلمەدیم! یخشی می-یامان می، شو اېل نینگ مالینی باقەپمن. آدم نینگ قدری یم شونده‌ی بۆلەدی می. قدریمگه کویدیم. ای، قدریم-ه، بېچاره قدریم-ه!

اېلدن خفه بۆلیب، اویگه کېلدیم. چای ایچیب، یانباشلەدیم. اۆنگیمگه اغدریلدیم - بۆلمەدی، چپیمگه اغدریلدیم - تغین بۆلمەدی! ترس یاریلیب کېتگودەی بۆلدیم!

ماسکوەده یۆل-یۆلەکەی بیر کیلوچه قند-قورس آلیب اېدیم. باله-چقه قۆلیمگه قرەیدی، دېدیم-ده.

انه شوندن بیر سیقیمینی قۆینیمگه سالدیم. ترلاننی مینیب، ممت آشنامیزنیکیگه یۆل آلدیم. دېواردن بۆیلب آواز بېردیم.

- ممت! ممت اویده می، کېلین؟ اویغات، گپ بار! - دېدیم.

ممت ایچکریدن اویقولی کۆزلرینی اوقەلب-اوقەلب کېلدی.

مېن، تېورەکده‌گی همسایه-قۆللر اېشیتسین اوچون، آوازیمنی قۆیيب گپیردیم:

- یخشی میسن، دماغینگ چاغ می؟ مه، منەوی قندنی نېورەلریمگه بۆلیب بېر، یېسین! مزار باسیب کېلگن-ده، تبرک!

- قەیېرلردن سۆرەیمیز؟

- ماسکوه!!!

- «ماسکوه» کلخوزی می؟

- کلخوز؟ قنده‌ی کلخوز؟ سېن اۆزی، مېنی کیم دېب اۆیلەیپسن؟ مېن اونچه-مونچه جایلرگه بارمەیمن! بارسم، فقط ماسکوه شهرِ عظیملرگه بارەمن، هه! فقط ماسکوه!!. جوده پست کېتسم، دوشنبەلرگه شونچه که، یۆل-یۆلەکەی آیاق ایلیب اۆتەمن! مېنگه قره، کون قیام وقتی-قیام وقتی اوییینگ نینگ اوستیدن بیر اوچاق اوچیب اۆتدی می؟ قناتلریده پرّەگی-ده بار؟

ممت سېرگک تارتدی. آسمانگه بیر قرەب آلدی.

www.ezgu.org

- اوچیب اؤتگنده‌ی بؤلدی، نیمه ایدی؟

- اؤلمه! مېن سېنگه بیر نرسه ایته‌یین می؟ شو اوچاق نینگ ایچیده مېن بار ایدیم!

- هه، کوچینگدن!

- اؤنگ یاغیده اؤتیریب اوچدیم! پرّک نینگ شونده‌ی یانیده، هه!

- وا اوکّه‌غر، گاگارین بؤل-ای!

- کیم؟ ایب-ای، گاگارینینگ کیم بؤپتی! آسمانگه لیپ ایتیب اوچگن-ده، قیتیب توشگن. مېن تؤرت آش پیشیریمدن-ده کؤپ اوچدیم!

- ایه-ای-ای! یاریل-ای، بچه‌غر-ای، یاریل-ای!

- کؤریب توریبسن، چکنه آدم ایمس‌من! ایندی مېن بیلن اؤیلب گپیریش!

- بؤلدی، بؤلدی، طرف یؤق.

- ینه بیر گپ. اوچاق آسمانده ورّه‌ک‌که اؤخشه‌گن بیلن میده ایمس ایکن، هه! ایچی آبشیرنینگ کمریده‌ی کپله‌دی!

- کیر اویگه، چای ایچه‌میز.

- یؤق، ایشیم زریل. شونده‌ی اؤته‌یاتیب، بیر حال-احوال سؤره‌شیب کېته‌یین دېدیم...

جیلاونی بؤشتدیم. ترلان یؤل آلدی.

برادرلر، پرده‌ی یېنگیل بؤلدیم!

۴۳

برادرلر، ماسکوه‌دن آدم کېلیبدی. شلیه‌په‌سی بار ایمیش!

شلیه‌په‌لی آدم ره‌یان کتّه‌لرینی ییغیبدی. کل کتّه‌نی اؤرته‌گه آلیبدی. انه شونده مسأله آیدین بؤلیبدی.

آیدین بؤلیشیچه، حکومت، همه اؤز امکانیتیگه یره‌شه گؤشت تاپشیرسین، دېبدی. بویروق ره‌یانگه کېلیبدی. ره‌یان کتّه‌لری کل کتّه‌نی بیزگه وکیل ایتیب یوباریبدی.

کل کتّه بیر زینه یوقاری اؤسماقچی بؤلیبدی. اؤسیش اوچون گؤشت تاپشیریشدن فایده‌لنماقچی بؤلیبدی. قیسی یؤل بیلن بؤلسه-ده، گؤشت تاپشیریشنی مدتیدن آلدین، آشیریب بجریب، کتّه‌لرگه یخشی کؤرینماقچی بؤلیبدی، یېلکه‌سیگه قاقتیرماقچی بؤلیبدی. شو یؤل بیلن کؤزله‌گن عملیگه مینماقچی بؤلیبدی.

برادرلر، بیر کل نینگ حیله‌سی - قیرق کیشینی چرچته‌دی!

کل کتّه اؤز نیتیگه اېلنی تلب ایریشماقچی بؤلیبدی، اېلنی خؤرلب ایریشماقچی بؤلیبدی.

شلیه‌په‌لی کتّه کل کتّه‌نی اوریشیب-اوریشیب، عملیدن آلیبدی. پارتیه‌دن اؤچیرماقچی بؤلیبدی.

شونده، کل کتّه هؤنگ-هؤنگ ییغلب قؤیه بېریبدی. شفقت قیلیبدی.

- ایرکک آدم نینگ ییغله‌گنی - اؤلگنی، - دېبدی.

برادرلر، حق سقله‌سه بلا یؤق، حق قرغه‌سه دوا یؤق!

عینِ کونلرده کل کتّه چایخانه‌ده یانباشلب یاتر ایمیش.

www.ezgu.org

- حقیقت یۏق، بو دنیاده حقیقت یۏق... - دېر اېمیش.

برادرلر، اۏزینگ یخشی - عالم یخشی، اۏزینگ یامان - عالم یامان!

چاینگیده‌گی چایی آق اېمیش! اۏزی قوییب، اۏزی ایچر اېمیش.

اېلگه اېرمک، خلققه شلاق اېمیش!

۴۴

برادرلر، شکر-شکر، عریضه‌بازلرنینگ باریگه شکر!

عریضه‌بازلر ناحقلیک‌که یۏل قۏیمه‌یدی. حرام-تاماقلرگه کون ببرمه‌یدی. اېل نینگ حقینی بیراوگه یېدیرمه‌یدی.

عریضه‌بازلر بۏلمه‌سه، کتّه‌لر بیز عوام اېلنی بازارده ساتیب یېیدی! عریضه‌بازلر بۏلمه‌سه، کتّه‌لر بیز عوام اېل آغزیده‌گی آشنی یولیب آله‌دی!

عریضه‌بازلرگه مِهریم توشیب قالدی!

بازار آقشامی برچه عریضه‌بازلرنی اوییمگه ایتیب کېلدیم. باقیب یاتگن بیر قۏییمنی سۏییب ببردیم.

۴۵

قیشلاق تغین آتلرگه تۏلدی.

چاپندازلر آتلرینی بایلاوگه تشله‌دی.

ترلاننی-ده بایلب باقدیم.

۴۶

قرلوقده تۏی بۏلدی.

شو تۏیگه یۏل آلدیم. یۏلده ترلان تېزه‌ک تشلب-تشلب باردی. عجبا، بونده‌یچیکین قیلیغی یۏق اېدی...

بیر معلمنیکیگه توشدیم. قازیقنی مال‌خانه یانیگه قاقدیم.

ترلان قولاقلری شلپه‌یدی. باشی اېگیلدی. دېوار کوه‌گیگه مونس تېرمیلیب قالدی. یېم یېمه‌دی.

ایریمیگه لبینی-ده تېگیزمه‌دی.

کۏنگلیم هدیکسیره‌دی. تاماغیمدن توز اۏتمه‌دی. ترلاندن کۏز اوزمه‌دیم.

اوزنگی یۏلداشلریم-ده آرامینی یۏقاتدی. قرلوقده آتنی زۏر بیله‌دیگن بیر سینچی چال بۏلدی.

انه شو چالنی ایتیب کېلدی.

چال ترلاننی ایلنیب کۏردی. اېنکه‌یېب، کۏزلریگه قره‌ب کۏردی. اۏزیچه، باش ایرغه‌دی. کېین، تیرسگیمدن اوشله‌دی. مېنی مهمانخانه‌گه اېرگشتیریب باردی. یېلکه‌مگه قۏلینی قۏیدی.

- مېنگه قره، اېل چاپندازی، - دېدی. - شو آتنی مېنگه ساتمه‌یسن می؟ یېگیرمه قۏی ببره‌من. گپ نینگ اېرکگینی ایت.

زرده‌م قَینه‌دی. مېن نیمه غمده-یو، چال نیمه غمده!

www.ezgu.org

- باوه، - دېدیم، - اېرته بیراو ایتگن اېکن، مېن اۆز غمیم بیلن، ملا مېنینگ... دېب! اۆزی نیمه گپ، اوّل ایتینگ-ده!

چال مجملتاب بۆلدی.

- سېن بۆلرینی ایت، اېل چاپندازی. کېین مېن ایته‌من، - دېدی.

- یۆق! قیامته-ده ساتمه‌یمن! بۆلدی می؟

- هه، میلی. اونده اېشیت، اېل چاپندازی. آتینگ، زۆر آت. کۆرگندن بېش کېتدیم. اده‌شمه‌سم، یقینده آغیر بیر دردنی باشیدن کېچیرگن دېیمن-آو!

ترلان کمرده اۆن کون آچ یاتدی، انه شو خَیالیمدن اۆتدی. اما چالگه سِر بېرمه‌دیم.

- هه، دردگه چلینیب اېدی. کېین، فارغ بۆلیب اېدی.

چال مهابت قیلدی.

- بلی، اېل چاپندازی، - دېدی. - آت حاضر شونی اېسله‌یپتی، اېرته‌گه بۆله‌دیگن کۆپکرینی اۆیله‌یپتی. درددن اوّلگیده‌ی چاپاله‌من می، یۆق می، دېگن غم آتنی اۆیگه ساله‌یپتی. مېن بونی کۆزلریدن بیلدیم. مېنی یم ایتدی دېرسن، اېل چاپندازی.

چال کېتدی.

مېن بې‌محلگچه گورونگلشیب اۆتیردیم. ترلان نینگ قیغوسی کۆنگلیمدن کۆتریلمه‌دی. قیغو یوزیمگه-ده اوردی شېکیلّی، اوی خۆجه‌سی کۆنگلیمنی کۆتردی.

- کۆپ قیغوره بېرمنگ، چال سینچی، بیلانغیچ، - دېدی. کېین، چال کیملیگینی ایتیب بېردی.

اېمیش که، آتلر بیر ییلده بیر مرته کوش قیتره‌دی. آت کوش قیترگنده یانه‌دی! بدنلری تاولنه‌دی، کۆزنی قمشتیره‌دی! اینیقسه، کۆزلری پارلب یانه‌دی! آت - دېو-ده! آت کوش قیتریشی خارق‌العاده یېرده، خارق‌العاده وقتده کېچه‌دی. کۆز آچیب، کۆز یومگونچه بۆلیب اۆته‌دی! آت کوش قیتریشینی کۆرگن آدم، یا تېلبه‌نما بۆله‌دی، یا شۆرپېشانه بۆله‌دی، یا بختلی، یا دانا، یا نکته‌دان بۆله‌دی!

اېمیش که، چال آت کوش قیترگنینی کۆرگن اېمیش...

۴۷

کۆپکری اېکینسیز قیسیرپایه‌ده بۆلدی.

مېن ترلاننی قیزیتدیم. قیسیرپایه‌نی ایلنتیریب چاپدیم. ترلان خیال اۆزگردی. باشینی تیک توتدی، دیرک-دیرک اۆینه‌دی. سوولیغینی شیقیرلتیب-شیقیرلتیب چه‌ینه‌دی. ترلان تۆده‌گه تلپیندی، ترلان مېنی اولاقده چارله‌دی!

عینِ قیش نینگ ایلک کۆپکریسی-ده، آت مۆل ییغیلدی.

دېمک، کۆپکری یخشی بۆله‌دی. باعثی، آز آتلی کۆپکریده یېردن اولاق آلیش مشکل بۆله‌دی.

سببی، بری آت اۆزینی زۆر دېب بیله‌دی. عاقبت، یاپّه‌سیگه اولاقده یاپیشه‌دی. تله‌شیب-تارتیشه‌دی.

اولاقنی نه اۆزی آله‌دی، نه بیراوگه بېره‌دی. بیر-بیریگه خلل بېره‌دی، بیر-بیریگه زیان بېره‌دی. تله‌شیب یاته بېره‌دی.

آت مۆل بۆلسه، عکسینچه بۆله‌دی. بونده زۆرلر زۆری، آتلر آتی اولاقده تلپینه‌دی. بونده‌یراق آتلر تۆده چېتیده تماشاگر بۆله‌دی. باردی-یو، اولاقده اینتیلسه، تۆده‌ده‌گی اۆزر آتلر یۆل بېرمه‌یدی، کېتیگه سوریب یوباره‌دی.

شو باعثدن مۆل آتلی کۆپکریده تۆده‌دن اولاق آلیب چیقیش آسان بۆله‌دی.

www.ezgu.org

۴۸

اولاق کېلدی.

ترلاننی گیجینگلتیب-گیجینگلتیب باردیم. اولاقنی ایسکه‌تیب-ایسکه‌تیب آلدیم. اولاق بوتیدن کۆتریب-کۆتریب کۆردیم. اولاق بیر تنه بۆلدی. اېلّیک-آلتمیش کیلولر کېلدی. اولاق جیققه هۆل بۆلدی. باعثی، کېچه‌سی بیلن سووگه پیشیب قۆییلگن بۆلدی. بونینگ نفعی - اولاق زیلده‌ی آغیر بۆلدی. انه اېندی تارته-تارتده اولاق تېریسی اَیریلمه‌یدی، بۆلک-بۆلک بۆلیب کېتمه‌یدی. بۆلمه‌سه، تارته-تارته اولاق بوتون قاله‌دی می؟

بکاوول ذاتلرنی ایتدی:

- بیر جفت کلیش، اۆن سۆم پولی بار! آل!

تۆده اولاققه تلپیندی. اولاقنی بیر جیران آلیب چیقیب کېتدی.

کېینگی ذات قۆییلدی:

- بونیسیده بیر قۆی، بیر تۆن، اۆن سۆم پولی بار! ذات کتّردی، ارمانده قالمه!

ترلاننی اولاققه سالدیم. ترلان پیشقیریب-پیشقیریب قیمتینه‌دی. اولاققه مېن اۆیله‌گن، مېن خواهله‌گندن-ده وقتلیراق، آسانراق باردی. عادتیچه اولاقنی بیر ایلندی. اولاق باشیده آیاق ایلدی.

بیر چاپنداز ترلان اۆکتملیگیدن غشلندی. ترلان سغریسیگه قمچی اوردی.

ترلان بیر سېسکندی. لېکن جاییدن قیمیرله‌مه‌دی. ایکّی کۆزی اولاقده بۆلدی.

مېن اولاققه تېسکری یاقده‌گی تاوانیمنی اوزنگیدن آلمه‌ی، اېگر کارسانیگه ایلدیردیم. اولاق طرف اوزنگیده‌گی آیاغیمنی بوکدیم. تیزّه‌منی ترلان بیقینیگه باسدیم.

ترلان مېنگه کفت بېردی، کفت!

مېن اېنکه‌یدیم، اولاقنی بیر قۆللب اوشله‌دیم. قامتیمنی کۆتره‌یاتیب، بوکیلگن آیاغیمنی اوزنگیگه تیک تیره‌دیم. بار قیینچیلیک، شو آیاغیمگه توشدی. بوسیز اولاقنی کۆتریب بۆلمه‌یدی.

شونده، بیر مغمبیر آت اولاقنی تویاقلری بیلن باسیب قالدی.

مېن تغین اولاق بوتیدن اوشله‌دیم. تغین آت تیزّه‌سی برابر کۆتردیم.

ترلان اولاققه قره‌ب-قره‌ب آلغه یوردی.

اولاقنی اته‌یین بېرده سودره‌ب باردیم. بېردن کۆترسم بۆلمه‌یدی، پایلب تورگنلر یاپیشه‌دی.

- اولاق کۆتریله‌یپتی، اولاق کۆتریله‌یپتی!

سغل آچیققه کېلدیم. اولاقنی دست کۆتریشگه شَیلندیم.

- اولاق ترلانده کېته‌یپتی، ترلانده!

اولاقنی ضرب بیلن کۆتریب آلدیم. کۆتره‌یاتگنیمده ترلان سازلب بیر سیلکیندی. مدد بېردی، کۆتریشیب یوباردی!

ترلان بیلن آلغه چاپدیم. آتلر کېینده قالیب کېتدی. اما بیر تۆریق قالمه‌دی. چاپندازی اولاق بوتیدن اوشلب، بیز بیلن برابر چاپدی.

www.ezgu.org

- یۏق، اولاق ترلان بیلن تۏریقده کېتەپېتی! اولاق ترلان بیلن تۏریقده!

اولاقنی تقیمیمگه باسیب آلدیم. یانیمگه چلقەیدیم. جیلاونی قۏییب یوباردیم. اولاقنی قۏش‌قۏللب اوشلب آلدیم.

کۏپ آتلر اوّل-اوّل استه-استه چاپەدی. کېین-کېین تېزلب چاپەدی.

بیزنینگ ترلان بۏلسه تورگن جاییدن ضبط آلەدی. بیرینچی قدمیدناق شدّت بیلن، بیردن آتیلیب چاپەدی. اۏزگه آتلر بوندەیین ضبطلی شدّتگه حاضرلنمه‌گن بۏلەدی. عاقبت، اۏزگه آتلر اۏزلرینی اۏنگلب آلگونلریچه، ترلان اۏزیب کېتەدی. حاضر-ده شوندەی بۏلدی.

ترلانده ینه بیر فضیلت بار. باردی-یو، بیرار بیر آت بېتیب آلسه، ترلان شو آت بیلن برابر چاپەدی. اۏزیب-ده کېتمەیدی، کېین-ده قالیب-ده کېتمەیدی. گۏیا، آخرگی حالی شوندەی، بیر معیارده چاپەدی. قبتیده‌گی آت شو معیارگه کۏنیکەدی. برابر چاپیب بارەیاتگنی بیلن قناعتلنەدی.

شونده، ترلان بیردن ضبط آلەدی، شدّت آلەدی! بوندەی بۏلیشینی خَیالیگه-ده کېلتیرمه‌گن قبتیده‌گی آت کېینده قالیب کېتەدی.

عینِ شو وضعیتده چاپەپېمیز! مېندن ترلان اوچون بیر سۏز کفایه بۏلدی.

- هه-ه!

ترلان، ترلانلیگینی قیلدی، خارق‌العاده یولقیندی، ضبطینی بیردن آشیردی.

قبتیده کېلەیاتگن تۏریق چاپندازنینگ قۏلی اولاقدن اوزیلدی. تۏریق کېینده قالیب کېتدی.

مېن جۏشیب کېتدیم:

- هو-او-اوی، هو-او-اوی، هو-او-اوی!..

ترلان یولدوز اوچگندەی چاپدی!

- حلا-ا-ال. ترلان‌نیکی حلال! تشله، ترلان، تشله!

اېلّیک-آلتمیش کیلولیک اولاقنی یېردن قندەی قیلیب کۏتریب آلدیم؟ بېلیم برابر دېواره اۏتیریب، اېلّیک کیلو یوکنی یېردن بیر قۏللب کۏتریب آلالمەیمن. اېلّیک کیلو یوکنی قۏش‌قۏللب کۏتریب، آتگه کوچنه-کوچنه آرتەمن. کۏپکریده بۏلسه، آتده اېنکەیب، اېلّیک کیلو اولاقنی بیر قۏللب کۏتریب آلەمن! بونینگ سِری نیمەده؟

برادرلر، آت نینگ شمالی بار! اولاقنی انه شو شمال آلیب کېتەدی! اعتبار اېتگن بۏلسنگیز، آت اولاقدن کۏز اوزمەدی! آت مېنگه کفت بېردی! اتەیین، مېن اوچون قولەیلیک یەتدی! اولاقنی کۏتره‌یاتگنیمده اېسه، یېلکەسیگه یوک آلەیاتگن آدمەیین بیر سیلکیندی! انه شونده مېن اولاقنی یېرگه تشلب یوبارمەسم بۏلدی، بیراوگه بېریب یوبارمەسم بۏلدی. چاپندازلیگیمنی قیلسم بۏلدی! آت - آتلیگینی قیلەدی!

بیلەپسیز، کۏپکری نینگ سکسان-تۏقسان فایزی آت بۏینیده بۏلەپېتی. شو باعثدن-ده کۏپکریده چاپنداز اېمس، آت نامی ایتیلەدی! کۏپکری باشیدن-اداغیگچه آت نامی جرنگلەیدی! آت نامی شرفلنەدی! آت نامی اولوغلنەدی!

ترلان اېلّیک-آلتمیش کیلولیک اولاق بیلن، ینه تغین مېن بیلن قندەی قیلیب چاپدی؟ اتەیین، آتگه آلتمیش کیلو بوغدای آرتیب آلدیم، دېییین. ینه تغین، اۏزیم-ده مینیب آلدیم، دېییین. انه شوندن کېین آت انه شوندەی شدّت بیلن چاپالەدی می؟ چاپالمەیدی! اولاققه کېلگنده اېسه، قویوندەی اوچەدی!

برادرلر، اولاق نینگ هواسی بار! آتگه انه شو هوا قوّت بېرەدی، قنات بېرەدی!

www.ezgu.org

ترلان غیرت قیلدی. ینه ایکّی مرته اولاق ایبردیم.

شونده، غوج آدملر آره‌سیدن کیم دیر بیراو آواز بپردی.

- ترلان، بویاقله بیر قره‌نگ! - دیدی.

باردیم، آواز بپرگن کپچه‌گی چال بؤلدی. چال کفینی قاشیگه قؤییب قره‌دی. باشینی ایرغب-ایرغب قره‌دی. کولیمسیب-کولیمسیب قره‌دی.

- اپندی قنده‌یسیز، اپل چاپندازی؟ - دیدی.

- قولّوق، قولّوق.

- اپندی مپنگه قره‌نگ، اپل چاپندازی، آتگه دَم بپرینگ، هه. بؤلمه‌سه، کؤزیکتیریب قؤیه‌سیز...

ترلان حلاللەگن تؤنلر بیلن پوللرنی چالگه اوزه‌تدیم.

- آلمه‌یمن، یؤق، آلمه‌یمن!.. - دیدی چال.

قؤیرده-قؤیمه‌ی بپردیم. کپین، جبدوقلر طرفگه یوردیم.

۴۹

برادرلر، همسایه‌میز قولمت پالوان بازارلب کپلدی. مییز ساتیب کپلدی.

دپواریمیزدن اوه‌یلب بؤیله‌دیم. نرخ-نوانی سؤره‌دیم.

- قنی، پالوان، - دیدیم، - مییز قنچه‌دن بؤلدی؟

پالوان قؤللرینی کؤکسی برابر قیلدی. کفلرینی کتّه-کتّه آچدی. اؤنته برماغینی یاییب کؤرستدی. آغزینی تؤلدیریب:

- اؤن سؤم! - دیدی.

- یؤغ-اپ؟

- چینیم، اؤن سؤمدن بؤلدی. مییزینگیز بؤلسه، ارمانده قالمنگ!

مییز بیزده بار-ده! آلتی اون‌خلطه! سرطانده‌ی سریق مییز!

قؤچقاره‌ی-قؤچقاره‌ی اؤغیللریم بار! کتّه بؤلسه آت نینگ ترلانینی مینه‌من دپیه‌پتی! مییزنی شولرنینگ تؤییگه باسیب یاتیبمن! بو قیش کوچیم پپتمه‌یدی، کپله‌سی قیشده کتّه تؤی بپره‌من! نصیب بؤلسه!

شنبه آقشامی انباردن بیر خلطه مییز سودره‌ب چیقدیم. صفه‌ده‌گی گیلمگه یایدیم. غلویره اپلب-اپلب، چنگدن پاکیزه اپتدیم.

صبحِ صادقده ترلان بیلن بازارله‌دیم.

قیزیلسووگه داخل بؤلدیم. دریادن کپچیب اؤتیب، یوقاریله‌دیم.

مال بازاری آلدیده تپوره‌گی سیم بیلن اؤره‌لگن پیر بؤله‌دی. بازارلب کپلووچیلر آت-اولاولرینی انه شو پیرگه باغلب قؤیه‌دی. ترلاننی-ده شو پیرگه باغلب قؤیدیم.

مییزیمنی آرقه‌لب، بازار آره‌له‌دیم.

دماغیم منتو هیدینی تویدی.

بوکیلیب-بوکیلیب یوردیم.

www.ezgu.org

- پۈشت-پۈشت! - دېب يوردیم.

بازارچیلر قطاریدن جای آلدیم. مییز خلطەمنی آچدیم. مییزیمنی مقتب-مقتب اۆتیردیم.

اۆن سۆمدن پستگه توشمەدیم!

چیپار بۆیین‌باغلی بیر آدم مییزیمنی کفیگه آلیب کۆردی. سلماقلب-سلماقلب کۆردی.

- سَل توشینگ، دهقانسیز-کو! - دېدی.

- نیمه، دهقان مییزنی کۆچەدن تاپیب آلەدی می؟ - دېدیم.

- تاک توگگن ناز-نعمتنی اۆن سۆم دېب اۆتیریبسیز-ه!

- ناز-نعمت دېگنی دهقان نینگ پېشانه تېری دېگنی!

- کۆپ منّت قیلمنگ! شوسیز هم آی بیتسه یم، کون بیتسه یم، دهقانگه بیتیب یاتیبدی!

- بیتەدی-دە! اوست-باشلرینگدن تارتیب، یېگن-ایچگنلرینگ گچه دهقان نینگ پېشانه تېریدن کېلەپتی! ادارەده اۆتیریب کاغذ قارەله گنلرینگ بیلن آسماندن یېیدیگن، یا، کییەدیگن بیرار نیمه توشمەیدی! دهقان تاپگنی نینگ تۆقسان فایزینی سیزلرگه جۆنەتیب، قالگن اۆن فایزینی گینه اۆزی یېیدی!..

چیپار بۆیین‌باغلی آدم اونده‌ی دېسه، بونده‌ی دېدیم، بونده‌ی دېسه، اونده‌ی دېدیم. ایشقیلیب، بۆیین‌باغلیدن قالیشمەدیم!

برادرلر، ساچیم بۆلمەسه-ده تراغیم طلادن!

قرەدیم-قرەدیم، سودا نینگ معقولی بۆلمەدی.

- بار-اې، یېتّی سۆمدن بۆلدی! - دېب یوباردیم.

شو زهاتییاق بیر مییزجلاب دیکانگلب کېلدی. کۆترەسودا قیلیب آلیب کېتدی.

خلطەمنی تیزّەمگه اوریب قاقدیم. بوکلب-بوکلب قۆلتیغیمگه قیسدیم.

بازار آرەلب، بازارلیک قیلدیم. ناز-نعمتلر آلدیم. جییدەگه باشقارانغی عیالیمیزگه خوارزم جییدەسی آلدیم. اۆغیللریمیزگه خۆرازقند، کاغذیده کوچوگی بار قند، تېشیک کولچه آلدیم.

برینی خلطەمگه سالیب، چایخانه گه یۆل آلدیم.

۵۰

آستانەدن ایچکری مۆرەلەدیم.

چایخانه تۆله آدم بۆلدی.

چایخانه هواسی دیم بۆلدی. نفسیم قیتیب کېتدی.

تشقری سۆریلردە-ده آدم مۆل بۆلدی. بیراولب سنەسه یوزلر بۆلدی.

خلطەمنی سۆری اوستونیگه سویب قۆیدیم. بۆش جای ایزلەدیم. بیر آدم توریب کېتدی، جایی بۆشب قالدی. خلطەمنی آلدیم. یقینیمده گی آدمگه:

- سۆرە گنلرگه بو جای ایگەلیک دېنگ، - دېدیم.

www.ezgu.org

چای بیلن کلچه آلیب کېلدیم. کۆچه نینگ نریگی یوزیده بیر سېرمۆیلاو آدم کتّه قازانده بلیق قاووردی. انه شو مۆیلاودن ایکّی کیلو بلیق آلیب کېلدیم.

چاردانه قوریب، بلیق توشیردیم. بلیق سېرقیلتیق بۆلدی، خۆپ خوناب قیلدی.

شونده، بورچک سۆریده ایکّیته پولیس پیدا بۆلدی.

آغزیمده‌گی آغزیمده، بۆغزیمده‌گی بۆغزیمده قالدی. کۆنگلیم اینیدی، اشتهام بوزیلدی.

کۆرمه‌یین-ده، کویمه‌یین-ده، دېدیم. چپّه بوریلیب اۆتیریب آلدیم. تغین، اۆشه‌لر بۆلسه-یه، دېیه هدیکسیره‌دیم. کۆز قیریم بیلن قره‌ب-قره‌ب آلدیم. یۆق، اولر اېمس، باشقه‌لر بۆلدی.

۵۱

شو وقت، بازار دروازه‌سی طرفدن آوازلر کېلدی.

- اوشله، اۆغرینی، اوشله! - دېدی آوازلر.

غوج-غوج آدملر آره‌سیدن بیر باله چاپیب چیقدی. کېتیدن بیر بې‌قسم چاپانلیک آدم قوویب کېلدی.

باله کۆچه‌نی کېسیب چاپدی. یوقاریدن کېله‌یاتگن قیزیل موترگه ببل بۆلدی. موتر «شیغ» اېتیب، تاییب کېلیب تۆخته‌دی. باله اۆزینی یۆل نینگ ببریگی ببتیگه آتدی. قاپ-قاره سوولی اریققه شلاپلب توشدی. لای بۆلمه‌گن یېری قالمه‌دی.

قوویب کېله‌یاتگن آدم موتر کېتیدن اۆتدی. باله نینگ لای یاقه‌سیدن جفتلب اوشله‌دی. باله تیپیرچیله‌دی، اما بې‌قسم چاپانلیک چنگلیدن چیقالمه‌دی. بې‌قسم چاپانلیک، باله نینگ آیاقلریگه قۆشیب، قاقیب، یېرگه یومه‌لتدی.

- پولنی چیقر! قنی پول؟! - دېدی بې‌قسم چاپانلیک.

- مېن اېمس! - دېدی باله.

- سېن! قۆلینگنی کیسّه‌مده اوشله‌دیم-کو! یخشیلیکچه چیقر، بۆلمه‌سه اېنه‌نگنی اوچ‌قۆرغاندن کۆرسته‌من!

- مېن اېمس دېیه‌پمن-کو!

- اونده اۆزیم تاپه‌من! تارت قۆلینگنی! منه‌وی کیسّه‌نگنی کۆرست!

یۆلدن اۆتکینچی-کېتکینچیلر آیاق ایلدی. چایخانه‌ده‌گیلر باریب قره‌دی. تومانت آدم بۆلدی.

مېن سۆریده تیک توریب قره‌دیم.

بې‌قسم چاپانلیک باله نینگ کیسّه‌سینی کاوله‌دی. قۆینیگه قۆلینی تیقدی. قۆینیدن بیر دسته پول آلدی. باله نینگ تومشوغیگه آلیب باردی.

- بو نیمه، اېنه‌نگ نینگ قلینی می؟ - دېدی.

باله باشینی یېلکه‌لری ایچیگه آلدی. یوزینی لای کفلری بیلن پنه قیلدی.

بې‌قسم چاپانلیک باله نینگ قولاق-چکّه‌سیگه قولاچکشلب سالدی. باله بلچیق سووگه شلاپ اېتیب توشدی.

بې‌قسم چاپانلیک باله نینگ یاقه‌سیدن جفتلب اوشله‌دی. سوو نینگ آقیشیگه قره‌ب سودره‌دی.

- سېنگه کیسّه‌بُرلیک قیلیشنی کۆرسه‌تیب قۆیه‌من! یور پولیس‌گه!

باله آیاقلرینی تیره‌دی، گوده‌سینی آرقه‌سیگه تشله‌دی.

www.ezgu.org

شو وقت، آلامان آرەسیدن ایکّیته ناوچه بۆزباله سوغوریلیب کېلدی. ایکّاوی نینگ-ده ساچلری یېلکەسیده بۆلدی. اوست-باشلری بدنلریگه چیپّه یاپیشیب توردی. بوتلری تاوانی آت تویاغیدەی-آت تویاغیدەی قلین-قلین بۆلدی.

بۆزبالەلر بېقسم چاپانلیک کېتیدن کېلدی. بیر بۆزباله بېقسم چاپانلیک تیرسگیدن اوشلەدی. بېقسم چاپانلیک، بالەنی قۆییب یوباردی. کېتیگه قَیریلیب قرەدی. شونده، بۆزباله بېقسم چاپانلیک ایيەگیگه قولاچکشلب بیر اوردی.

بېقسم چاپانلیک زوالەسی پیشیقلردن بۆلدی. کېتیگه گندیرەکلب-گندیرەکلب باردی. اما ییقیلمەدی.

آلامان هیَ بارکاللەچی بۆلدی:

- اور! سال، تومشوغیگه!

- اور! مشت تورگنده معامله نیمه کېرەک!

بېقسم چاپانلیک بیر بۆزبالنی قۆشقۆللب بیر اوردی. بۆزباله چلپک بۆلیب توشدی.

امان تورگن بۆزباله بېقسم چاپانلیک کېتیدن کېلدی. بیقینیگه سازلب بیر تېپدی.

بېقسم چاپانلیک اېنکەیدی. بیقینینی اوشلب-اوشلب، اېنکەیيب قالدی.

آلامان هیَ بارکاللەچی بۆلدی:

- اور! کلّه قیل، کلّه!

شونده، میدەگینه بیر قاره کوچوک ونگیلّب-ونگیلّب چاپیب کېلدی. کېلدی-یو، بېقسم چاپانلیکنی اورەیاتگن بۆزباله بوتیگه یاپیشدی. بۆزباله کوچوککه آیاغینی سېرمەدی.

کوچوک کېتیدن سېرمۆیلاو بلیقپز چاپقیلّب کېلدی. کوچوگینی اوریشیب-اوریشیب، آلدیگه سالیب هَیدەب کېتدی.

چلپک بۆلیب ییقیلگن بۆزباله جاییدن سپچیب توردی. بېقسم چاپانلیکنی تېپه کېتدی. لایگه ببلەنگنی-ده قۆشیلیب تېپدی. بۆزبالەلر کۆزلریگه قرەمەی تېپدی. بېقسم چاپانلیک یوزلری بوریشدی. بیر ایچینی، بیر بیقینینی اوشلەدی. کېین، یېرگه چۆک توشدی.

مېن الەزرک بۆلدیم. تېورەک-اطرافیمگه النگلەدیم. بورچکده اۆتیرگن پولیسلرگه قرەدیم.

- ای، انەویلرنی آرەچه قیلینگلر-ای! - دېدیم.

پولیسلر پروایی فلک بۆلدی. بېغم-بېغم چای ایچدی. باشلرینی سرک-سرک اېتدی.

- بیزگه علاقەسی یۆق! - دېدی.

- بو یېر باشقه بیراونینگ اوچستکەسی! بیزنینگ اوچستکەمیز وینزاوود طرفده! - دېدی.

آلامان یکون یسەدی:

- تمام، ناکدەون!

یۆق، تمام بۆلمەدی.

بېقسم چاپانلیک چۆکّەلب اۆتیردی-اۆتیردی-ده، بیردن سپچیب توردی. بیقینیگه تېپگن بۆزباله یوزیگه کلّه قیلدی.

بۆزباله یوزلرینی کفلری بیلن یاپدی. خیال اېنکەیدی. برماقلری آرەسیدن قان سیزیب چیقدی.

شونده، بیراوی کفیگه بیر قاره نیمه قۆیدی. شو قاره نیمه بیلن بېقسم چاپانلیک نینگ پېشانەسیگه قولاچکشلب بیر اوردی.

بېقسم چاپانلیک:

www.ezgu.org

- واه، اۏلديم-ه! - دېيه بقيردى. پېشانه‌سينى اوشله‌دى. تلتنگله‌دى، گنديره‌كله‌دى. انه يېقيله‌من، منه يېقيله‌من دېدى.

كلّه يېگن بۏزباله تورگن جاييده سپچيب، بې‌قسم چاپانليک نينگ كۏكره‌گيگه تېپدى.

بې‌قسم چاپانليک برگده‌ى اوچيب توشدى. قۏللرينى يانلريگه ياييب، قيميرله‌مه‌ى قالدى.

بۏزباله‌لر بې‌قسم چاپانليكنى اۏرته‌گه آليب تېپدى. آياقلرى آستيگه آليب تېپدى. كۏزلريگه قره‌مه‌ى تېپدى.

برادرلر، اېزيليب كېتديم، ايچ-ايچيمدن اېزيليب كېتديم! جانيم حلقوميمگه كېلدى!

الم هم ارمان بيلن بورچک‌كه قره‌ديم. يۏق، پوليس يۏق. تېوره‌ک-اطرافگه النگله‌ديم.

پوليسلر آلدينمه-كېين بۏليب، چايخانه يانه‌لب پيسيب-پيسيب كېته‌پېتى.

قهر بيلن، نفرت بيلن سۏريدن تپّه تشله‌ديم. بې‌قسم چاپانليک بيلن بۏزباله‌لرنى آره‌چه قيله‌يين، دېديم. آلامانّى قولاچلريم بيلن ياريب، اۏرته‌گه كيريب باردىم.

بير بۏزبالنى بيله‌گيدن قۏش‌قۏللب اوشله‌ديم. كېتيگه سېرمب يوباردىم. بير بۏزبالنى ساچلريدن غيجيملب اوشله‌ديم. ساچلريدن چېتگه تارتديم.

- ايمانينگ كويگورلر! بير مومن بنده‌نى اۏلديره‌سن مى! - دېديم. ساچلرينى غيجيملب تورگنديم، يولقيندى. بۏلمه‌دى. تغين يولقيندى. ينه بۏلمه‌دى. كېين، چاتلريم آره‌سيگه اۏخشه‌تيب بير تېپدى.

برادرلر، آره‌چيگه - آلتى تياق!

اېسنكيره‌ب قالديم، داوديره‌ب قالديم. جان شيرين-ده! جان اچچيغيده قۏليم يوزه‌سى بيلن بۏزباله كۏزلرينى آره‌لتيب بير سالديم.

بۏزباله چينقيريب يوباردى.

شو وقت، موتر آوازى اېشيتيلدى. كتّه كۏچه‌دن بېمارخانه موترى كېلدى.

آلامان اۏزينى چېتگه آلدى. كۏچه يوزيده تۏپ بۏلدى.

موتره اۏتيرگن آق كييملیک آدم كۏزعينگينى اوستيدن قره‌دى. سوله‌يب ياتگن بې‌قسم چاپانليكنى كۏردى.

- نيمه بۏلدى بونگه؟ - دېدى.

خۏرليگيم كېليب... يېغلب يوباردىم...

- بې‌چاره‌نى قره‌نگ... اولر اوچاو بۏلسه، بو بې‌چاره بيراو بۏلسه! - دېديم.

- توشونرلى! دَم آليش كونى دېب، اۏزيدن كېتيب قالمه‌ى، كمراق ايچسين!

- بونى آليب كېتينگ، برادر، اۏليب قاله‌دى...

- بيزنينگ زه‌كزيميز بار! باشقه «سكوري پوموش» چقيرينگلر! كېتديک، هَيدنگ!

بېمارخانه موترى شونده‌ى آلديمدن اۏتيب كېتدى. كېتيدن قره‌ب قالديم. كېين، قانيگه بېله‌نيب ياتگن بې‌قسم چاپانليک‌كه قره‌ديم. قره‌ديم-قره‌ديم...

برادرلر، اۏپكەم تۏليب كېلدى. تۏليب-تۏليب كېلدى... يېنگلريمگه يېغله‌ديم، چاپانيم نينگ ياقه‌لريگه يېغله‌ديم، اۏنغيرلريمگه يېغله‌ديم...

آلامانگه النگله‌ديم.

www.ezgu.org

- ای، برادرلر، بیر بیچاره انسان شونده‌ی اؤلیب کیته بیرسه یخشی می؟ اوییده باله-بقره‌سی باردیر! - دیدیم.

بیراو آواز بیردی:

- تنیشینگیز بؤلسه، آلیب کیتینگ! - دیدی.

شونده‌ی کؤچه یوزیده تورگن میده‌گینه موتر خؤجه‌سیگه ایلندیم. بیر عمللب کؤندیردیم.

بیقسم چاپانلیکنی ییلکه‌سیدن سودره‌ب کیلدیم. قوچاقلب کؤتریب، موترگه سالدیم. ییرده شلویره‌ب قالگن آیاقلرینی ایچکری آلدیم. اؤزیم قبتیده اؤتیردیم. بیر قؤلیم بیلن بیلگیدن اوشلب آلدیم.

بیراو ایندی کیلیب، شو ییرده‌گیلردن سؤره‌دی:

- نیمه بؤلدی-ه، نیمه بؤلدی؟ - دیدی.

- زؤر تماشا بؤلدی! اوچّله‌سی بیرته‌سینی شونه‌قنگی سالدی! پق-پق! ناکده‌ون!

۵۲

بیقسم چاپانلیکنی بیمارخانه‌گه آلیب جؤنه‌دیم.

بیمارخانه بیقسم چاپانلیکنی آلمه‌دی. آپّاق کییملیک بیر عیال:

- بو سودیبني ایش! - دیدی.

پولیس‌گه سیم قاقدی.

بیر پولیس کیلیب، بیقسم چاپانلیکنی ایلنتیریب کؤردی. صورتگه توشیردی. دفتر تؤلدیردی.

کیین، مینی سؤراق قیلدی. ذات-مکانیمنی سؤره‌دی. اؤزیمنی ایتیب بیردیم. پولیس یازیب آلدی. اوندن کیین، نیمه بؤلدی، دیب سؤره‌دی. مین آقیزمه‌ی-تامیزمه‌ی ایتیب توردیم.

پولیس یازیب باردی.

- حاضرچه بؤششیز، کیینچه‌لیک اوچستکه‌واییینگیز آرقه‌لی چقیره‌میز! - دیدی.

موتر خؤجه‌سیگه اوچ سؤم اوزه‌تدیم. او آلمه‌دی.

- قولّوق، قولّوق! - دیب کیتدی.

۵۳

چایخانه‌گه قیتیب باردیم. بازارلیک خلطه‌منی قره‌دیم. یؤق. سؤری آستینی قره‌دیم. یؤق، بازارلیک خلطه‌م یؤق.

چایخانه‌چیدن سؤره‌ب-سوریشتیردیم.

- مبادا، بیزنینگ خلطه‌میزگه کؤزینگیز توشمه‌دی می؟ - دیدیم.

- یؤغ-ه، کؤزیم توشمه‌دی-یه!- دیدی چایخانه‌چی. - شونگه کؤزیم توشمه‌دی-یه! قنده‌ی، بیقسم چاپانلیک آشناگینه‌نگیز قنده‌ی؟

- بیر بلا قیلیب جایلشتیریب کیلدیک...

- اِیه-اِیه...

www.ezgu.org

چایخانه‌چی انگره‌ییب قالدی. یوزلری بۆزردی. قۆللرینی اېتگیگه ارتدی. فاتحه اۆقیماقچیده‌ی، کفلرینی حاضرله‌ی باشله‌دی.

- بنده‌چیلیک قیلدی می-ه، - دېدی. - وای، بې‌چاره-اې، وای، بې‌چاره-اې...

- یۆغ-اې، بېمارخانه‌گه جایلشتیریب کېلدیک، دېیه‌پمن.

- اې، هه-ه، شونده‌ی دېنگ...

بازار آره‌لب، باشقتدن بازارلیک قیلدیم. برینی بېل‌باغیمگه توگیب آلدیم.

ترلانیمیز آلدیگه باردیم. توگونیمنی اېگر قاشیگه ایلیب آلدیم. دروازه آلدیده اۆتیرگن چالگه بیر سۆم اوزه‌تدیم. اۆزیمگه اۆزیم آق فاتحه بېردیم. آتلنیب، بازاردن قیتدیم.

برادرلر، آسماندن توشگنده‌ی بۆلیب قالدیم، دنیانی اېندی کۆره‌یاتگنده‌ی بۆلیب قالدیم...

۵۴

وا دریغا، شونده‌ی کونلر-ده بۆله‌دی!

باسگن قدمیمیز کېتیمیزگه کېته‌دی. جمعی که ایشلریمیز چپّه‌سیگه یوره‌دی. آمد دېگنلری سلامینی-ده بېرمه‌یدی. آغزیمیزده‌گی آشیمیزنی-ده آلدیریب قۆیه‌میز.

برادرلر، نصیب اېتسه، کېلر شام-او عراقدن، نصیب ییتسه، کېتر قاش-و قباقدن!

خرّم سالیقچی نینگ کۆپکریسیده شونده‌ی بۆلدی. تۆده‌گه کیرالمه‌دیم، کیرسم، اولاقنی آلالمه‌دیم. باردی-یو آلسم، بیراو یا قۆلیمدن یولیب کېتدی، یا بېرگه توشیب کېتدی. تقیمیمده‌گی اولاقلرنی-ده آلدیریب قۆیدیم.

برادرلر، دولت-ده اېگیز-اېگیز، محنت-ده اېگیز-اېگیز!

ترلان مېندن حیران بۆلدی، مېن ترلاندن حیران بۆلدیم.

اونده‌ی قیلدیم بۆلمه‌دی، بونده‌ی قیلدیم، بۆلمه‌دی. پوف سسّیق، دېیه کېتیب قالماقچی بۆلمه‌دیم.

ینه تغین شیطانگه هَی بېردیم. اېلن-قره‌ن کېلدیم، اېندی کېتمه‌یین، دېدیم.

ترلاننی قمچیلب-قمچیلب تۆده‌گه سالدیم.

آتلر غیج-غیچ بۆلدی. آسماندن تېلپک تشله‌سه بېرگه توشمه‌دی.

تۆده‌نی یاریب، اولاققه کېلدیم. اولاققه هر الوانده اوزه‌لدیم. قۆلیم یېتمه‌دی. ینه-ده اوزه‌لگنی، آتلر قۆیمه‌دی.

قویوق چنگده کۆریب توردیم، بیر قۆل اولاقنی اوشله‌دی. شونده، ترلان اولاقنی اۆنگ تویاغی بیلن تپّه باسیب قالدی. ترلان بونی ایلکیسدن قیلمه‌دی. یۆق، بیلیب-کۆریب قیلدی. اولاقنی بېرگیسی کېلمه‌دی!

اولاققه هواییلرچه یاپیشه بېریش ترلانیمیز جانیگه تېگدی. ترلان اولاققه تشنه بۆلدی!

مېن قمچی ساپیدن تیشله‌دیم. ترلان قاپقاغیگه شپه‌تیله‌دیم. ترلان باشینی سرک-سرک اېتدی. تېوره‌گیده‌گی آتلر باشینی اۆزیدن خالصلتدی. اۆزیگه کېنگلیک یره‌تدی، اېرکینلیک یره‌تدی.

کېین، ترلان آلد تیزّلرینی بوکدی. اولاق آلدیده چۆک توشدی! ترلان اولاق آلدیده چۆکّه‌له‌دی!

قویوق چنگده کۆزلریمنی ارنگ آچدیم. ترلان کۆکره‌گی آلدیده یاتگن اولاقنی قوش‌قۆللب اوشله‌دیم. پنجه‌لریمنی باتیریب اوشله‌دیم.

www.ezgu.org

ترلان کۆز قیری بیلن قره‌ب توردی. برینی کۆریب توردی، بیلیب توردی. اولاقنی محکملب اوشله‌گنیمگه امین بۆلدی.

شوندن کېین، بیر سیلکینیب، تیزّه‌لریدن توردی. سانسیز آتلر پایلب تورگن آلدیگه اېمس، یۆق، کېتیگه تیسریلدی. کېتیگه تیس بۆلیب، تۆده‌دن سوغوریلدی. آچیقلیک‌که چیقیب آلیب، بیردن آلدیگه بوریلدی. جاییدن ضرب بیلن اوچدی، پېلده‌ی اوچدی! کۆرگنلر کۆریب قالدی، کۆرمه‌گنلر ارمانده قالدی!

ترلان قاره‌لیک چوقورچه‌نی یانلب کېلدی. اولاقنی تقیمیمدن تشلب یوباردیم. قۆللریمنی کۆتریب چاپیب کېتدیم.

اما بکاوول آوازیدن درک بۆلمه‌دی. حیران بۆلدیم.

قاره‌لیک جایگه قیتیب کېلدیم. چوقورچه‌گه قره‌ب... ترس پېتکزیب تیزّه‌مگه اوردیم. اولاق چوقور ایچیگه اېمس... لبیگه توشیبدی!

المیمدن، عرضله‌گیم کېلدی!

برچه‌گه، اینچونون، بکاوولگه اېشیتتیریب ایتدیم:

- بیز کېتدیک! بیزگه قچان حق بېریلیب اېدی-ده، اېندی بېریله‌دی! - دېدیم اۆزیمچه، کۆپکریگه قۆل سیلتب جۆنه‌دیم. ترلاننی ترس-ترس قمچیله‌دیم.

- کېتدیک، ترلان، کېتدیک، آدملر بیز صغیرلرگه قَییشمه‌یدی! - دېدیم.

تۆده‌دن آلیسلب باردیم. ترلاننی تغین ترس-ترس قمچیله‌دیم.

- کېتدیک، ترلان، کېتدیک، بیزنینگ کلّه‌میز کل! بیز کللرگه حق یۆق! - دېدیم.

کېتیمگه قَیریلیب قره‌دیم. اوزنگی یۆلداشلریم یۆلدن قَییرر، دېبه امیدلندیم. ترلاننی ایمیلّتدیم. تغین اۆگیریلیب قره‌دیم. ایزیمدن بیراو-ده کېلمه‌دی!

دېواره‌ده تیزیلیب اۆتیرگن تماشاچیلرنی یانلب یوردیم. بیراوی یۆلدن قَییرر، دېبه اۆیله‌دیم.

شونچه آدم آلدیدن اۆتدیم، قنی اېندی بیراوگینه‌سی میق اېتسه! عقللی، یۆل بۆلسین، زیادالله چاپنداز دېمه‌دی! شولر هم آدم بۆلدی-یو! سوف-اې!..

اېندی تماشاچیلردن عرضله‌دیم!

- کۆر بۆلیب کۆپکرینی تماشا قیلیب اۆتیره بېرینگلر، مېن اویگه باریب، مزه قیلیب یاته‌من، - دېبه پیچیرله‌دیم.

قیشلاققه آلیب باره‌دیگن یۆلدن یوردیم. یۆلنی کېسیب اۆته‌دیگن اریق بۆییده آیاق ایلدیم.

ترلان سووگه تلپیندی. سوو ایچیرمه‌دیم. شاکرقول نینگ تامیدن چیقیب تورگن دستک اوچیگه باغله‌دیم.

اوست-باشلریمنی قاقدیم. یوزلریمنی یوودیم. قۆش‌هاووچلب-قۆش‌هاووچلب سوو ایچدیم. اېنتیکیب-اېنتیکیب سووگه تېرمولدیم.

شونده، اریق بۆییده سووگه کوچه باتیریب یېب اۆتیرگن باله‌گه کۆزیم توشدی. اعتبار بېریب قره‌دیم. ایشتانی هۆل.

- کیم نینگ اولی بۆله‌سن؟ - دېدیم.

- آته‌م نینگ.

- آته‌نگ کیم؟

- شاکرقول.

www.ezgu.org

- هه-ه، آتینگ نیمه؟ کریم؟ اؤلمه! بو، ایشتان هؤل-کو، کریم‌بای؟

- اینه‌م تؤیده.

- هه-ه، اؤزیم کییالمه‌یمن دینگ. بیزدن سؤره‌سنگیز، کریم‌بای، بیز کؤپکریدن قیتدیک، هه!

کؤپکریده عدالت قالمه‌دی، کریم بای. بری آشنا-آغه‌ینیگرچیلیک بؤلیب کیتدی!

- کؤپکری تمام بؤلدی می؟

- یؤق، حلی بؤله‌یپتی.

- اونده، بارینگ-ده.

مین سیرگک بؤلدیم. باله‌گه اعتبار بیریب قره‌دیم.

- بیر نیمه دیگنده‌ی بؤلدینگیز می، کریم بای؟

- سوو ایچیب بؤلدینگیز-کو.

- هه، سوو ایچیب بؤلدیم، کریم بای. اینده‌ی نیمه قیل دیسیز، کریم بای؟

- کؤپکریگه بارینگ.

- بارسم دیگن اینیدیم، کریم بای. بیزگه حق یؤق!

- بارمه‌سنگیز ادا بؤله‌دی.

- کؤپ قؤیمه‌دینگیز-قؤیمه‌دینگیز-ده، کریم بای. بارسم-باره‌یین، صدقهٔ سخنینگیز.

ترلاننی یه‌چیب، تغین آتلندیم.

- کریم بای، سیزنینگ سؤزینگیزدن اؤتالمه‌ی قیته‌یپمن. بؤلمه‌سه قیتمس اینیدیم، - دیدیم.

قیتیشیمده تماشاچیلرنی قاره‌لب یوردیم. تماشاچیلرگه خؤمره‌یب-خؤمره‌یب قره‌دیم.

- سینلر هم آدم بؤلدینگ-و، انه، حقیقي آدم کریم بای اینکن، - دیه پیچیرله‌دیم.

تؤده چیتیگه باریب توردیم. بکاوول مینگه عجبلنیب قره‌دی. بیلدیم.

بکاوول مینگه قره‌ب-قره‌ب قؤیدی. کیین، یانیده تورگن چاپندازگه بیر نیمه دیدی.

- ایتگه اؤخشب، اؤزی کیتیب، اؤزی کیلدی. - بیلدیم، شونده‌ی دیدی. باشقه‌لر-ده شونده‌ی دیدی.

اینده‌ی، مین نیمه دیسم اینکن؟

کریم بای قیتردی دیسم، قیسی کریم بای دیسه‌لر-ه؟ شاکرقول نینگ ایشتانی هؤل اؤغلی دیمن می؟ هه یؤغ-اي...

سوریشتیریب باره‌یپتی می. باردی-یو، سوریشتیرسه‌لر، کریم معلم، دیمن...

صمد چاپنداز اوزنگی یؤلداشیمگه ایتدیم، برچه-برچه‌گه اینشیتتیریب ایتدیم:

- یؤلده کریم بای جیلاونی اوشله‌دی! قیتینگ-چی قیتینگ، دیب قؤیمه‌دی! آدم نینگ یوزی ایسّیق-ده، یوزیدن اؤتالمه‌دیم!..

۵۵

آتر ادیرده یاییلیب اؤتله‌دی.

تؤده‌له‌گونیمچه کیچ بؤلدی. اویگه قاش قاره‌یگنده کیلدیم.

www.ezgu.org

اوچستکه پولیسیمیز بیر پرچه کاغذ تشلب کېتیبدی. عیالیمیزگه قیته-قیته تعیینلبدی.

- اېرته‌گه ساعت اۏنده اۏرگانده بۏلسین، - دېبدی. شېریگیمیزنیکیگه باریب عذریمنی ایتدیم.

- اېرته‌گه قۏینی سېن باق، زریل ایشیم چیقیب قالدی، بیرار کون قیتررمن، - دېدیم.

سحر-مردانده ترلان بیلن شهر جۏنه‌دیم.

اېشیک آلدیده اۏتیرگن پولیسگه قۏینیمده‌گی کاغذنی آلیب کۏرستدیم. پولیس مېنی اېشیگی غلافلی خانه‌گه کیریتیب باردی.

تۏرده اۏتیرگن ییگیت اۏرنیدن توردی.

- کېلینگ، کېلینگ، - دېدی.

مېن بیلن قۏل بېریب کۏریشدی. اۏزینی کپیتان رۏزیېف، دېدی.

کپیتان کتّه بخمل پرده‌نی توشیریب قۏیدی، کۏرستدی. مېن کپیتان کتّه کۏرستگن جایگه اۏتیردیم.

- خۏش، فامیلیه‌نگیز قربانوف-ه؟ نېگه کېچیکیب یوریبسیز، اکه؟ ساعت اۏن ایکّی بۏلدی-یو؟ - دېدی کپیتان کتّه.

- مېن سیزگه ایتسم، کپیتان کتّه، ترلان نینگ آیاغیگه قره‌دیم.

- خۏش، ترلانینگیز کیم؟

- بیزنینگ آتیمیز-ده، کپیتان کتّه.

- خۏش، حلی آتده کېلدینگیز می؟ شونچه تېخنیکه توریب-ه!

- اېسه-چی، کپیتان کتّه. تېخنیکه بیزگه بۏلمه‌یدی، کپیتان کتّه. بنزین ایسینی خوش کۏرمه‌یمن، کپیتان کتّه.

- خۏش، باندیتلرنی ایزله‌پیمیز، اکه. شبهه‌لی تیپلرنی جبرلنووچیگه یوزمه-یوز قیلدیک.

بولر اېمس، دېدی. سیز اېسه کېلمه‌دینگیز. اېندی باشقه کون چقیره‌میز.

ترلان بیلن قیشلاققه قیتدیم.

٥٦

کېچقورون تلویزیونگه قره‌ب اۏتیریب اېدیم، ریخسیېف کېلدی. بالشنی بوکلب یانباشله‌دی، دَمینی اوزون آلدی.

- رادیواوزېل آرقه‌لی اۏقیگن دکلادیمنی اېشیتدینگیز می، اۏرتاق قربانوف؟ - دېدی.

- یۏق، قچان اۏقیدینگیز؟

- انه خلاص، حاضر گینه اۏقیدیم-کو. ییگیرمه مینوت، قیرق ثانیه!

- مېن تلویزیونگه قره‌ب قالیبمن. نیمه دېب اۏقیدینگیز؟

- خلق‌ارا احوال خصوصیده!

- هه-ه، عالمده نیمه گپ اېکن؟

- اهه، خلق‌ارا احوال چتاق، اۏرتاق قربانوف، جوده چتاق. وضعیت تاباره کېسکینلشیب باره‌یپتی. ناتو مملکتلری اروپاده قناتلی راکت جایلشتیره‌یپتی. سلوادورده قانلی جنگ بۏله‌یپتی، نیکاراگواده وضعیت تاباره مرکّبلشه‌یپتی، فلسطین خلقی نینگ احوالی اَینچلی. اهه، همه‌سیگه اقش امپریالیستلری عیبدار، اۏرتاق قربانوف. امپریالیزم پراواکاتسیه بیلن شغللنه‌یپتی. اهه، مثلاً، اقش امپریالیستلری پولند دولتیده دیوېرسیه-پراواکاتسیه تشکیل قیلدی. خلقنی مفکوروي زهرله‌دی، اهه. پولندده سوسیالیستیک جمعیتنی

www.ezgu.org

قۆپاریب تشلەماقچی بۆلدی. لېکن امپریالیستلرنینگ یاووز پلانلری فاش بۆلدی. پولند بیرلشگن ایشچی پارتیسی سوسیالیزمنی حمایه قیلدی...

گپ نینگ بیراویگه-ده توشونمەدیم. تلویزیونگه قرەب، هه-هه، دېب اۆتیردیم.

۵۷

ایکّی کون دېگنده اوچستکه پولیسیمیز تغین کاغذ آلیب کېلدی.

ترلان بیلن اذانده یۆل آلدیم. بو سفر ترلاننی قیچب هَیدەدیم. وقتیده یېتیب کېلدیم.

کپیتان کتّه تۆرتته بۆزبالەنی مقابل قیلدی.

- یۆق، بولر اېمس اېدی، - دېدیم. - اولرنینگ ساچی اوزون-اوزون اېدی، - دېدیم. کپیتان کتّه کولدی.

- خۆش، اېسلەی آلمەیسیز می، اکه، اولرنینگ یوزیده بیران جراحت ایزی یۆق میدی؟

- اېسه-چی، کپیتان کتّه. ایزی یم گپ می، یره نینگ اۆزی بار اېدی، کپیتان کتّه.

- خۆش، قنەقه جراحت؟

- ایکّاوی نینگ یوزیدن قان آقدی. بېقسم چاپانلیک کلّه قیلیب اېدی-ده.

- اې-اې-اې، شونی اېرتەراق ایتمەیسیز می، اکه. انه بو باشقه گپ!

- کېین، بیر میدەراغی نینگ اوست-باشی لای بۆلدی، کپیتان کتّه.

کپیتان کتّه یازه-یازه، باش چەیقب کولدی. نیمەگه کولدی - فراستیم یېتمەدی.

- خۆش، ایتینگ-چی، اکه، شو واقعەنی کۆرگنلردن عقللی بیرانتەسینی تنیسیز می؟

- مېن سیزگه ایتسم، کپیتان کتّه، لاف بۆلسه-ده، یوزدن آشیق آدم بار اېدی. قیسی بیرینی تنییمن. حتا ایکّیته پولیس-ده بار اېدی.

- کیم-کیم؟ پولیس؟ خۆش، فورمده می؟

- اېسه-چی، کپیتان کتّه. پولیسلر شوندەی بورچکده اۆتیریب چای ایچدی.

- خۆش، اولر شو واقعەنی کۆردی می؟

- اېسه-چی، کپیتان کتّه. برینی کۆریب توردی، کپیتان کتّه.

- خۆش-خۆش!

کپیتان کتّه تېمیر صندوغیدن بیر قلین کاغذ آلیب یایدی. ایچی تۆله غیج-غیچ صورت بۆلدی.

- قرەنگ-چی، اکه، شونینگ ایچیده سیز کۆرگن پولیسلر بار می.

صورتلرگه برماغیمنی یوگورتیریب قرەدیم. آخری، کۆرگنلریمدن بیراوینی تنیدیم.

پېشانەسیگه برماغیمنی نوقیب توردیم.

- هَیله، انەوی! - دېدیم.

کپیتان کتّه اېنکەیېب قرەب، باش ایرغەدی. صورتلرنی تخلب، ینه صندوغیگه سالدی. تشقریلب قیتدی.

- خۆش، سیز، اکه، منه بو خانەگه کیریب تورینگ. اۆزیم چقیرەمن.

یان خانەگه کیریب اۆتیردیم. خانه اېشیکسیز بۆلدی.

www.ezgu.org

کپیتان کتّه بخمل پرده‌نی توشیریب قۏیدی. اۏزی، اۏز خانه‌سیده قالدی.

خیالدن کېین کپیتان کتّه آلدیگه بیراو کیریب کېلدی. کپیتان کتّه اوندن سۏره‌دی.

- خۏش، سیز ییگیرمه تۏرتینچی جنوری یکشنبه کونی ساعت اۏن ایکّیلرده قه‌یېرده اېدینگیز؟ - دېدی.

- قیسی جنوری، بو ییلگی جنوری می؟ اوچستکه‌ده اېدیم، - دېدی کېلگن آدم.

- خۏش، انیقراق ایتینگ!

- واین‌زاوود اطرافینی نظارت قیلیب یورگن اېدیم!

- خۏش، دېمک، زاوود(فابریکه)ده؟

- هه، زاوود(فابریکه)ده!

- خۏش، شو کونی چایخانه آلدیده بۏلگن واقعه‌دن خبرینگیز بۏلمه‌دی می؟

- قنه‌قه واقعه‌دن؟

- اۏشه یېرده بۏلگن تۏپالاندن؟

- اۏلیمدن خبریم بار، بوندن خبریم یۏق!

- خۏش، بویاقته بیر قره‌نگ، قربانوف اکه!

کپیتان کتّه آلدیگه قیتیب چیقدیم. کېلگن آدم خودّی اۏشه پولیسلرنینگ بیراوی بۏلدی. او مېنی کۏردی-یو، رنگی آقریب جۏنه‌دی. کپیتان کتّه مېنی کۏرسه‌تیب سۏره‌دی:

- شو آدمنی بیران مرته کۏرگن میسیز؟

پولیس مېنگه تیکیلیب توردی-توردی-ده، ییلکه‌سینی قیسدی.

- اېسله‌یالمه‌یېمن، - دېدی.

کولگیم کېلدی. بلکه تنیر، دېیه چایخانه‌نی اېسلتدیم. پولیس شیپگه قره‌ب اۏیلب-اۏیلب، کۏرستکیچ برماغینی چکّه‌سیگه نوقیدی.

- اې، هه! بۏلدی، بۏلدی! اېندی اېسله‌دیم. اۏشه یېردن اوچستکه‌مگه اۏتیب کېته‌یاتگن اېدیم. کۏچه‌ده آدملر تۏپلنیب تورگن اېکن. بیران نیمه ساته‌یاتگن بۏلسه کېره‌ک، دېب اۏیله‌دیم.

- اېب-اې، ایکّاویمیز گېپریشدیک-کو، اینیم! مېن سیزگه...

- مېن بیلن-ه؟ بېکارنی ایتیبسیز! تهمت! سقالینگیز بار، آغزینگیزگه قره‌ب گېپرینگ! سیز مېنی باشقه آدمگه اده‌شتیره‌یېسیز!

کپیتان کتّه بخمل پرده‌نی توشیریب قۏیدی.

- انه، بۏلمه‌گنمن دېېپتی-کو؟ - دېدی.

مېن یاقه‌منی اوشله‌دیم.

- یا توبه، یا توبه! - دېدیم.

- خۏش، ینه بیران کیشینی اېسله‌ی آلمه‌یسیز می، اکه؟

- اېسه-چی، کپیتان کتّه. شو گېلرنی چایخانه‌چی-ده کۏردی.

- چایخانه‌چی؟ ینه؟

www.ezgu.org

- کېین، بلیقپز-ده بیله‌دی.

- خۇش چایخانه‌چی، بلیقپز... بوگونچه بۇلدی، اکه، قالگنینی باشقه کون گپلشه‌میز.

۵۸

اېندیگی کاغذ کېلیشیده بارمه‌دیم.

باعثی، دانا ماما بنده‌لیک قیلدی. جنازه‌سیگه باردیم. مامانی اۇره‌ب-چیرمب، ییغلب-ییغلب قۇییب کېلدیم.

اویده عزالی کیفیتده یانباشلب یاتیب اېدیم، ریخسیېف کېلیب قالدی.

- اهه‌ی، چای قۇییننگلر! - دېدیم عیالیمیزگه.

- کیفیتینگیز یۇق، اۇرتاق قربانوف؟ - دېدی ریخسیېف.

- دانا مامانی قۇییب کېلدیک، - دېدیم.

- قه‌یاقده قۇییب کېلدینگیز؟

شونده، ریخسیېف جنازه‌ده بۇلمه‌گنینی بیلدیم.

- دانا ماما عالمدن اۇتدی، شونی ایته‌یمن،- دېدیم.

- اهه، دفن قیلدیک دېنگ. قۇییب کېلدیک دېگنینگیزگه بیرار نیمه‌نی قۇییب کېلیبدی می دېیمن.

یوزیمنی اۇگیریب، کۇزلریمنی یومدیم. اۇزیمنی باسالمه‌دیم. تغین اۇنگ بۇلدیم. کۇنگلیمگه قَی بیر گپلر کېلدی. گپ کېلگنده گپیرمه‌سه، شو گپ اۇلدیم، دېب کېته‌دی. شو باعث، عمریمده بیرینچی مرته ریخسیېف‌گه آقسقالچیلیک قیلیشگه جرأت اېتدیم:

- ریخسیېف اکه، - دېدیم، - سیز اۇقیگن آدمسیز، عالمده‌گی بار گپنی بیله‌سیز. سیزگه اۇرگتیب بۇلمه‌یدی. هېچ قچان اېلدن قالمنگ، اکه. خصوصاً ایکّی وقت اېل نینگ یانیده بۇلینگ. بیری - تۇییده. اېل نینگ تۇیینی بېلینگیزنی بېش جاییدن بایلب خدمت قیلیب، اۇینب-کولیب، خوش-خوشوقت اۇتکزیب بېرینگ. تۇی کۇپنیکی، هه. ینه بیری - عزاسیده. ییغلب-سیقتب اېل نینگ قیغوسیگه همدرد بۇلینگ. اۇلیم قیغوسینی بیر آدم کۇترالمه‌یدی. آغیرلیک قیله‌دی. شونده سیز یانیده بۇلیب، قیغوسیگه شریک بۇلینگ. آدم انه شو ایکّی وقتده آدملیگینی بیلدیره‌دی.

- مېن اونده‌ی مامانی تنیمه‌یمن، او کیم؟

- اۇزیمیزده‌ی آدم. فقیر گینه بیر ماما اېدی. عمری کلخوزده ایشلب اۇتدی. قریگن چاغیده مغازه‌ده قراوول بۇلدی. نه قیزی بار، نه اولی بار اېدی. بېچاره‌حال ماما اېدی. ییغله‌یدیگنلری-ده بۇلمه‌دی. اۇزیمیز ماماملب، خاله‌ملب ییغلب جۇنتدیک. اېل کۇمدی...

- اهه، قولاغیمگه بیر چلینگنده‌ی بۇلدی. مکتبگه درسگه کېته‌یاتگن اېدیم، کیم دیر، بیراو اۇلیبدی، دېدی. اعتبار بېرمبمن.

- انه شو-ده. شو سببلی-ده جنازه‌ده آدم تخچیل بۇلدی. کۇنگلیم یریم بۇلیب قیتدیم.

آدمزات نینگ قدری اېندی شو بۇلدی می، دېدیم. ریخسیېف اکه، بیر کون کېلیب بیز هم کېته‌میز.

اۇلیم بریمیزنینگ باشیمیزده بار سودا. شونده‌ی کونده بیر-بیراویمیزنینگ کونیمیزگه یره‌مه‌سک، آدم بۇلیب نیمه قیلیب یوریبمیز...

ریخسیېف گپیمنی آغزی بیلن اېشیتدی.

www.ezgu.org

- همه نینگ باریشی شرط می، اؤرتاق قربانوف، - دېدی. - قریندا‌ش-اوروغیدن تؤرت کیشی بارسه بؤلدی-ده. تابوت نینگ تؤرت یاغاچیدن اوشلب کؤتریب باره‌دی. تؤرت کیشیدن آرتیغی آرتیقلیک قیله‌دی. اهه، خؤپ، آلتی کیشی هم بؤلسین. ایکّیته‌سی گؤر قزیب توره‌دی.

- ریخسیپف اکه، آدم ایت بؤلسه اپکن، آیاغیدن سودره‌ب آلیب باریب، چوقورگه تشلب کېله بېرسه.

آدم اؤز نامی اؤزی بیلن آدم. آدمدن اولوغ جانذات بارمی...

ریخسیپف گپیمنی آغزی بیلن اپشیتدی.

- هه، اپندی، بیر کمپیر اپکن-ده. بار-یؤغی قراوول! - دېدی. - خلق‌ارا اهمیتگه، عقللی محلي اهمیتگه مالک شخص بؤلسه اپکن، بیله‌گیمیزگه قاره لېنته(تسمه) تقیب فخري قراوواللیکده تورسک! ماتم توتسک، نطق سؤزله‌سک!

- ریخسیپف اکه، آدم نینگ کتّه-کیچیگی بؤلمه‌یدی. بری یم آدم. بیر آدم یخشی می-یامان می بیر عمر یشه‌دی. قؤلیدن کېلگنچه تیریکچیلیک قیلیب، اؤزینی آدم سنب یوردی. بیز بیلن بېتمه-بېت بؤلدی، یېلکه‌مه-یېلکه بؤلدی، دورمه-دور بؤلدی. اپندی قیتمس بؤلیب کېته‌پتی. آدم قیتمس بؤلیب کېته‌یاتگنده بارمه‌گن آدم آدم می...

ریخسیپف گپیمنی آغزی بیلن اپشیتدی.

- کمپیرلرنینگ اؤلیمی محلي گپ، اؤرتاق قربانوف، - دېدی. - اعتبارگه مالک اېمس. انه، خلق‌ارا عرصه‌ده قنچه‌دن قنده‌ی تراژیدیلر صادر بؤلماقده. ایران شاهی پهلوي یشیرین بویروق بېریب، بیر کینوتیاتر (سینماتیاتر)نی یاقیب یوباریبدی. ایچیده بېش یوز انسان بار اپکن. اهه، تراژیدی دېب بونی ایته‌دی! دهشت! مېن ایران خلقیگه چوقور تعزیه بیلدیره‌من. مېن خلق‌ارا احوالدن تشویشده‌من، اؤرتاق قربانوف، قتّیق تشویشده‌من! خلق‌ارا وضعیت کون سیین کېسکینلشیب بارماقده...

۵۹

اېرته‌سی اېرته‌لب اوچستکه پولیسیمیز کېلدی.

سلام یؤق، علیک یؤق، آستانه‌ده توریب سیاست قیلدی:

- ساوېت اؤرگانی سیزگه اؤیینچاق می؟ - دېدی.

- اېب-اي، بیز نیمه قیلدیک؟ - دېدیم.

- نېگه چقیرگن وقتده بارمه‌یسیز؟

زرده‌م قَینب کېتدی:

- بارگیم کېلمه‌دی! عیالیمیز بیلن کینو (سینما)گه باردیک! بؤلدی می؟ - دېدیم.

- موترگه چیقینگ!!

حیران بؤلیب، دېواردن بؤیله‌دیم. اېب-اي-اېب-اي! دروازه‌میز آلدیده پولیس موتری توریبدی!

سپ-سریق!

کؤنگلیم، «شیغ» اېتدی. اېتلریم اوویشدی. ایچیمده نیمه دیر بیر نیمه اؤپیریلیب توشدی.

- اوچستکاوی برادر، - دېدیم، - بو ایشینگ بؤلمه‌یدی! موترینگنی تېز اېشیکدن آل!

- نیمه، موترنی یېلکنگیزده کؤتریب یوریبسیز می؟

www.ezgu.org

- برادر، هېچ بنده نینگ اېشیگیگه دۏختیرنینگ موتری بیلن پولیس نینگ موتری کېلگولیک قیلمه‌سین! تېز کېت، بیراو کۏرمه سین!

- بۏلینگ، بۏلینگ، فلسفه ساتمنگ!

پولیس تومشوغی آستیگه تیقیلیب باردیم. یوز-کۏزلریگه اۏقره‌ییب-اۏقره‌ییب قره‌دیم.

پولیس نیتی قطعي بۏلدی.

اۏقره‌ییب توردیم-توردیم، کېین، چاپانیم یاقه‌لرینی آچدیم. پولیسگه کۏکره‌گیمنی توتدیم.

- منه، آتیب تشله! لېکن پولیس نینگ موتریگه چیقمه‌یمن! جوده زریل بۏلسه، اتوبوسده باره‌من! - دېدیم.

- اونده، تېز ایزیمیزدن یېتیب بارینگ!

تغین، پولیس موترینی بیراو-یریم کۏریب قالگن بۏلسه-یه، دېگن هدیکدن دېواردن کۏچه‌گه قره‌دیم. باوجود، کۏچه‌ده آدم بۏلمه‌دی.

٦٠

اتوبوسده ره‌یان جۏنه‌دیم. یۏلده دېرزه‌دن قوسیب-قوسیب باردیم.

اۏشه غلافلی اېشیکنی آچدیم. کېپتان کتّه‌گه دانا مامانی ایتیب بېردیم. کېپتان کتّه باش ایرغب، همدردلیک بیلدیردی.

خانه‌گه بیر پولیس کیریب کېلدی. کېپتان کتّه آلدیگه باردی.

- اَیریملر، فرقت کۏچه‌سیده توره‌دیگن مومندن کۏره‌یېتی، اۏرتاق کېپتان، - دېدی.

- خۏش، قه‌یېرده اېکن، بو باله؟

- کۏرینمه‌یېتی. بیلدیرمه‌ی، همسایه‌لریدن سوریشتیردیم. اوییده یوزلریگه داری سورتیب یاتگن اېمیش.

- اونده، حاضرچه کۏز-قولاق بۏلیب تورینگ، هیدلنمه‌سین. مېن ایتگنده آلیب کېله‌سیز. حاضر باریب بازارنینگ آغزیده‌گی چایخانه‌چی بیلن بلیقپزنی آلیب کېلینگ.

خیال اۏتیب، پولیس قیتیب کېلدی.

- آلیب کېلدیم، اۏرتاق کېپتان، کیرسین می؟ - دېدی.

- آلیب کیرینگ.

آستانه‌ده چایخانه‌چی بیلن بلیقپز کۏریندی. چایخانه‌چی اېگیلیب سلام بېردی.

کېپتان کتّه قلمی اوچینی چایخانه‌چیگه نیش قیلدی.

- اوّل سیز کیرینگ. سیز اېسه کوریدورده اۏتیریب تورینگ، - دېدی.

چایخانه‌چی قۏللری کۏکسیده قالیندن یوریب کېلدی. کېپتان کتّه بیلن کۏریشماقچی بۏلدی.

اما کېپتان کتّه کاغذدن باشینی کۏترمه‌دی. قلمی اوچی بیلن چایخانه‌چیگه جای کۏرستدی.

چایخانه‌چی داودیره‌ب، قلمنی قۏش‌قۏللب اوشلب آلیشگه بیر بخیه قالدی. قۏللرینی تېز تارتیب آلیب، قلم اوچی طرفگه اۏتیردی. مېنگه مقابل بۏلدی. مېن بیلن باش ایرغب سۏره‌شدی.

www.ezgu.org

کپیتان کتّه بیر دسته کاغذ نینگ اویاغیگه قره‌دی، بویاغیگه قره‌دی. کېین، چایخانه‌چیگه یوزلندی. چایخانه‌چی نینگ کیملیگینی یازیب آلدی.

- خۇش، اېندی بیزگه چایخانه‌نگیزده بۇلگن اوروشنی گپیریب بېرینگ، ستّاروف اکه، - دېدی.

- اوروش؟ قنه‌قه اوروش؟

- ییگیرمه تۇرتینچی جنوری، یکشنبه کونی بۇلگن اوروشنی.

- قنه‌قه اوروش؟ توش محلی؟ اې، هه-ه، بۇلدی، بۇلدی! بو بیزنینگ چایخانه‌ده اېمس، کۇچه‌ده بۇلگن، کپیتان اوکه.

- ایشقیلیب، چایخانه‌نگیز آلدیده بۇلگن-ده.

- اېندی، کپیتان اوکه، بازار کونی آدم کۇپ بۇله‌دی. قۇلیم قۇلیمگه تېگمه‌یدی. حتا قولاغیم اېشیتمه‌یدی...

- خۇش، عادي چایخانه شاوقینی بیلن اور-تۇپالان شاوقینی نینگ فرقیگه باررسیز؟

- بارمه‌یمن، کپیتان اوکه، بارمه‌یمن. همه گپ شونده! منه شو قولاقلریم آستی «غووو-غووو» اېته‌دی. کیم گپیره‌یپتی، نیمه‌نی گپیره‌یپتی، فرقیگه بارمه‌یمن. سیزگه یالغان، مېنگه چین. منه‌وی برماقلریم بیلن سنب ایته‌من: آوازلرنینگ ایچیده چالنیکی یم بار - بیر! یاشنیکی یم بار - ایکّی! مامانیکی یم بار - اوچ! قیزنیکی یم بار - تۇرت! چقه‌لاقنیکی یم بار - بېش! خۇ-ۇش، بېشته بۇلدی می؟ اېندی باشقه‌لرنی یم سنه‌یمیز. بولردن باشقه کۇچه‌دن اۇته‌یاتگن «ژیگولی»نیکی یم بار - بیر! بازاردن قیتگن سیگیرنیکی یم بار - ایکّی...

- بۇلدی، بۇلدی. سیز مېنگه کۇرگن واقعه‌نگیزنی گپیریب بېرینگ!

- اِیه، اېشیتمه‌گندن کېین قنده‌ی قیلیب کۇره‌من، کپیتان اوکه؟

- کۇزینگیز بار-کو، انه-کو.

- تۇغری، کۇزیم بار. یره‌تگن نینگ اۇزی بیزگه یم کۇز بېرگن، کۇریب توریسیز. لېکن بیله‌سیز می، کپیتان اوکه، چایخانه‌میزنینگ بیر پیاله چایی نصیب اېتگنده کۇزینگیز توشگندیر، سماوار چایخانه نینگ ایچیده، هه! میده‌گینه توینوگی بار. منه شونچه! شو توینیکدن چای بېره‌من.

توینوک کۇکره‌گیم برابر کېله‌دی. منه شونده‌ی اېنکه‌یيب قره‌مه‌سم، تشقرینی کۇرمه‌یمن.

اېگیله بېریب-اېگیله بېریب، بېللریم آغریب کېتدی، کپیتان اوکه.

- خۇش، شو واقعه‌دن سَل بۇلسه یم خبرینگیز باردیر؟

- بار، کپیتان اوکه، بار. بیر اېگیلیب قره‌ب، کۇچه یوزیده آدملر تۇده‌لشیب تورگنینی کۇردیم. باشقه هېچ نیمه‌نی کۇرمه‌دیم.

- بۇپتی، بارینگ. زریل بۇلسه، ینه چقیره‌میز. همراهینگیزگه ایتینگ، کیرسین.

چایخانه‌چی قۇللری کۇکسیده کپیتان کتّه‌گه باش ایرغه‌دی. گۇیا بیراو قوویب کېله‌یاتگنده‌ی پیلدیره‌ب، اېشیک‌که قره‌ب یوردی. بلیقپز کیریب کېلدی.

کپیتان کتّه بلیقپز نینگ-ده کیملیگینی یازیب آلدی.

بلیقپز یاییلیب اۇتیریشی، اېشیته‌میز، دېگنده‌ی کپیتان کتّه‌گه قاشلرینی چیمیریب قره‌شیدن دماغدار، کۇپنی کۇرگن آدم بۇلدی.

برادرلر، مېن شو آدمدن امید قیلدیم!

- خۇش، اېندی سیزدن اېشیته‌میز، شکوروف اکه؟

www.ezgu.org

بلیقپز پینه‌گینی‌ـده بوزمه‌دی. مژه‌سینی‌ـده قاقمه‌دی.

- نیمه‌نی اپشیته‌سیز؟ - دپدی.

- خۆ‌ـۆ‌ـۆش...

- اپشیتدیم، اوچستکه‌وای ایتدی. مپن هپچ نیمه‌نی کۆرگنیم یۆق. شو! یازیب بپریشیم هم ممکن.

شو! کپتسم میلی می؟ اویاغده ایش قالیب کپته‌پیتی. شو!

- گپ اپندی باشلندی، شاشیلمنگ. اۆرنینگیزگه آدم قۆییب کپلگندیرسیز.

- اۆغلیم قالدی. او حلی یاش، خورنده‌لرنی رنجیتیب قۆییشی ممکن. شو!

- خۆش، کۆپ شوشوله‌منگ! گپگه جواب بپرینگ! بیر انسان تقدیری حل بۆله‌پیتی! توشوندینگیز می؟

- سیز هم منصب چوکینگیزدن فایده‌لنیب، خلققه بقیرمنگ! شو!

- مپن خلققه اپمس، سیزگه گپیره‌پیمن!

- خلق بیر کیشیدن باشلنه‌دی! شو! مپن خلق نینگ بیر بۆغینیمن، شونده‌ی اپکن، مپنگه کۆپ بقیرمنگ! شو!

- بقیره‌یاتگنیم یۆق، گپیره‌پیمن.

- بقیریه‌پسیز! شو!

- خۆش، انه بقیرمه‌دیک. اۆزی بوگون چپ یاغینگیز بیلن تورگنگه اۆخشه‌یسیز، شکوروف اکه. بارینگ، سیزگه رخصت، ینه چقیره‌میز.

- اختیارینگیز! بری‌ـبیر، شو گپیم گپ! شو!

بلیقپز غۆده‌یپب چیقیب کپتدی.

کپیتان کتّه مپنگه‌ـده جواب بپردی.

- ینه کپله‌سیز، - دپدی.

- کپیتان کتّه، اویده ایشلریم قۆقیب یاتیبدی. بویاغی کۆپکریلردن قالیب کپته‌پیمن. باشیمنی قشیگنی فرصتیم یۆق...

- خۆش، مپن نیمه قیله‌ی، اکه؟ بو ایشگه اۆزی گواه نینگ کپره‌گی یۆق، انه طبیات خلاصه‌سی بار.

سیزلر فقط جنایتچیلرنی انیقلشگه یاردم بپرسه‌لرینگیز بۆلدی. حلیگی بلیقپز بیلن چایخانه‌چی جنایتچیلرنی تنیبدی. اولرنینگ گپینی اپسه اپشیتدینگیز...

٦١

یۆل چپتیدن یوردیم. شو گپ بۆلگن پپردن اۆتدیم.

بیر محل آق خلعتلیک بیر آدم یۆلیمنی تۆسدی. بو اۆشه بلیقپز بۆلدی. بلیقپز تیرسگیمدن اوشلب، مپنی بلیقخانه‌سیگه پپتکله‌دی. قازاندن خالصراق بیر جایگه اۆتیرغیزدی. تیزّه‌مگه کفینی قۆییب سۆره‌دی:

- مپنی سیز چقدینگیز می، اکه؟

- چققنیم یۆق.

- چقیبسیز‌ـده! شو! چقیش بوندن زیاد بۆله‌دی می؟

www.ezgu.org

- مېن کۆرگنیمنی ایتدیم، برادر.

- اکه، چقیش - عیال نینگ ایشی! شو! سیز بنایی‌ده‌ی اېرککسیز-کو! کۆرگنیمنی ایتدیم، دېیسیز.

نیمه‌نی کۆردینگیز؟ خۆش، قنی؟

- اېندی، برادر، مېن سیزگه ایتسم، اۆزینگیزدن هم اۆتدی-ده. کۆریب توریب بارمه‌دینگیز-ه. ایت باشی بیلن کوچوگینگیز چاپیب کېلدی.

- اېندی او - ایت! شو! اۆز آتی اۆزی بیلن - ایت! بۆلگن-بۆلمه‌گنگه اره‌لشیب، هوریب یاته‌دی! بۆلمه‌سه، بیراو بیلن نیمه ایشی بار؟ اۆزینی بیلیب یاتمه‌یدی می؟ ایت - ایت-ده! ایتلیگیگه باره‌دی-ده!

اخیر، سیز بیلن بیز آدممیز-کو، آدم! کېلیب-کېلیب، ایتگه تېنگ بۆلیب اۆتیره‌میز می! ایتگه تېنگ بۆلمسلیگیمیز کېره‌ک! شو! ا ۆزی، قریندداشینگیز عجب آدم اېکن. باله‌لر اوریب ییقیته‌دی، ینه توره‌دی، ینه ییقیته‌دی، ینه گندیره‌کلب توره‌دی.

- نیمه قیلسین بۆلمه‌سه؟

- یاته بېرسین! شو! اوچ ییگیتگه یالغیز اۆزی بس کېلر میدی! مېن بۆلگنیمده بیرینچی مشت کېلیب توشدی می، بۆلدی، اۆزیمنی یېرگه تپّه تشلردیم. قیتیب جاییمدن تورمسدیم! شو! تورسم، بری-بیر، ینه اوره‌دی-ده! اولر کېتگونچه اۆزیمنی بېهوشلیک‌که آلیب یاتردیم. قره‌بسیز که، بیر مشت بیلن قوتولیب قالردیم! بیران یېریم هم شکست یېمسدی! شو! انه، عاقبت، قریندداشینگیز چله‌جان بۆلیب، کسلخانه‌گه کېتدی! شو! حالیدن خبر آلیب توریبسیز می؟ قله‌ی اېندی؟

- بارگنیم یۆق!

- اِیه، نېگه؟

- مېن اونی تنیمه‌سم، بیلمه‌سم...

- اِیه، حلی تنیمه‌یسیز می؟

- اېسه-ده.

بلیقپز یوزیمگه اېنکه‌یب قره‌دی.

گپیم جدّیلیگینی بیلیب، تیزّه‌سیگه اوریب کولدی.

- اې، اکه-اې، اکه-اې! افندی اېکنسیز-کو!

بلیقپز یاغاچ پنجره آلدیده یاتگن کوچوگیگه قره‌دی. اۆزیچه باشینی چه‌یقه‌دی. تغین کولدی.

- اې، اکه-اې، اې، اکه-اې! قریندداشینگیز بۆلمه‌سه، عقللی تنیشینگیز بۆلمه‌سه، سیزگه نیمه؟ قیپ-قیزیل افندی اېکنسیز! شو! یا، اوندن بیران نیمه اوندیردینگیز می!

- نیمه اوندیرردیم، برادر...

بلیقپز برماقلرینی بیر-بیریگه ایشقب کۆرستدی.

- پول می؟ اونده‌ی دېمنگ، برادر، اونده‌ی دېمنگ...

- بۆلمه‌سه نیمه‌گه بونچه کوییب-پیشه‌سیز؟ اې، اکه-اې! افندی! شو! حلی ینه باره‌سیز می؟ اونده، بونده‌ی، اکه، سیز مېنی کۆرگنینگیز یۆق، مېن سیزنی کۆرگنیم یۆق. اگر ینه چقسنگیز، قتّیق خفه‌لشه‌میز! شو!

اتوبوسگه اۆتیردیم. کۆزیم ایلینیب-ایلینیب کېتدی.

www.ezgu.org

برادرلر، باشیم آغرییه‌پتی، باشیم...

٦٢

نذیر جوازکش کۆپکریگه آلمه‌کۆز بَیتلینی مینیب کېلدی.

اۆزی یم، بَیتلی آلمه‌کۆزمیسن، آلمه‌کۆز بۆلدی-ده! کۆزلری بۆته‌لاق کۆزلریده‌ی کتّه-کتّه، دوم-دومه‌لاق، آلمه‌ده‌ی-آلمه‌ده‌ی کېله‌دی! ینه تغین، چوقور-چوقور، قاپ-قاره! سغرینلری اېنلیک-اېنلیک! سغرینلری لۆمبیلّه‌یدی، بیلیق-بیلیق اېته‌دی!

ترلانیمیز کۆزی انه شو آلمه‌کۆزگه توشدی! ترلانیمیز بیر باشقه بۆلیب قالدی! ترلاننی اولاقه سالدیم - ترلان آلمه‌کۆز طرفگه یوردی. جیلاونی تارتدیم - ترلان آلمه‌کۆزگه قره‌ب تلپیندی. ترلاننی اولاقچی آت کېتیدن قۆیدیم - ترلان آلمه‌کۆز طرفدن چاپدی! نیمه قیلیشیمنی بیلمه‌دیم.

نذیر جوازکشگه ایتگیچیمنی ایتدیم:

- ای برادر، شو بَیتلینگیزنی کۆزدن پنه قیلینگ، برکه تاپینگ!

چاپندازلر هینگیر-هینگیر کولدی. شۆخچن-شۆخچن گپلر آتدی.

نذیر جوازکش کۆپکریدن کېتدی.

شُکر قیلیب، ترلاننی اولاقه سالدیم. ترلان تغین ته‌یسلله‌دی. بۆلمه‌سه، کیفیتی بنایی‌ده‌ی بۆلدی.

طاقتیم تاق بۆلدی. زرده‌م قَینه‌دی. قمچی دسته‌سی بیلن ترلان باشیگه سالدیم.

- پدرینگ‌گه لعنت، منه سېنگه، منه! - دېدیم.

ترلان آلد آیاقلرینی کۆتریب-کۆتریب فلک‌که سپچیدی. بۆغیلیب-بۆغیلیب پیشقیردی.

آلیسلرنی ایلنیب چاپدی. غرق تېرگه باتدی. پېشانه‌سیدن تېرلر آقدی. بلیق آغزیده‌ی کپّه-کپّه آچیلیب-یاپیله‌یاتگن بورنیگه سیزیب توشدی.

چاتی اره‌لش قمچی سالیب-سالیب، تغین اولاقه قۆیدیم. ترلان تغین اۆزینی کېینیگه آلدی!

بو سفر قمچی دسته‌سی بیلن قولاقلری آره‌سیگه اوردیم، یوزلریگه اوردیم...

- حلی کم می؟ منه بۆلمه‌سه، منه! یېگنینگ بورنینگدن چیققور! - دېدیم.

ترلاندن اېگر-ابزارینی، یوگنینی شیلیب آلدیم. کلّه‌سیگه بیر اوردیم.

- کېت، حیوان، کېت! قزیسن، قرته‌سن، اصلی نسلینگ‌گه تارته‌سن! تارتدینگ، اصلینگ‌گه! کېت! - دېدیم.

ترلان یاللری سېلکیلّب-سېلکیلّب قاچیب قۆیه بېردی.

برادرلر جهل کېلگنده عقل کېته‌دی، دېگنلری شو-ده!

کۆپکری آخرینی قره‌مه‌دیم. اېگر-ابزارلرنی قۆلتیقلب، اوییمیزگه جۆنه‌دیم.

عیالیمیز الغده بۆلیب، ترلاننی سۆره‌دی.

- سۆره‌مه عیال، سۆره‌مه، - دېدیم. - ترمذدن آرتیستلر کېلیب، کلوپده تیاتر قۆیگنی اېسینگده می؟ اۆشه تیاتره علیشېر نوایی نیمه دېب اېدی؟ حیواننی قنچه تربیه قیلمه، ایت بۆله‌دی، اېشک بۆله‌دی، اصلا آدم بۆلمه‌یدی، دېب اېدی! نوایی حق اېکن، عیال! بېکارگه نوایی، نوایی، دېمس اېکنلر! کۆکه‌ییم قوریب آت باقدیم. اۆزیم یېمه‌دیم، ترلانگه یېدیردیم، اۆزیم ایچمه‌دیم، ترلانگه

www.ezgu.org

ایچیردیم. بالەلر رزقیدن-ده اوریب، ترلانگه یېدیردیم. ترلان بری-بیر آدم بۆلمەدی! اوریب-اوریب هَیدەب یوباردیم! بهریدن اۆتدیم! ترلان کۆر بۆلەدی، ترلاننی توزیم کۆر قیلەدی...

- بېکار قیلیبسیز-ده، کۆپ پوللیک مال اېدی، - دېدی عیالیمیز.

- اې-اې، پولی باشیمدن صدقه! عیال ذاتی باشدن اداق زرگه اۆرەلگن بیلن، شایی-شامیله‌گه بېلنگن بیلن، اۆزی یامان بۆلسه، اوندەی عیال نینگ کیمگه کېرەگی بار؟ اوندەی عیالنی زری بیلن قۆشیب، شایی-شامیلەسی بیلن قۆشیب، اوچ طلاق قۆیماق لازم! آت هم شو-ده! یامان آت - یامان عیالدەی گپ! اېرککنی اېل آرەسیده شرمنده قیلەدی! منه، ترلان یوزلب چاپندازلر آلدیده یوزیمنی یېرگه قرەتدی!

شوندەی دېییشگه دېدیم. انه، دېدیم. اما کۆنگلیم توب-توبیده نیمه دیر... نیمه دیر بیر نیمه میده-میده اوشاق بۆلیب-بۆلیب کېتدی. ترلان اوچون ایچ-ایچیمدن رحمیم کېلیب-کېلیب کېتدی...

٦٣

کېچەسی بیر محلده کتّه دروازه دۆق-دۆق اېتدی.

یېلکەمگه چاپانیمنی تشلب، تشقریلەدیم.

- کیم او بې‌محلده کېلگن؟ - دېدیم.

تشقریدن آواز بۆلمەدی. دروازه زنجیری شیلدیر-شیلدیر اېتدی. عاشق-ماشیغی غیبق-غیبق قیلدی.

- حاضر، منه حاضر! - دېدیم.

باریب، دروازه تمبەسینی آلدیم. زنجیرینی یېچدیم. دروازەنی لنگ آچدیم.

- اېب-اې-اېب-اې!

آستانەده اۆزیمیزنینگ ترلان توریبدی! بیر اۆزی!

کمبغل التجالی پیشقیردی، کمبغل تومشوغینی چۆزدی، کمبغل مۆلتەیب قرەدی.

نیمه دېییشیمنی بیلمەدیم، نیمه قیلیشیمنی بیلمەدیم.

- کېلیبسن-ده... کېلمەسنگ، آق بوتوم قاره کویر میدی... - دېیه تۆنگغیلّەدیم.

ترلان بیلن گپ قۆشمەدیم. یوزیگه-ده قرەمەدیم. یوزیمنی تېسکری بوردیم.

- سېن هم آدم بۆلدینگ-و... - دېیه تۆنگغیلّەدیم.

برادرلر، اېشیکدن کېلگن آدمنی کېت، دېب بۆلەدی می؟ بۆلمەیدی، بۆلمەیدی!

شو باعث، میق اېتمەدیم. گپسیز-سۆزسیز ایچکری یوردیم.

ترلان کېتیمدن اېرگشیب کېلدی.

باریب، آتخانه اېشیگینی آچیب توردیم.

ترلان مومن‌گینه بۆلیب کېلیب، آتخانه‌گه کیریب آلدی. ایچکری کیریب آلیب، پیشقیردی. اېندیگی پیشقیریشیده کۆنگلی تۆقلیک بۆلدی.

اوستیدن زنجیرلب کېلدیم.

www.ezgu.org

٦۴

ایرته‌سی ایرته‌لب نذیر جوازکش کیلدی. دیواردن بۆیلب آواز بیردی.

- زیادالله چاپنداز، بیرمن بیر قره‌نگ! - دیدی. بیر-بیر باسیب باردیم. دیواردن قۆل اوزه‌تدیم. کۆریشیب-سۆره‌شدیم.

نذیر جوازکش باله-بقره‌نی سۆره‌دی، تامی تاشنی سۆره‌دی. کیپن، مال-حالگه اۆتدی.

- هه-ه، - دیدی. - بیزنینگ کویاو قنده‌ی؟ خۆپ دَملی گینه می؟

اۆیلب توردیم-توردیم. نذیر جوازکش نیمه دیدی، توشونمه‌دیم.

- قنده‌ی کویاو؟ - دیدیم.

- قنده‌ی کویاو بۆلردی، ترلان کویاویمیز-ده.

- ای، هه، ترلان می؟ شُکر، شُکر.

- اۆزی، کویاو کیلدی می؟

- کیلدی، هه، کیلدی. نیمه ایدی؟

- شونده‌ی، الغده بۆلیب سۆره‌یمن-ده.

نذیر جوازکش بۆلیب اۆتمیش گپنی بیر باشیدن ایتیب بیردی.

ایمیش که، بیزنینگ ترلان اۆشه کیتیشیده تۆغری نذیر جوازکش‌نیکیگه باریبدی. دروازه‌دن کیشنب-کیشنب کیریبدی.

بو وقتده نذیر جوازکش آلمه‌کۆزینی یلنغاچله‌یاتگن بۆلیبدی. ترلاننی کۆریب، حیراندن حیران قالیبدی. نیمه قیلیشینی بیلمبدی، نیمه دیییشینی بیلمبدی.

نذیر جوازکش نیمه-ده قیله‌دی، نیمه-ده دییدی؟ کویاو اۆز آیاغی بیلن اۆزی کیریب کیلدی.

ایشیکدن ایگیلیب کیلیب تورگن کویاوگه بیر نیمه دیب بۆله‌دی می؟ بۆلمه‌یدی، بۆلمه‌یدی!

نذیر جوازکش اۆیلب قالیبدی. کویاو-کو اویلمه‌دی، کویاو-کو، عار قیلمه‌دی. اینده‌ی مین اویه‌له‌یین دیبدی، اینده‌ی مین عار قیله‌یین، دیبدی. چپانی یاقه‌سی بیلن یوزلرینی بیرکیتیبدی، یرگه قره‌ب-قره‌ب، اوییگه کیریب کیتیبدی.

برادرلر، کویاونی پیغمبرلر-ده سیله‌گن! اهه‌ی-اهه‌ی!

مین دیوارگه تیرسکلریم بیلن سویه‌نیب ایشیتدیم. باشیمنی سرک-سرک ایتیب ایشیتدیم.

ترلان آلمه‌کۆزگه بۆی بیریب-بۆی بیریب باریبدی.

آلمه‌کۆز هوره‌ییبدی، قولاقلرینی دیکّه‌یتیریبدی، یاللرینی هوره‌یتیریبدی، دُملرینی تیکره‌یتیریبدی. تۆلغانیب-تۆلغانیب کیشنبدی. آرقه آیاقلرینی سیرمبدی. تییب یوباره‌من-تییب یوباره‌من، دیبدی.

ترلان بیر سیچیب چیتلنیبدی. آلمه‌کۆزنی ایلنیب چاپیبدی. دیرک-دیرک اۆینبدی. آلمه‌کۆز تیوره‌گیده دایره یسبدی.

ترلان آلمه‌کۆزگه کفت بیریب-کفت بیریب باریبدی.

آلمه‌کۆز زینکه‌ییب-زینکه‌ییب پیشقیریبدی. تیشلرینی ایرجه‌یتیریب-ایرجه‌یتیریب غیجیرلتیبدی.

تیشلب آله‌من-تیشلب آله‌من، دیبدی.

ترلان اییچیللیک بیلن چیتلنیبدی. آلمه‌کۆزنی ایلنیب چاپیبدی. دیرک-دیرک اۆینبدی. آلمه‌کۆز تیوره‌گیده دایره یسبدی.

www.ezgu.org

ترلان آلمه‌کۆز بیلن یوزمه-یوز باریبدی. یوزلرینی یوزلریگه تېککیزیبدی.

آلمه‌کۆز پیشقیریب-پیشقیریب، یوزلرینی چېتگه بوریبدی. یوزلرینی آلیب قاچیبدی.

ترلان آلمه‌کۆزنی ایلنیب چاپیبدی. دیرک-دیرک اۆینبدی. آلمه‌کۆز تېوره‌گیده دایره یسبدی.

ترلان آلمه‌کۆز بیلن تومشوقمه-تومشوق کېلیبدی. آلمه‌کۆز بیلن تومشوقلرینی تېککیزیب-تېککیزیب ایسکه‌شیبدی. پیشقیریب-پیشقیریب ایسکه‌شیبدی. آلمه‌کۆزی نینگ آغزیگه پیشقیریب ایسکه‌شیبدی، بورنیگه پیشقیریب ایسکه‌شیبدی. آلمه‌کۆزگه بیر نیمه‌لر دېبدی، بیر نیمه‌لر ایتیبدی. نیمه‌لر دېبدی، نیمه‌لر ایتیبدی - اونیسینی یالغیز اۆزی بیلیبدی، یالغیز آلمه‌کۆز بیلیبدی...

ترلان کۆنگیل بېریبدی، آلمه‌کۆز کۆنگیل آلیبدی! اهه‌ی-اهه‌ی!

آخر-عاقبت... آلمه‌کۆز دلدارلیک بېریبدی!..

- یۆغ-اې؟ - دېدیم.

- هه-ده! - اېندی قوده بۆلدیک، زیادالله چاپنداز، قوده-قوده‌غه‌ی بۆلدیک!

- هزللشمنگ-اې، جوازکش، هزللشمنگ-اې!

- بې‌هزل، قوده، بې‌هزل! اۆزی یم قَیلیق اۆیینی میسن، قَیلیق اۆیینی بۆلدی-ده... آ-آ-آ!.. کویاونی نیمه بېریب باققنسیز، زیادالله چاپنداز؟

باشیمنی چه‌یقب-چه‌یقب کولدیم. قۆلیمنی سیلتب-سیلتب کولدیم.

- گېینگیز قورسین-اې، جوازکش-اې، گېینگیز قورسین-اې!

- اېبا-اې، انه قَیلیق اۆیینی، منه قَیلیق اۆیینی... آ-آ-آ!..

یوزلریمنی اوشلب-اوشلب کولدیم، یوزلریمنی بېرکیتیب-بېرکیتیب کولدیم.

- بۆلدی-اې، جوازکش-اې، بۆلدی-اې!

- اېبا-اې... قره‌نگ-ه! اېبا-اې... قره‌نگ-ه!

- استه‌راغ-اې، عیال اېشیته‌دی-اې!

- اېبا-اې... قره‌نگ-ه! بیز هم یورگن اېکنمیز-ده... آ-آ-آ، انه منه!..

- قنده‌ی-قنده‌ی؟.. بۆلدی-اې، عیال اېشیته‌دی-اې!

- سیز بیلن بیز هم... یورگن اېکنمیز-ده، زیادالله چاپنداز! آ-آ-آ، انه... منه...!

- استه‌راق دېیمن-اې، عیال اېشیته‌دی-اې!

- آ-آ-آ، حلالینگ بۆل-اې، کویاو-اې، حلالینگ بۆل-اې!..

خندان-خندان آتیب کولدیم.

- اې، توبه-اې، اې، توبه‌نگدن-اې! شۆخلشمنگ-اې، جوازکش-اې، شۆخلشمنگ-اې!

- بې‌شۆخی، قوده، بې‌شۆخی! انه کویاو، منه کویاو! آ-آ-آ، انه... منه..!

قهقه اوریب کېلدیم.

- بۆلدی-اې... بیزنینگ ترلان شۆخ اېکن-ده، ه، شۆخ اېکن-ده؟

- هه-ده! اېگه‌سیگه تارتگن می، بیلمه‌یمن! مال اېگه‌سیگه اۆخشه‌یدی، دېیدی-کو...

www.ezgu.org

کېتیمگه چلقه‌یيب-چلقه‌یيب کولدیم.

- نیمه-نیمه؟ - دېدیم.

- مال اېگه‌سیگه اۏخشه‌مه‌سه، حرام بۏله‌دی...

دېواردن بوغدایده‌ی کېسک آلیب، نذیر جوازکشگه آتگن بۏلدیم. جوازکش بیله‌گی بیلن بېتینی پنه قیلگن بۏلدی.

- استه‌راغ-اې، عیال اېشیته‌دی، استه‌راغ-اې! - دېدیم. کفلریمنی کفلریمگه قرس-قرس اوریب کولدیم.

- بیزنینگ ترلان شۏخ اېکن می-ه، شونچه‌لیک شۏخ اېکن می؟ ای، ترلان-اې، ای، ترلانی توشمه‌گور-اې! قۏللریمنی بیر-بیریگه ایشقب-ایشقب کولدیم.

- بیز نینگ ترلان شۏخ-ده، شۏخ! بیر شۏخلشیبدی-ده! اۏته‌دیگن دنیاده بیر شۏخلشه‌یین، دېبدی-ده! - کوله بېریب-کوله بېریب، ایچلریم آغریب قالدی. کوله بېریب-کوله بېریب، کۏزلریم یاشلنیب قالدی.

- مال اېگه‌سیگه اۏخشه‌یدی، دېیسیز-ده؟ ای، اوکّه‌غرنینگ قوده‌سی-اې! - دېدیم. - اینیقسه، آت اېگه‌سیگه اۏخشه‌یدی، دېیسیز-ده؟ ای، اوکّه‌غرنینگ قوده‌سی-اې!..

گرچه قۏلیمگه بیر نیمه ایلشمه‌سه-ده، دېواردن کېسک آلیب آتگن بۏلدیم. گرچه بیر نیمه آتیلیب بارمه‌سه-ده، جوازکش پوسیب قالگن بۏلدی.

- ای، کوچینگدن ترلان-اې، کوچ گینه‌نگدن-اې!- دېدیم.

میریقیب کولدیم، حضورلنیب کولدیم، مزه قیلیب کولدیم!

بیر عمللب اۏزیمنی باسیب آلدیم. یوز-کۏزلریمنی ارتدیم.

- هه-اې، شونده‌ی-شونده‌ی بۏله‌دی-ده-اې! ایسّیق جان-ده-اې، ایسّیق جان! - دېدیم. - قنی، ایچکریلنگ، قوده، چای ایچه‌میز؟

- یۏغ-اې، قوده، یۏغ-اې. اېسیم نینگ باریده جوازخانه‌مگه کېته‌یین. بۏلمه‌سه، کویاو بۏلمیش کېلیننی کۏریب قاله‌دی-ده، تغین هیقیلّب یاپیشه‌دی!

- شونده‌ی می، اونده، میلینگیز. اۏزی، کېلین قه‌یېرده، قوده؟

- انه کېلین، انه!

دېواردن اوزه‌لیب قره‌دیم.

نذیر جوازکش آستیده‌گی آتینی کۏرستدی.

٦٥

صمد چاپنداز کۏپکری نینگ آلگن-آلگنینی - آخرینی آلدی.

قیتیشیمیزده بریمیزنی اوییگه ایتدی. صمد چاپنداز اویی آلدیگه کېلگنیمیزده اۏیلنیب قالدیم. مېندن بۏلک چاپندازلر اویی یقین بۏلدی. چاپندازلر آتلرینی باغله‌یدی-یو، کېله‌دی.

بیزنیکی خیله آلیسده بۏلدی. ترلاننی اوییمیزگه باغلب کېله‌من دېگونیمچه، قازان ایکّی قَینه‌یدی. چاپندازلر مېنینگ یۏلیمگه قره‌ب اۏتیرمه‌یدی. گۏشتنی یېیدی-قۏیه‌دی!

www.ezgu.org

ینه تغین، اپرینیب، کپلالمسلیگیم-ده بار.

اؤیلب-اؤیلب، قاله‌دیگن بؤلدیم. نفس قورغور یامان-ده!

ترلاننی دروازه اوستونیگه باغله‌دیم. کؤپکریدن آلگن قالین، تؤنلرنی اپگردن آلدیم.

شونده، کؤچه‌دن کپنجه قَینیمیز قاره‌قول اؤتدی.

- یؤل بؤلسین؟ - دپدیم.

- سیزنیکیگه، - دپدی قَینیم.

- مه، ترلاننی-ده آله کپت، - دپدیم.

قَینیمنی آیاغیدن آلیب، آتگه میندیریب یوباردیم.

صمد چاپندازنیکیده یانباشلب آلیب، تنه ایلیک سؤره‌دیم.

چاپندازلر بؤلیب اؤتمیش کؤپکری گورونگینی قیلدی. آتلرگه تعریف بپردی. اؤزلریدن اؤتگن خطالیکلرنی بپتلرگه ایتدی. یخشیلیکلرینی یادله‌دی. بیر-بیرلری پپلکه‌لریگه قاقدی، تیزّه‌لریگه شپه‌تیله‌دی.

- ای، یشه-اپ، یشه! - دپدی.

چاپندازلر همراز بؤلدی. بیر-بیریگه عقل بؤلدی.

صمد چاپنداز میخده آسیغلیق دؤمبیره‌سینی آلدی. تینقیلّتیب-تینقیلّتیب سازله‌دی. چپرتیب-چپرتیب باشله‌دی.

خَیاللرگه غرقاب بؤلیب یانباشلب یاتیب اپدیم، گل مپنگه کپلدی. مپن چاردانه قوریب اؤتیریب آلدیم. پپلکلریمنی توردیم. دؤمبیره‌نی سازیمگه سالدیم. هکّله‌باسیم-هکّله‌باسیم نغمه‌لردن چلدیم. چاپندازلر کؤنگلینی قیتیقله‌دیم.

صمد چاپنداز اؤتیرگن پپریده پپلکه‌لرینی قاقیب-قاقیب اؤینب قؤیه بپردی!

سؤزنی سؤزگه چؤقیشتیردیم، گپنی گپگه اوریشتیردیم، آتلرنی نغمه‌لرگه سالدیم. آتلر اشوله بؤلدی! اهه‌ی-اهه‌ی!

بول سغرینگ‌گه قره‌یمن کویاولی قیز یاتگوده‌ی، بورنینگدن چیققن دَمینگ‌گه کرّک باسسه یانگوده‌ی، قولاقلرینگ آره‌سیدن قؤش‌تپگیرمان سوو اؤتگوده‌ی!..

برادرلر، اشوله ایچیده‌گی آت بار-کو؟ اؤشه اؤزیمیزنینگ ترلان، هه!

انه، ترلان دیرک-دیرک اؤینه‌دی. بپ‌پایان وخشیوار ادیرلریگه قره‌ب کیشنه‌دی. زلوارلی ادیرلردن عکس صدا کپلدی...

یا، سیزنینگ آتینگیز-ده بیزنینگ ترلانده‌ی می؟ بیزنینگ ترلانگه کپلبت بپره‌دی می؟ اونده، سیز نینگ آتینگیز-ده اشوله بؤلیبدی-ده؟ اهه‌ی-اهه‌ی!

هدپب آتنی اشوله قیله بپریش بؤلمس! اپندی چاپندازلرگه-ده اؤته‌یین! کیمنی اشوله‌گه سالسم اپکن؟ شو بورچکده اؤی سوریب اؤتیرگن آدینه چاپندازنی اشوله‌گه سالسم میکین؟ اؤتّیزنی اوریب قؤیدی، حلی-ده اویلنمه‌دی! بیر قیتیغیگه تپگه‌یین! زاره، پیگیتلیک غروری وره‌جه قیلسه! اهه‌ی-اهه‌ی!

قیدیریب چاپسنگ بیرار کون کپنگ قؤنغیرات نینگ تؤیینی، آلیب یاتسنگ، جؤره جان قاره اوی نینگ تؤرینی، آلیب قوچسنگ نَیله‌یین بورنی کولگن بیر پرینی، شو چیقرر کویگن یوره‌ک چپرینی!

- هه، دؤ-ؤ-ؤست!

- قؤیمه، زیادالله چاپنداز، قؤیمه!

www.ezgu.org

چاپندازلر گپ قه‌یاققه باره‌یاتگنینی بیلدی.

گپ ایگه‌سی‌ـده اؤزینی بیلدی، اؤزینی تنیدی. کؤزلری پیر‌ـپیر ایتدی. کؤزلری بیرگه قده‌لدی.

برادرلر، بؤیداق نینگ عقلی ایکّی کؤزیده بؤله‌دی!

مبن ایندیگی گپیمنی نغمه‌لرسیز ایتدیم:

- آدینه چاپنداز دییمن‌ـآو! ییگیت نینگ باشی ایکّیته بؤلمه‌گونیچه، مالی ایکّیته بؤلمه‌یدی!

اویلن‌ـده ایندی، برادر! آغزینگ‌گه تالقان سالگنده‌ی میق ایتمه‌ی یوره‌سن! ایت‌ـده، اؤزی نیمه گپ؟

بیز سبنینگ اوزنگی یؤلداشلرینگمیز! یخشی کونینگ‌گه‌ـده، یامان کونینگ‌گه‌ـده یره‌یمیز!

چاپندازلر گپیمنی قوّتلب توردی، معقوللب توردی.

آخری، آدینه چاپندازدن صدا چیقدی! آدینه‌سی قورغور، بیزنینگ قَیین‌سینگلیمیزنی کؤز آستیگه باسیب یوریبدی ایکن! انه، گپ! بیر سفر ساوچی‌ـده قؤییبدی، اما قَینانه‌میز یؤق، دیبدی! انه.

- آدینه چاپنداز‌ـآو، یاش ییگیت کؤزی بیلن قیز آلمه، دیبدیلر. بیزنینگ قَیین‌سینگلیمیزدن باشقه‌سی بؤلمه‌یدی می؟ - دیدیم.

- یؤق، بؤلمه‌یدی! - دیدی آدینه.

آدینه چاپنداز عالمده بیزنینگ قیین‌سینگلیمیزدن اؤزگه‌سینی تن آلمس ایمیش! قیین‌سینگلیمیز عالمده یکّه‌ـیو یگانه ایمیش!

- یؤغ‌ـای؟ - دیدیم.

- هه! - دیدی.

- چینینگنی ایت؟ - دیدیم.

- چینیم! - دیدی.

برادرلر، دل کبتگن ایمیش، دل! اهه‌ی‌ـاهه‌ی!

- ای، آدینه چاپنداز، اونده، قؤلنی بیر، اؤزیم ساوچی بؤله‌من! - دیدیم. - قیین‌سینگلیمنی سبنگه آلیب بیریب، سبن بیلن باجه بؤلمه‌سم، زیادالله چاپنداز آتیمنی باشقه قؤیه‌من! شو کوندن اعتباراً، ایکّاویمیز باجه! ای، آدینه چاپنداز‌ـآو، نریراق اؤتیر، باجه باجه‌نی کؤرسه... - دیدیم.

٦٦

برادرلر، یاش باله‌گه ایش بویور‌ـو، ایزیدن اؤزینگ یوگور، دیگنی حقّاست چین بؤلدی!

قَینیمیز نیمه قیلیبدی دینگ؟ قَینیمیز اوییمیز آلدیدن آقه‌دیگن اریققه کیلیب، ترلاننی سووگه قؤییبدی. غرق تیرگه باتیب تورگن ترلان تؤییب‌ـتؤییب سوو ایچیبدی. کیین، ترلاننی آتخانه‌گه آلیب کیریب باغلب قؤییبدی...

ایرته‌لب ترلاننی آتخانه‌دن ییتکلب چیقدیم. ایلنتیریب قره‌دیم. قارین ایتلری دیر‌ـدیر اوچدی، پیر‌ـپیر اوچدی!

برادرلر، آتگه سوو توشسه انه شونده‌ی بؤله‌دی! ترلانگه سوو توشیبدی!

ای، قَینیم‌ـای، ای، کلّه‌ـای! ایندی سبنگه نیمه دییین؟ آت غرق تیرگه باتسه، سوو ایچیریب آتخانه‌گه باغلب بؤلمه‌یدی، دییین می؟ مبادا ایچیرسه، خیله یؤل یوریش لازم بؤله‌دی، بؤلمه‌سه آتگه سوو توشه‌دی، دییین می؟ کیین، آت کؤپکریگه یره‌مه‌ی قاله‌دی، دییین می! مکتبده کامساموللر کتّه‌سی بؤلسنگ‌ـده، شونی‌ـده بیلمه‌یسن می، دییین می؟ بیرته‌ـده تؤرتی یؤق اعلیچی قادروف

www.ezgu.org

قاره‌قول بۆله‌توریب، شونگه‌ـده فراستینگ یېتمه‌دی می، دېیین می؟ امان سُرنیچی نینگ قیزی بیلن پرته نینگ آستیدن خط آلیشیب‌ـخط بېریشیب توریشگه یېتگن عقلینگ شونگه یېتمه‌ی قالدی می، دېیین می؟ مېنده‌یین بیر کل بۆلسنگ اېکن، عقلی ساچی بیلن قۆشیلیب تۆکیلیب کېتگن دېسم، دېیین می؟ کلّه‌نگ تۆله جون بۆلسه، دېیین می؟

دېمه‌یین، دېمه‌یین! قَینیگه ایلکیس گېپریب بۆله‌دی می...

آپه‌سی بیزده!

٦٧

ترلاننی مینډیم، سووینی توشیریش بیلن مشغول بۆلدیم.

کۆپکریلرگه مینیب باردیم.

بارسم‌ـده، چاپمه‌دیم. بیراولر آتیده چاپدیم.

٦٨

وخشیوارده‌گی بیر کۆپکریده‌ـده شونده‌ی بۆلدی.

مغربده‌گی آپّاق تاغ کېره‌گه‌تاغ بۆلدی. کېره‌گه‌تاغ حصار تاغلری دوامی.

کېره‌گه‌تاغنی یقین دېب بۆلمه‌یدی. پروقارلیگیدن بیر قدم بۆلیب کۆرینه‌دی. کېره‌گه‌تاغده‌گی میده‌ـمیده آله‌چیپارلر ارچه بۆلدی. اصلیده ارچه‌لر‌ـده میده اېمس. آلیسدن میده کۆرینه‌دی. ارچه‌لر اولکن‌ـاولکن، بۆیی قیره‌غاچده‌ی کېله‌دی. ببلی آدم ببلیده‌ی کېله‌دی.

قیرلر، ادیرلر قار بۆلدی. امیرلر اۆنغیریده‌گی قارباسدی دشتیده قاره بۆلدی. اېتیک کۆمر قار بۆلدی.

قارده جانوارلر ایزی بۆلدی. ایزلر تېوره‌گیده تاووق پتلری ساچیلیب یاتدی. بولر تولکیلر ایشی بۆلدی. ببش پنجه‌لی ایزلر بۆرینیکی بۆلدی.

آسمان یوزی پاکیزه بۆلدی.

باشیمیزده کون یاندی. کون ببتیگه قرەب بۆلمه‌دی. بلیق تنگه‌سیده‌ی‌ـبلیق تنگه‌سیده‌ی قار اوچقونلری ییلت‌ـییلت اېتدی، کۆزدن یاش آقیزدی.

تېوره‌ک مایکده‌یین روان، سفره‌ده‌یین آق بۆلدی. قه‌یېر چوقور، قه‌یېر اۆر، بیلیب بۆلمه‌دی.

کۆنگلیمگه هدیک توشدی. اولاقده آیاغیم تارتمه‌دی. کېلیشگه‌ـکو کېلدیم، اېندی چاپه‌یین، دېدیم.

چاپه‌دیگن بۆلدیم.

جۆره بابانینگ آتیده چاپیشنی عزم اېتدیم.

- کۆزینگ‌گه قرەب چاپ! - دېدی جۆره بابا.

کۆنگلیمگه ینه‌ده هدیک توشدی. تېلپگیمنی قاشیمگچه باستیریب، کۆزیمنی کوندن پنه اېتدیم. ایچیمده کلمه قیتردیم. سفره‌ده‌ی آپّاق دشتده اویمه‌لشه‌یاتگن قاپ‌ـقاره تۆده‌گه قرەب یوردیم. چاپندازلر بیلن آتلر نفسی بوغلنیب‌ـبوغلنیب یاییلدی. آتلر چاپیشینی کۆریب، آتلرگه رحمیم کېلدی، کولگیم‌ـده کېلدی. آتلر آیاغینی قاردن زۆرغه آلدی. تار‌ـتار آدیم آتدی. یۆرتیب یوره‌یانگنده‌ی بۆلدی. ضبطلی‌ـضبطلی چاپالمه‌دی. آیاغی قارگه باتیب‌ـباتیب قالدی.

www.ezgu.org

قار، آت کۆزینی شفقلتدی، آت کۆزینی آلدی.

٦٩

اولاقده کۆنگلیم چاپمه‌دی. چېتراقده تماشاچی بۆلیب توردیم.

شونده، عجب بیر چاپنداز کۆردیم. قۆلیمنی قاشیم اوستیگه قۆییب کۆردیم.

چاپنداز آستیده‌گی آت میده‌گینه، اېرمیتتی آت بۆلدی. سریق جونلری بوزاقنیکیده‌ی اوزون-اوزون بۆلدی.

اوزنگیسیز شېکیلّی، چاپنداز آیاغی قارگه شلویره‌ب-شلویره‌ب توردی.

کولگیم کېلدی. بو چاپنداز کیم بۆلدی اېکن، دېیه یقینراق باریب قره‌دیم. چاپنداز بېتیگه قره‌ب، انگره‌یيب قالدیم. کولگیم قاچیب کېتدی. بو چاپنداز... اۆشه قطران بۆلدی! قطران کل بو یاقلرده نیمه قیلیب یوریبدی؟

تۆده نریاغیده تورگن جۆره بابا آلدیگه باردیم. جۆره بابادن سۆره‌دیم.

جۆره بابا قۆل سیلتب جواب بېردی.

- بیر یخشیگه بیر یامان هر یېرده بار. درّاو تنیدینگ می؟ - دېدی.

- کلّه‌داش بۆلگندن کېین تنیمیز-ده... - دېدیم.

قېتیمده‌گی بیراو گېگه اره‌لشدی:

- شو، باشقرمه نینگ اېسکی باشلیغی می؟ اۆزیم هم ایتدیم-ه، بیر گپ بار دېب.

- نیمه بۆپتی؟

- کل دېگنیمنی کۆنگلینگیزگه آلمه‌نگ-و، زیادالله چاپنداز، بو کل نینگ یوزی قورسین! انه، خلق نینگ قرغیشی اوردی!

- ایندەمه‌گین کلگه - اۆزی کېلر حالگه، دېیدیلر.

- آته‌نگیزگه رحمت. انه، کۆچه‌ده ایتده‌ی تېنتیره‌ب قالدی.

- نیمه سیزلرگه-ده کېلیب اېدی می؟

- اېهه، سیز سۆره‌مه‌نگ، مېن ایتمه‌یین! آتلرنی قییره‌تیب کېتدی! شو تۆی خۆجه‌سی آشناسی بۆله‌دی، بونی یم آتی قالمه‌دی! بېچاره اۆشنده آتی کېتیدن ییغلب قالدی! کل اېندی تۆییگه کېلیب اۆتیریبدی! بیلمه‌یمن، قیسی یوز بیلن کېلدی. اۆزی، کلّه‌سی بیلن یوزی نینگ فرقی یۆق اېکن...

- اونگه اۆزی آتنی کیم بېردی؟

- اۆزی سۆره‌دی. اۆزی دیر-دیر قلتیره‌یدی، بوتینی بوتیگه اوره‌دی. غیرت مست!

حاجی‌قول بای هم باپله‌دی! حرمت قیلگن بۆلیب، بیر اېشکده‌ی آتنی اۆنگله‌دی. سیز کتّه‌سیز، یقینراقدن باریب کۆپکرینی نظارت قیلیب تورینگ، دېدی. بېچاره ایشانیب، کۆپکریگه رهبرلیک قیلگنی کېلدی.

- آتدن توشسه هم، اېگردن توشمه‌یدی...

چاپندازلر آتینی زۆر بېریب نیقته‌دی، سغریسیگه قمچی باسدی. هَیقیریقلر بېریب، اولاقده چارله‌دی.

بکاوول تۆده‌نی ایلنیب، هیَ بارک‌الله‌چی بۆلدی:

- آت قۆی! هه، آت قۆی!

www.ezgu.org

قطران کل، هَیقیریب چارله‌یاتگن چاپندازلرنی ترتیبگه چقیریب توردی:

- شاوقین، اۆرتاقلر، شاوقین! شاوقین کمراق بۆلسین! - دېدی.

بیر چاپنداز آتی اولاقده باره بېرمه‌دی. شونده چاپنداز آتینی قمچی آستیگه آلدی.

- هې، پدر لعنتی! منه، بۆلمه‌سه، منه! - دېدی.

قطران کل چاپندازگه آگاهلنتیریش بېردی:

- سۆکینمنگ، اۆرتاق چاپنداز! بو بېر جماعت جایی! - دېدی.

چاپنداز اېشیتمه‌دی.

اما بکاوول اېشیتدی. قطران کلگه خۆمره‌ییب-خۆمره‌ییب قره‌دی.

- کل اۆزینی آووتر - قۆلتیغینی ساووتر، دېگنی شو-ده - دېیه تۆنگغیلّه‌دی.

۷۰

برادرلر، کۆنگلیمده ارمان باله‌له‌دی!

ترلان یخشی بۆلسه اېدی، اولاقده سالردیم... قطران کلگه بیر کۆرستیب قۆیردیم...

جۆره بابانینگ تۆریغی گیجینگله‌دی. جیلاونی سیلکیب، اولاقده تلپیندی. تۆریق اولاق اییرگیسی کېلدی! بونده‌ی وقتده آتنی یۆلدن قَییریش انصافدن بۆلمه‌یدی. آتنی سووگه آلیب باریب، قوروق قیتریب کېلیش بۆله‌دی. عاقبت، آت یامان اۆرگنه‌دی. اولاقدن، چاپندازدن کۆنگلی قاله‌دی.

جۆره بابانینگ تۆریغی جیلاونی تغین سیلکیدی. شونده، تۆده‌گه سالدیم.

اولاقنی بیر سمن بورناچ بیلن برابر آلیب چیقدیم! سمن بورناچ ابجرراق بۆلدی، یۆلینی بوریب سالدی.

اولاقده اوشله‌شیب باره بېردیم. بیر محل قۆلیم ساووقده قاتیب، اولاقدن چیقیب کېتدی.

شونده‌ی بۆلسه-ده، جۆره بابانینگ آتی بورناچدن قالمه‌ی چاپدی. اولاق بیلن آره‌میز بیر قولاچچه بۆلدی. کېتیمیزدن آتلر چاپیب کېلدی. بونده‌ی وضعیتده اولاقده اوزه‌لیش قلتیس بۆله‌دی.

باعثی، کېتیمیزدن کېله‌یاتگن آتلر ابجرراغی آره‌میزگه یاریب کیره‌دی، اوزه‌لگن قۆلنی سیندیریب یوباره‌دی...

شو باعثدن اولاقده قۆل اوزه‌تمه‌دیم. جۆره بابانینگ آتینی بوریب کېتدیم.

مېن اېندی قیزیب باشله‌دیم. بدنیم جیمیرلب، وره‌جه قیلدی. غیرتیم کېلدی.

اولاقنی بیر بویره آت کۆتردی.

جونلری قۆزیچاق جونلریده‌ی جینگله-جینگله، کۆزلری آله‌کۆز-آله‌کۆز آتنی کۆریب اېدینگیز می؟

اۆلمنگ! بویره آت انه شو! بویره آت آله‌کۆز بۆله‌دی!

بو سفر جۆره بابانینگ آتی اولاقده جیپسراق چاپدی. اولاقدن بیر قدمچه کېینده. چیل آت سغریسی برابر چاپدیم.

بونده‌ی وضعیتده اولاقده اوزه‌لیش اۆته، اۆته قلتیس بۆله‌دی! باعثی، باردی-یو، اولاقنی یولیب آلسم، اولاق کېلیب آتیم نینگ کۆکره‌گیگه، اوندن کېین تیزّه‌لریگه ضبطلی کېلیب اوریله‌دی. عاقبت، آت قاقیلیب ییقیله‌دی!

www.ezgu.org

بوندەی اولاقنی آلیش نینگ یخشی یۏلی بار. اۏزیب اۏتەیاتیب، هەـهە، اۏزیب اۏتەیاتیب، اولاقنی یولیب آلیب کېتیش لازم بۏلەدی.

شوندەی قیلماقچی بۏلدیم. اولاقنی اوزەلیب اوشلب، جۏرە بابانینگ آتیگە قمچی باسدیم. اما جۏرە بابانینگ آتی بیزنینگ ترلاندەیین آلغە اېمس، یانیگە بوریب سالدی.

اولاق مېنینگ قۏلیمگە اۏتدی. اولاقنی دست کۏتریب آلالمەدیم. اولاق جۏرە بابانینگ آتی کۏکرەکلریگە، اوندن اۏتیب، آلد آیاقلریگە ضبطلی کېلیب اوریلدی. جۏرە بابانینگ آتی بیر مونکیدی. اېندی مونکیشیدە آلدیگە اېگیلدی.

قۏلیمدە اولاق بیلن آت باشیدن آشدیم...

۷۱

غۏنغیرـغۏنغیر آواز اېشیتدیم.

کۏزیمنی آچیب، آسمان رنگ عالمنی کۏردیم. یخشیلب قرەدیم، کۏرەیاتگنیم آسمان نینگ اۏزی بۏلدی.

حیران بۏلیب، تېورەگیمگە النگلەدیم. تېورەگیمدە جۏرە بابا بیلن بېشـآلتی اوزنگی یۏلداشلریم توریبدی. آیاغیم طرفدە آتلر توریبدی.

اوزنگی یۏلداشلریم جانلندی.

- کۏزینی آچدی، خیریتـاې، - دېدی.

- اۏزیگە کېلدی، بېتیگە ینە قار سورتینگلر.

- زیادالله چاپنداز، قلەی سویکلر یېنگیل می؟

شوندەگینە نیمە گپلیگینی بیلدیم. جاییمدن تورماقچی بۏلدیم. اولاق اوشلەگن اۏنگ قۏلیم قیمیرلەمەدی. گۏیا جانی یۏقدەی بۏلدی. بار کوچیم بیلن اینتیلدیم. اۏنگ قۏلیم زیریلّب آغریدی.

کۏز آلدیم خیرە بۏلدی. آپّاق قار قاپـقارەیيب قالدی...

- تورەمن دېیەپتی، تورغیزینگلر.

اۏزیمگە کېلیب، کۏزیمنی آچدیم. آیاق طرفیمدەگی آتلیقلردن بیراوی قطران کللیگینی بیلدیم. قطران کل بېتیگە سینچیکلبراق قرەدیم. کل یوزلریدە خوشوقتلیک بۏلدی، تبسم بۏلدی. کل- کلگە کولدی!

قطران کل تېورەگیدەگیلرگە قرەب گپیردی:

- مېن بوندن کۏپ ییللر مقّدم ایتگنمن، کۏپکری اېسکیلیک سرقیتی، سلامتلیک دشمنی، حیات اوچون خوفلی دېب! منە اثباتی! - دېدی. - منە شو آتینی گۏشتگە بېرمەی، مېن بیلن قانونلشگن! - منە عاقبتی! گۏشتگە تاپشیریب یوبارگنیدە بوندەی فلاکت بۏلمس اېدی! انە اېندی معیوبـمجروح بۏلیب قالەدی، تمام!

- یخشی آتدن ییقیلسە، یامان طعنەچی بۏلەدی!

بو گپنی جۏرە بابا ایتدی. بابا بیر اۏق بیلن ایکّی قویاننی اوردی!

www.ezgu.org

مېن آغزیمده قۆلنسه بیر نیمه تویدیم. جغلریمنی قیمیرلتدیم. بیر نیمه غیجیرله‌دی. تیلیم اوچی تیشلریم آره‌سیگه کیردی. برماغیمنی آغزیمگه سالیب کۆردیم. برماغیم قان بۆلدی. یانیمگه یشیریب، اۆنغیریمگه ارتدیم. بیلدیم، آغزیمده‌گی قۆلنسه ایس قان بۆلدی. لونجلریمده غیجیرلب اۆینه‌یاتگن تیشیم بۆلدی. تیلیم اوچی کیریب چیقه‌یاتگن کوه‌ک تیشیم جایی بۆلدی.

کۆنگلیمده نیمه دیر بیر نیمه قۆزغالدی. کوچه‌نیب-کوچه‌نیب، بار وجودیمنی ترنگ اېتدیم. اۆنگ قۆلیم زیر-زیر آغریدی. چپ تیرسگیمگه سویه‌نیب قۆزغالدیم.

اوزنگی یۆلداشلریم قۆلتیغیمدن آلدی.

بیر عمللب جاییمدن توردیم. باشیم ایلنیب-ایلنیب کېتدی. کۆز آلدیم قاپ-قارانغیلندی.

تیشیمنی تیشیمگه قۆییب کوچندیم. تاش بۆلدیم! عالم ینه اصلیگه کېلدی.

آغزیم لیما-لیم قان بۆلدی. سغل خَیالله‌دیم، آغزیمدن آتیلیب کېته‌من-آتیلیب کېته‌من، دېدی. قه‌یېرگه توپوریشیمنی بیلمه‌دیم. تېوره‌ک آپّاق، توپورسم، قار قیپ-قیزیل بۆله‌دی. کېین، قطران کل قاننی کۆره‌دی...

مېنینگ کۆزیم قطران کلده، قطران کل کۆزی مېنده بۆلدی!

بۆلمه‌دی، بۆلمه‌دی! آغزیمده‌گی قاننی تیشیم بیلن قۆشیب، ایچیمگه یوتیب یوباردیم! ینه بیر یوتینیب، قالگن قانلرنی-ده یوتدیم!

۷۲

کیپریک قاقمه‌ی، الپ-الپ آدیم آتیب، جۆره بابا نینگ آتی آلدیگه باردیم. چپ قۆلیم بیلن اېگر قاشیدن آلیب آتلندیم. شونده، اۆنگ قۆلیم یامان آغریدی...

جیلاونی چپ قۆللب اوشلب، تۆده‌گه یوردیم. اۆنگ قۆلیمنی قیمیرلتمه‌دیم.

اولاغینی بېریب قۆیگن چاپنداز کۆنگیل سۆره‌دی.

- قله‌ی، چاپنداز، بیران یېرینگیز لت یېمه‌دی می؟ - دېدی.

کولیمسیره‌ب، ساغ قۆلیمنی سیلته‌دیم.

- مژه‌مگه-ده کېلمه‌دی. اوست-باشیمگه سغل قار ایلشدی، - دېدیم. همان انگره‌ییب قره‌ب تورگن قطران کل، گېلریمنی-ده انگره‌ییب اېشیتدی!

زیرق، زیرق! اوه، قۆلیم-ه، قۆل‌گینه‌م-ه!..

اۆنگ قۆلیمنی اوه‌یلب، قۆینیمگه سالدیم. بیر آز آرام آلدیم.

اولاق کۆتریلدی. تۆده کېتیدن چاپدیم. بې‌اختیار قۆلیمنی قۆینیمدن آلدیم.

زیرق، زیرق! اوه!..

اولاق کیمده کېتدی، بیلمه‌دیم. آتلر کېتیدن شونچه که چاپیب باردیم.

قۆلیمنی ینه قۆینیمگه سالدیم. جۆره بابا نینگ آتینی اولاقده نیقته‌دیم. تۆریق زار بۆلیب تورگن اېکن شېکیلّی، تۆده‌نی یاریب کیردی-قۆیدی! ایچ-ایچیمدن زیل کېتدیم! اېندی اولاقنی قنده‌ی کۆتره‌من؟

نیمه قیلیشیمنی بیلمه‌ی، گنگیب قالدیم، باوجود، بیر سمن یۆلیمیزنی یاپیب آلدی. جۆره بابا نینگ آتی اولاقده بارالمه‌ی قالدی.

www.ezgu.org

شونده‌گینه کۆنگلیم تینچیدی. یېنگیل نفس آلدیم. سمنگه قره‌ب، بارینگ‌گه شکر-اې، دېدیم.

زیرق، زیرق!..

باشقه وقتلری انه شونده‌ی قره‌ب تورسم، اولاق مېن طرفگه کېلمه‌یدی. کېلیب-کېلیب، اولاقلی عینِ شونده‌ی وقتده مېنگه قره‌ب یورسه بۆله‌دی می! مېن اولاقده زار میدیم، دردیم اولاق میدی...

انه، اولاق کېلدی! برچه قره‌ب توریبدی. اینیقسه قطران کل!

مېن تیشیمنی تیشیمگه قۆیدیم. آغریق قۆلیمنی اولاقده اوزه‌تدیم. بار کوچیم بیلن بوتیدن چنگللب اوشله‌گن بۆلدیم. اصلیده، برماقلریمنی اولاق جونلریگه شونچه که تېگیزیب توردیم!

زیرق، زیرق!..

گۆیا اولاقنی آلیب کېتماقچیده‌ی بۆلدیم. جۆره بابانینگ آتیگه ایقیریب قمچی باسدیم.

- هه، جانوار-ه! - دېدیم.

جۆره بابانینگ آتی اولاقدن کېینده قالیب کېتدی.

مېن خۆجه‌کۆرسینگه باش ایرغه‌دیم! قمچیلی قۆلیمنی الملی سیلته‌دیم. گۆیا، هَی، اتّنگ-ه، آمد کولیب باقمه‌دی، دېدیم. آمددن نالیگن بۆلدیم.

زیرق، زیرق!..

خیریت، خیریت-اې، کۆپکری ساب بۆلدی!

۷۳

اۆزیمیز نینگ ترلاننی مینیب، اویگه کېلدیم.

- چاپیب باریب، دۆختیرنی ایتیب کېلینگلر! - دېدیم. خدایقول دۆختیر بیر قوتیچه کۆتریب کېلدی. آغریق قۆلیم یېنگینی سیلکیب تارتدی.

مېن اینگره‌ب یوباردیم!

زیرق، زیرق!..

یېنگیم هدېگنده سوغیریله ببرمه‌دی. شونده، خدایقول دۆختیرگه پیچاغیمنی آلیب اوزه‌تدیم. دۆختیر یېنگیمنی پیچاق سالیب ایبردی.

تیرسگیم یۆغانلیگی ساغ تیرسگیمدن اوچاو کېلدی! تیرسگیم تیرسیلّه‌گن شیش بۆلدی!

خدایقول دۆختیر باش چه‌یقب-باش چه‌یقب، مېنی موتریگه سالدی. «هزارباغ» سفخوزی ببمارخانه‌سیگه آلیب باردی.

دۆختیرلر شیشگن قۆلیمنی بیر اپارات آستیگه قۆییب کۆردی.

- کۆپ قۆرقمنگ، تیرسکدن چیقیبدی، خلاص، - دېدی.

قۆرقر میدیم-اې، قۆرقر میدیم! قۆلیم چیققنینی آتدن ییقیلیباق بیلیب اېدیم!

برادرلر، آغزینگ قاره قان بۆلسه-ده، غنیم نینگ آلدیده توپورمه!

www.ezgu.org

۷۴

شو یاتیشیمده ییگیرمه کوندەن کۆپ یاتدیم.

نهایت، دۆختیرلر گیپسنی آلدی، اویگه جواب بېردی.

کۆنگیل سۆرەب کېلووچیلرگه قۆلیمنی یلنغاچلب کۆرستدیم. حسن بابا قۆلیمنی ایلنتیریب کۆردی.

- اېب-ې، قییشیق-کو! - دېدی حسن بابا.

اعتبار بېریب قرەدیم، قۆلیم چیندن-ده تیرسگیمدن قییشیق بۆلدی.

- قربان طبییگه بار، نیمه گېلیگینی ایتەدی، - دېدی حسن بابا. اېرتەلب ترلاننی مینیدیم.

قارەخانگه یۆل آلدیم.

۷۵

بیر وقتلری قارەخانده خیدیر دېگیچ بۆلدی. آدملر اونی خیدیر میراب، دېدی. اۆزی، میرابلیک قیلردی-ده!

انه شو خیدیر میراب چیققن سویکلرنی جاییگه سالدی، سینگن سویکلرنی دوالەدی.

شو آدم کېتدی! قەیاققه؟ قەیاققه بۆلردی، قیامتگه-ده!

شونده‌ی آدم-ده کېتدی-یه! هېچ ایشانگیم کېلمەیدی! مېن، بوندەی آدملر دنیا تورگونچه تورەدی، دېب اۆیلەدیم. کېین-کېین بیلسم، بیراو-ده بو دنیاگه اوستون بۆلالمس اېدی...

شو آدمدن قربانظر دېگن اۆغیل قالدی. قربانظر آتەسی نینگ قۆلینی آلیب قالدی. آتەسی آغزیگه توپورگن بۆلسه عجب اېمس!

اۆزی، رئیس! لېکن مېن رئیسمن، دېمەیدی! کتّه‌گه-ده بیر، کیچیک‌که-ده بیر!

شو آدم نینگ دروازەسینی قمچی دستەسی بیلن تق-تق اوردیم. ایچکریدن بیر ضعیفه چیقدی.

- او کیشی ایشدەلر. کیریب اۆتیریب تورینگ، همزمات کېلیب قالەدیلر، - دېدی ضعیفه.

قربانظر مهمانخانه‌سیگه سلام بېریب کیردیم.

ضعیفه دسترخوان یازیب کېتدی.

چاینی اۆزیم قوییب، اۆزیم ایچیب اۆتیردیم.

قربانظر اوکەمیز کېلدی.

قوچاقلشیب کۆریشدیم. طعاملردن کېین دردیمنی ایتدیم.

قربانظر دسترخوان چېتینی قَییریب قۆیدی. آلدیمگه سیلجیب کېلدی.

- قنی، یېچینگ قنی، - دېدی.

قۆلیمنی یلنغاچلب توتدیم. قربانظر قۆلیمنی ایلنتیریب کۆردی، اویاق-بویاغینی کۆردی.

یېلکەمدن برماقلریم اوچیگچه سیلەدی. بۆغینلریم قۆشیلیش یېریده صبر قیلدی. اینیقسه، تیرسگیمده کۆپ صبر قیلدی. کۆزلرینی یومیب توردی.

خَیالیمده، قربانظر تیرسگیمدن بیر نیمەلرنی اېشیتدی. اۆزیچه باش ایرغەدی. ینه اېشیتدی. کۆزلرینی یومیب اېشیتدی.

www.ezgu.org

حیران بۆلیب قالدیم. اوّل هم بار، تیرسگیم نغمه چله‌یاتگن رادیو اېمس، تلویزیون-ده اېمس!

بار-یۆغی اېت بیلن سویک! ینه ایتسم، اېشیتگن آدم قولاغی بیلن اېشیته‌دی-ده! نیمه، قۆلی بیلن اېشیته‌دی می؟

لېکن بو گپلرنی قربان‌نظرگه ایتمه‌دیم. ایچیمده ایتدیم. قنی، نیمه دېیر اېکن، دېب صبر قیلدیم.

- بېکار آواره بۆلیبسیز-ده. سغل لت یېگن اېکن، یخشی بۆپ کېتیبدی. دۆختیرلرنینگ گیپسی توزه‌تیبدی، - دېدی قربان‌نظر.

- مېن سیزگه ایتسم، کېلمس اېدیم، حسن بابا قۆیمه‌دی، بار-چی بار، دېب.

- هه، میلی، کېلگنینگیز یخشی بۆپتی. شو بهانه بیر مهمان بۆپ کېته‌سیز. قنی، یاتینگ، بیر معالجه قیلیب قۆیه‌یین. ینه قیتیب لت یېمه‌یدیگن بۆله‌دی.

مېن کۆرپچه‌گه چۆزیلدیم، یاستیققه باش قۆیدیم. قربان‌نظرگه قۆلیمنی بېریب، شیپگه قرەب یاتدیم.

قربان‌نظر برماقلریم اوچیدن باشلب اوقه‌له‌دی.

- کۆزینگیزنی یومینگ، یخشی بۆله‌دی، - دېدی قربان‌نظر. - هه، انه شونده‌ی! اېندی، پینک‌که کېتینگ! گۆیا، اوخله‌یاتگن بۆلینگ. قۆلینگیز پیشیق سویکلی اېکن. ایلگریلری یم آتدن ییقیلیب، لت یېگن میسیز؟

- یۆق، - دېدیم.

- نیمه‌گه کېلیب-کېلیب، اېندی شونده‌ی بۆلدی؟

- آت اۆزیمنیکی اېمس اېدی. جۆره بابا نینگ آتی مېنگه توشونمه‌دی، مېن آتگه توشونمه‌دیم. عاقبتی منه شونده‌ی بۆلدی.

- هه-ه، اۆزینگیز نینگ آتینگیز قه‌یېرده اېدی؟

- بیزنینگ ترلانگه سوو توشیب اېدی.

- آتگه سوو توشیشینی-کو، بیله‌من. آت آیاغیگه یېم توشدی، دېگنی نیمه دېگنی؟

- آت آیاغیگه یېم توشسه، آیاغی قاتیب قاله‌دی. پَیلری دیریلّب-دیریلّب اوچه‌دی.

- هه-ه، هر ایکّاویده یم کۆپکریگه چاپیب بۆلمه‌یدی-یه؟

- اېسه-چی.

- قاره آت یخشی بۆله‌دی می، یامان بۆله‌دی می؟

- یامان بۆله‌دی. قاره آت اۆجر، سېرجهل بۆله‌دی.

- هه-ه. سېتون-تومپسون هم شونده‌ی یازگن. دېمک، چین اېکن-ده.

- او چاپنداز قه‌یېردن؟

- او چاپنداز اېمس، کانادالیک یازووچی. اۆزی نینگ «یاووایی یۆرغه» دېگن کتابیده شونده‌ی یازگن.

- کیم بۆلسه-ده، آتنی بیلر اېکن.

- آت خاملب قالدی، دېیدی، او نیمه دېگنی؟

- اونده، آت مای تشله‌یدی. کېین، کۆپکریگه یره‌مه‌ی قاله‌دی. باقیلگن آتنی بیلیب-بیلمه‌ی چاپیب قۆیسنگیز، آت ایچیده مای تۆلیب قاله‌دی. بونده‌ی آتنی-ده بیر ییلگچه کۆپکریده چاپیب بۆلمه‌یدی.

- هه-ه، آت آدمنی باسمه‌یدی، نیمه‌گه شونده‌ی؟

www.ezgu.org

- باعثی، آت آدمزاتنی اولوغلەیدی. آدمزاتگە وفا قیلەدی. حیوانلر ایچیدە آت بیلن ایت شوندەی. پیشکنی-دە شوندەی دبییشەدی. مېن بو گپگە قۆشیلمەیمن. پیشک سویوق‌اياق عیالدەی گپ. کیم قارنینی تۆیغزسە بۆلدی، پیش-پیش، دېیە باشینی سیلەسە بۆلدی، کېتیدن اېرگشیب کېتە بېرەدی. اېشیک اېگەسینی تنیمەیدی، پیشک بېکەسینی تنیمەیدی. کېین آت جاییدە تقّە تۆختەی آلەدی. اېنگ یخشی موتر قیسی موتر؟ اۆلمنگ! آت تورموزی، انە شو «چایکە» تورموزیدن-دە یخشی ایشلەیدی. آلدیدە آدم بارلیگینی کۆردی می، بۆلدی، تقّە تۆختەیدی. باردی-یو، داودیرەب قالسە، آدم اوستیدن آشیب اۆتەدی.

- هە-ە. ایتیشلریچە، عیال باقتن آت یخشی بۆلر اېمیش. شو چین می؟

- اېسە-چی. باعثی، آت سغلی کم آدمەی بۆلەدی. قانیدە پیچەگینە دېونینگ قانی بار، خلاص.

آتگە یېم بېرگنی بارسک، او همیشە بیزگە سویکنەدی، اېرکەلیک قیلگیسی کېلەدی. بیزنی ایسکەیدی، دُمی بیلن یېلکەمیزگە اورەدی. شوندە بیز اونی تېک اۆتیر-پ، سبیل قالگور، دېب قمچیلەیمیز. بو قیلیغیمیز آتگە ملال کېلەدی. عیال بیزگە نازلنیب سویکەلەسە، شوندە اونی جېرکیب تشلەسک، عیالگە قندەی ملال کېلەدی؟ آت هم شوندەی-دە! آت کۆنگلی عیال کۆنگلیدەی نازک بۆلەدی. عیاللر بۆلسە، آتنی اورمەیدی، آت نینگ اېرکەسینی کۆترەدی. عیال نینگ ملایم طبیعتی آتگە خوش کېلیب قالەدی. عیال باقتن آت نینگ یخشی بۆلیشیگە ینە بیر سبب، عیال همیشە اویدە بۆلەدی. عیال ایچکری کیرەدی، تشقری چیقەدی. آت نینگ کۆزی اېرتەدن کېچگچە عیالگە توشیب تورەدی. عیال آت کیشنەگندە درّاو یېمینی بېرەدی، سووینی بېرەدی. بیز اېرککلرنینگ بۆلسە، اویدە بارلیگیمیزدن، اویدە یۆقلیگیمیز کۆپ بۆلەدی. ەە-ای، اۆلدیم-اې!...

تیرسگیمدە بیر نیمە قیرس اېتدی. وجودیم قیزیدی، پېشانەمدن تېر چیقدی. قربانظرگە قرەدیم. قربانظر کولیمسیب توریبدی.

- انە اېندی قۆلینگیز یخشی بۆلدی، - دېدی قربانظر.

انە شوندەگینە قربانظر مېنی جورتگە گپگە سالیب، مېنی گپ بیلن الەسیتگنینی بیلدیم.

مېنی، الدەب-ابرەگنینی بیلدیم...

خیلە یاتدیم. آغریق تیندی. شوندن کېین جاییمدن توردیم.

قربانظر قۆلیمنی اېپگە سالیب، بۆینیمگە آسیب قۆیدی. داری-دە ایچیرمەدی، ایگنە-دە سوقمەدی، رسمگە-دە توریشمەدی.

- داکترلر قۆلینگیز چیققنینی کۆریب-بیلیب گیپسگە سالگن، - دېدی. - داکترلر همیشە شوندەی قیلەدی. کتابلریدە شوندەی یازیلگن-دە. اگر کېلمەگنینگیزدە قۆلینگیز هدېب قۆزغەلە بېریب-قۆزغەلە بېریب، اۆینەمە بۆلیب قالردی. اېندی بوتونلەی بیتیب، اصلیدەی بۆلەدی.

آز-آزدن مۆمیا تناول قیلیب تورینگ، سویک‌که مدد بۆلەدی...

آقشام قۆنگونچە گورونگلشیب اۆتیردیم.

کېین، آتلنیب قیتدیم. قیتەیاتگنیمدە قربانظر بات-بات تعیینلندی:

- تغین، قۆلینگیزنی سالگنیمنی بیراوگە ایتیب یورمنگ. یخشی بار، یامان بار... - دېدی.

اویگە بارگونیمچە اۆیلب باردیم. ای، دۆختیرلر-اې، نیمەگە قۆلیم چیققنینی کۆرە-بیلە توریب گیپسگە سالدینگ؟ کۆرە-بیلە توریب قاتیریب تشلەدینگ؟ بیلەسن، چیققن سویک جاییگە توشمەسە، هدېب قۆزغەلە بېرەدی! آدمنی یریم جان قیلیب قۆیەدی! عمر بۆیی قیینەیدی! بیلمەسنگ، قربانظردن سۆرەب بیل! یا قربانظر طبیبگە بار، دې! چاپیب کېلە بېرەمن!

باوجود، قربانظرلر بار... حلی-حلی قربانظر بار، کېین-کېین نیمە قیلەمیز؟

www.ezgu.org

٧٦

برادرلر، اوچستکه پولیسیمیز آدم بۏلیب قالدی!

هه، آدم بۏلیب معامله قیلدی، آدم بۏلیب گپیردی.

- قنده‌ی، جیینلر کتّه بۏله‌پتی می، سویکلر یېنگیل می، اکه؟... - دېدی.

- شکر، شکر، - دېدیم.

- ایکّی مرته کېلیب کېتدیم...

- عیالیمیز ایتدی، یۏقله‌دی، دېدی.

- چاپندازچیلیکده شونده‌ی-شونده‌ی بۏله‌دی-ده، اکه. آدملر اوچاقدن توشیب کېته‌پتی. سیز ییقیلسنگیز، آتدن ییقیلییسیز-ده.

- شونده‌ی، شونده‌ی...

- قله‌ی، اېندی توزوک بۏپ کېتدینگیز می، اکه؟

- شکر، شکر؟

- اونده، ره‌یاندن بیر خبر آلینگ، اکه. کپیتان کۏپ سۏره‌دی، اکه.

- میلینگیز، اینیم، میلینگیز.

اېندی، بیر دشمن کۏزی قیله‌یین، دېدیم. قۏلیمدن ایپنی آلیب تشله‌دیم. قۏلیمنی قۏینیمگه سالیب آلدیم.

آتلنیب، ره‌یان باردیم.

کپیتان کتّه اېشیگیدن ایچکریله‌دیم. ایچکریده اۏشه بې‌قسم چاپانلیک آدمنی کۏردیم.

بې‌چاره، یوزلری یره‌سی حلی-ده بیتمبدی، بې‌چاره...

بې‌قسم چاپانلیک مېنی تنیمه‌دی. کپیتان کتّه تنیتدیردی.

شونده، بې‌قسم چاپانلیک مېنی بات-بات بغریگه باسدی. کیپریکلری نم بۏلدی...

بیقینمه-بیقین اۏتیریب دردلشدیم. ذات-بابارکاتینی، منزلینی سۏره‌دیم. بې‌قسم چاپانلیک «نوایی» کلخوزیدن بۏلدی، آتی رحمان بۏلدی.

رحمانبای نینگ کۏنگلی بوزیلدی. آوازی قلتیره‌ب چیقدی:

- اۏله-اۏلگونیمچه سیزگه قولّوق قیلیب اۏته‌من، منه کۏره‌سیز، - دېدی.

- اونده‌ی دېمنگ-اېي، نیمه کرامت کۏرستدیمکین، مېنگه قولّوق قیله‌سیز، - دېدیم.

کپیتان کتّه ایشلرینی ایتیب باردی. ایشلر دېیرلی حل بۏلیبدی. بېزاریلرنی اوشلب، رحمانبایگه یوزمه-یوز قیلیبدی. رحمانبای شولر اېدی، دېبدی. لېکن بېزاریلر تانیبدی، عیبینی بۏینیگه آلمبدی.

گپ مېنده قالیبدی.

- حاضر آلیب کېله‌دی، - دېدی کپیتان کتّه.

ایتگنیده‌ی، بیر پولیس بۏزباله‌لرنی هَیده‌ب کېلدی. بیراوی اۏتیرماقچی بۏلدی.

کپیتان کتّه:

www.ezgu.org

- تور، تور دېيمن! - دېب بقيريب بېردی.

بۆزباله قۆللرينی قاووشتيريب قاتيب قالدی.

- منەوی آدمنی تنيسيز می؟! - دېدی کپيتان کتّه.

بۆزباله‌لر مېن طرفگه سيگير قره‌ش قيلدی.

- تنيمه‌يميز، - دېدی.

کپيتان کتّه مېنگه يوزلندی.

- شولر می؟ - دېدی.

- شولر، هه، شولر، - دېديم.

- آليب کېتينگ بولرنی! - دېدی کپيتان کتّه.

پوليس بۆزباله‌لرنی هَيده‌ب کېتدی.

کپيتان کتّه مېنگه جواب بېريب يوباردی.

- خۆش، سيزگه کتّه رحمت، اکه. تېرگاو توگه‌گچ، دۆسيه محکمه‌گه آشيره‌ميز. محکمه کونی باردی-يو چقيرسه‌لر، بير کېليب کېتينگ.

- مېن سيزگه ايتسم، کپيتان کتّه، شونچه کون مزەم بۆلمه‌دی. شېريگيم مېنينگ نوبتيمده-ده قۆی باقدی. آدم نينگ يوزی چيدمه‌يپتی...

- خۆش، توشونه‌من، اکه، توشونه‌من. سيز محکمه‌ده بۆلمه‌سنگيز هم بۆله‌دی. لېکن انه‌وی تيرّيقلر کۆپ ايشلرنی بۆينيگه آلمسليگی ممکن. ايش ينه لنج بۆله‌دی. سيز محکمه‌ده سوال توغيلگنده هه يا يۆق، دېب تورسنگيز بۆلدی. سيزدن باشقه جانلی گواه يۆق. منه شو برادرينگيز اوچون ينه بير کېله‌سيز، اېندی.

برادرلر، کپيتان کتّه جان جاييمدن اوشله‌دی! بيليب می، بيلمه‌ی می، ايشقيليب، برادرينگيز اوچون، دېدی! شو گپ کۆنگليمنی آلدی! رحمانبای برادريميزنی دېب، يۆق دېمه‌ديم.

رحمانبای برادريميز مېنی اوييگه يېتکله‌دی.

- مزەم يۆقراق، باشقه وقت باررمن، برادر، - دېديم.

- اونده، بيرار کون اۆزيم اوييڭيزگه باره‌من، تۆن ياپيشيب آغه-اينی بۆله‌ميز، - دېدی.

- شونده‌ی-ده آغه-اينی، برادرميز، - دېديم.

۷۷

پوليس موتری اېشيگيميزگه کېلگنينی اېل بيلدی.

برادرلر، اېل نينگ قولاغی اېلّيکته!

اېل عجبلندی، اېل هديکسيره‌دی...

دوو-دوو گپ بۆلدی...

برادرلر، يامان گپ، راکت‌دن آلدين يوره‌دی، يخشی گپ، تاش‌بقه‌دن کېين يوره‌دی!

www.ezgu.org

خفتن وقتی-خفتن وقتی اوزنگی یۆلداشلریم بیلن همسایه‌میز ریخسیپف کۆنگیل سۆره‌ب کپلدی.

عیالیمیز دسترخوان یازدی.

بۆلگوسی باجه‌میز آدینه چاپنداز عیالیمیزدن نم تارتیب، پیرگه قره‌ب اۆتیردی.

اوزنگی یۆلداشلریم گپنی نیمه‌دن باشله‌شینی بیلمه‌دی. استحاله قیلدی.

شونده، ریخسیپف گپنی عنداللەسیدن باشله‌دی:

- سیزنی پولیس موتری اوپینگیزدن آلیب کپتیبدی می، اۆرتاق قربانوف؟ - دپدی.

- بپکار گپ-اپ! - دپدیم.

- انه، همه شونده‌ی دپیه‌پتی-یو؟

- آلیب کپتگن یۆق، ایتیب کپتدی. مپن اتوبوسده باردیم، - دپدیم.

فراست اپتسم، اپل آغزیده کۆپ گپ بۆلیبمن. اپلگه بیر گپ تپگمه‌سین. چیپینده‌ی گپنی تویه‌ده‌ی قیلیب گپیره‌دی. اپل آغزیگه اپلک توتیب بۆلمه‌یدی. اپندی بار گپنی ایته‌یین...

ایتیب-ایتیب ببردیم. بیر گپنی-ده قالدیرمه‌دیم!

اوزنگی یۆلداشلریم دلدۆز سۆزلر ایتدی، دلدۆز گپلر ایتدی.

- خۆپ جوان مردلیک بۆپتی-ده! - دپدی.

ریخسیپف بالشدن تیرسگینی آلدی. چاپندازلرگه سیگیرقره‌ش قیلدی.

- کتلیزاتورلر! - دپدی. - بو، سرگردانلیک-کو، سرگردانلیک!

- سرگردانلیگی بۆپتی می، شو بهانه ترلان ایکّاویمیز شهرنی سیر قیلیب کپله‌پیمیز، - دپدیم.

- اهه، او فلسفه‌نگیزنی باشقه‌لرگه اۆقینگ، اۆرتاق قربانوف. سیر اپمیش! بونده‌ی ایشلر تورگن-بیتگنی غلوه، سرگردانلیک!

- سیر-ده - سیر، سرگردانلیک-ده - سیر.

- سیز اپندی کۆره‌یاتگندیرسیز-ده؟ اهه، مپن شهرده یشه‌یاتگنیمده بونده‌ی ایشلرنینگ بیر نپچته‌سیگه دوچ کپلگنمن. سیزدن یخشی بیله‌من، عاقبتی نیمه بۆلیشینی! بیر دَم آلیشده بیزنی پخته‌گه آلیب باردی. اۆزینگیز بیله‌سیز، بیر کونلیک‌که بارگن حشرچیلر پخته تپرمه‌یدی.

ایچیب، کیف-صفا قیلیب قیتیب کپله‌دی. مپن هم تگیمگه قۆییش اوچون ایکّی کیلوچه پخته تپریب، اپتگیمده‌گی پخته‌گه یانباشله‌دیم، مودره‌ب یاتدیم. شونده‌ی پستیمدن بیر دریا لایقه سوو آقه‌پیتی. شونده، دریا بۆییده ایکّی-اوچته قاره کۆریندی. کۆزیمنی کتّه‌راق آچیب قره‌دیم.

بیزنینگ حشرچیلر اپمس، شو پیرنینگ پیگیتلریگه اۆخشه‌دی. اۆزلریچه بیر-بیرلرینی تورتکیله‌دی. هزللشه‌پیتی، دپب اۆیله‌دیم. اصلیده اوریشه‌پیتی اپکن. ایکّیته‌سی بیرته‌سینی اۆرته‌گه آلیب اوردی. تیاق پیپه‌یاتگنی یاقه‌لب قاچدی. دریا اوستیدن بیر اینگیچگه‌گینه تروبه اۆتر اپدی، شو تروبه‌دن قاچدی. تروبه اۆرته‌لریده موازنتینی یۆقاتدی. گاه اۆنگ، گاه چپ قۆلینی کۆتریب-کۆتریب، سووگه توشیب کپتدی. باشقه‌لری قاچدی. باله سوو یوزیده گاه کۆرینیب، گاه یۆقالیب آقدی.

باشی کۆرینگنده دادلب بقیردی.

- سیز کۆریب توردینگیز می؟ - دپدیم.

www.ezgu.org

- بۆلمەسم-چى! شوندەى آياغيم آستيدن آقيب اۆتدى! سوزيشنى بيلمس اېكن-ده، بۆلمەسه، سوو سېكين اېدى، بې‌ملال سوزيب چيقسه بۆلردى. ه؟ يۆق، پستراقده بير اۆپيراتور ييگيتيميز آوازينى اېشيتيب قاليب، اۆزينى سووگه تشلەدى. سودرەب آليب چيقيب، آياغينى آسمانگه كۆتردى. برى-بير كېچ بۆلدى، باله اۆليب قالدى... ايشانەسيز مى، شو اۆپيراتور ييگيتيميز بير آيدن آرتيق اۆرگانگه قتنب، سۆراق بېردى! آنه سوتى آغزيگه كېلدى! كۆر بۆل، دېديم، اۆزينى بيلمەگن نينگ كونى - شوندەى بۆلەدى، دېديم. دنيا شوندەى، اۆرتاق قربانوف، اۆزينگيزنى بيلينگ، اۆزگەلرنى قۆيينگ!

- هه-اې، تقدير پېشانه اېكن-ده. عالمده نيمه گپ؟

- عالمده گپ كۆپ، اۆرتاق قربانوف. خلقارا وضعيت تاباره كېسكينلشيب بارەيپتى. تينچليک خوف آستيده...

- كيم خوف سالەيپتى؟

- اقش امپرياليستلرى! بونى خلقارا پانوگرامەده اۆرتاق زورين هم ايتيب اۆتدى. اهه، «Za rebezhom»ده هم يازيبدى. منه، فاكتلرگه مراجعت قيلەميز. اقش مأموريتى ۱۹۸۳-ييلده ۸۱۰ ميليون دالر مقداريده كيمياوي-باكتريولوژى قورالى ايشلب چيقريشنى پلانلشتيريبدى.

- او قندەى ميلتيق؟

- اهه، ميلتيق اېمس، زهرلى اينگرېديېنت.

- اۆزيميز نينگ دهقانچەسيگه گپيرينگ. بيز بير اِييغى چيققن كل بۆلسک، اوندەى گپلرنى قەيېردن بيلەميز.

- اهه، اينگرېديېنت بو، ايكّى خيل سويوق مادّەدن تشكيل تاپگن زهرلى دارى. مييەنى شل قيليب تشلەيدى. اهه، اۆن-اۆن بېش دقيقه ايچيده وفات اېتەسيز!

- شونى انسان اۆيلب تاپدى مى؟ آدمزاتنى قيريش اوچون مى؟ يا، توبه! بيزنيكيلر نيمه دېيەپتى؟

- اهه، بيزنينگ حكومتيميز تينچليک پاسبانى بۆليب كېلدى، بوندن كېين هم شوندەى بۆليب قالەدى!

۷۸

اوزنگى يۆلداشلريم اوى-اوييگه كېتدى.

عياليميز دسترخوان ييغيشتيردى.

كېنجەميزنى قۆليمگه بېردى.

- منەوينى پيچه اوشلب تورسين، قازان-تاباغيمنى يوويب آلەيين، - دېدى. كېنجەميزنى تيزّەمگه آلديم.

كېنجەميز دسترخوان آليب كېتەياتگن آنەسيگه جيميت قۆللرينى چۆزيب اينگيلّەدى.

- اينگ-اينگ-اينگ!... - دېدى.

- بۆلدى، اېنەنگ حاضر كېلەدى! - دېديم. - هَى، انەوى صورتدەگى كيم؟ اكه-يه؟ اكه دې، اكه!

كېنجەميز آوونمەدى. اينگيلّەى بېردى.

شونده كېنجەميزنى تيزّەمده تېبرەتيب سويديم:

كېلگين، باله‌م، تيزّەمگه،

يال بۆلرسن اۆزيمگه،

www.ezgu.org

قولاق سالگین سۆزیمگه،

هوییا، بالەم، هوییا!..

برادرلر، کویگن - اۆلنچی بۆلەدی، سویگن- لپرچی بۆلەدی؟

اۆز-اۆزیمدن کوییب-کوییب، ایچ-ایچیمدن کوییب-کوییب، کېنجەمیزنی سوییب-سوییب، اۆلنیمنی ایتیب قۆیه بېردیم:

جانیم بالەم آت چاپسین،

آتیگه بخمل یاپسین،

هوییا سالسین آتەسی،

آرقەسیدن یال تاپسین،

هوییا، بالەم، هوییا!..

- ای، اېنەسی-یه، کېل، اولیمگه ممّه بېر! اولیم ممّەسیرەب قاپتی. انه، ایتدیم، اېنەنگ کېلەدی، ممّه بېرەدی!

بالەم، سېن هم باتیریم،

چاپیب کېلەیاتیریم،

چۆپان بۆلسنگ قۆیلرگه،

باقرسن اۆتلاق، سایلرگه،

هوییا، بالەم، هوییا!..

- بۆلدی-اې، اېنەغر! آغزیم بار دېب اینگیلّەی بېرەسن می! آغیز بیر سېنده بار می؟ منه، بیزده-ده بار! نیمەگه بیز اینگیلّەمەیمیز؟ عزتینگنی بیل-ده! یا، آتیگه بخمل یاپسین، قۆیلرینی باقسین، دېگنیمگه اۆزینگدن کېتەپسن می؟ قنی اۆشه آتلرینگ، قۆیلرینگ؟ هاولیدەگیلرنی ایتەپسن می؟ اېب-اې، اېب-اې، اولر سېنینگ باوەنگدن قالدی می؟ اولر مېنینگ آتەمدن قالدی! اولر مېنیکی، بیلدینگ می؟

هوییا-هوییا، هوییا قنی؟

باوەنگ بېرگن تویەنگ قنی؟

باوەنگ بېرگن تویەنگ بۆلسه

باقیب یورگنلرینگ قنی؟

باقیب یورگن تویەنگ بۆلسه

ادیر هم چۆللرینگ قنی؟

- انه بۆلمەسه، اوکّەغرنینگ کېنجەسی! مرد بۆلسنگ جواب بېر، اوکّەغرنینگ کېنجەسی! انه، سېسینگ چیقمەی قالدی-کو! اینگیلّەیسن-ه، اینگیلّەیسن! هه؟ هه-هه-هه! شۆخلشدیم، اوکّەغرنینگ کېنجەسی، شۆخلشدیم! شۆخلەشیشنی-ده بیلمەیسن می. اولیم، منەوی اویلر-ده، قۆتانده‌گی قۆیلر-ده، آسمانده‌گی آیلر-ده، کۆپچیب یاتگن یېرلر-ده، بری-بری سېنیکی! بار-اې، ترلاننی-ده بېردیم، بار-اې! آل-اې، اوکّەغرنینگ کېنجەسی-اې، آل-اې!..

هوییا قیلەی هویدد

آتینگ سالگین تۆده‌گه

www.ezgu.org

هوییا قیلسم اوخله‌گین

آته‌نگ سېندن صدغه

هوییا، باله‌م، هوییا-ای-ای-ای!..

- اولیم، بیر نیمه ایسینگده بۆلسین. گاگارینده‌ی باشینگ آسمانگه یېتسه-ده، عالِم بۆلیب یېتّی اقلیمنی سۆره‌سنگ-ده، سېن اوّل هم بار زیادالله چاپندازنینگ اولی بۆل! مېنینگ اولیم بۆل!

مېنده‌ی بۆل، مېنده‌ی! مېنده‌ی بۆله‌سن-ه، مېنده‌ی بۆله‌سن-ه؟..

۷۹

محکمه‌دن کاغذ کېلدی.

آیاغیم تغین اوزنگیده بۆلدی، اۆرگان یۆلیده بۆلدی.

باره-بارگونیمچه یره‌تگن نینگ اۆزیگه سیغینیب باردیم. شو یوریشیمنی بۆلدی قیل ایندی، مېنی بونچه‌لر جان هلک قیلمه ایندی، دېب باردیم.

محکمه‌ده آدم سېراب بۆلدی.

بیر طرفده اورگن بۆزباله‌لر، بیر طرفده رحمان برادریمیز اۆتیردی.

کتّه‌لر یوقاریده بۆلدی.

بۆلدی سۆراق، بۆلدی جواب!

اورگن بۆزباله‌لر عیبینی بۆینیگه آلمه‌دی. بیر-بیرلریگه تۆنکب توریب آلدی.

شونده، یوقاریده اۆتیرگن کتّه‌لر مېندن سۆره‌دی. دعوالرینی مېندن معقوللتیب آلدی.

مېن اسقاتیب توردیم.

بیر کتّه رحمان برادریمیزنی سۆراققه توتدی:

- ایتینگ-چی، نېگه وایه‌گه یېتمه‌گن باله‌نی اوردینگیز؟ - دېدی.

- اورگنیم یۆق، کلّه قیلدیم، - دېدی رحمان برادریمیز.

- بری-بیر، اورگن حسابلنه‌دی. یوزیده جراحت بار. پولینگیزنی اۆغیرله‌گن اېکن، ینه تغین اوشلب آلیسیز اېکن، پولیس‌گه تاپشیریش کېره‌ک اېدی!

- کوچیم یېتمه‌دی.

- اوریشگه یېتگن کوچینگیز، پولیس‌گه یېتکلب باریشگه یېتمه‌دی می؟

- اوچ بیرده‌ی ییگیتگه قنده‌ی قیلیب کوچیم یېته‌دی؟

- اونده پولیس‌گه تېلفون قیلینگ اېدی. یا که، آدملرنی یاردمگه چقیرینگ اېدی. انه، کۆچه تۆله آدم!

- آدم؟ قنده‌ی آدم؟ قنی آدم...

رحمان برادریمیز گېپیرالمه‌دی. دماغی تۆلیب کېلدی. آوازی ایچیگه توشیب کېتدی. یېنگی بیلن کۆزلرینی ارتیب-ارتیب آلدی.

- بیر ساعت تنفس! - دېدی کتّه‌لر.

www.ezgu.org

اؤتیریب-اؤتیریب، قارنیم آچقه‌دی. چایخانه‌گه قره‌ب یوردیم.

مېن چای ایچیب قیته بېردیم، آدملر محکمه‌دن چیقیب کېله بېردی.

دېمک، محکمه ساب بؤپتی، اېندی محکمه عاقبتینی سؤره‌یین، دېدیم. رحمان برادریمیزنی قیدیردیم.

شونده، بیر تؤده مامالر بیلن عیاللرگه مقابل کېلدیم. مامالر سېل-سېبار ییغله‌دی. پېشانه‌لریگه اوریب-اوریب ییغله‌دی. تیزّه‌لریگه مشتلب-مشتلب ییغله‌دی...

بیلدیم، بولر انه شو بؤزباله‌لر ماماسی بؤلدی، انه شو بؤزباله‌لر آنه‌سی بؤلدی.

مېن انه شو کؤز یاشلر آقیشی اوچون اؤزیمنی عیبدار دېب بیلدیم. یاشلر تؤله کؤزلرگه، یاشلرگه بېلنگن یوزلرگه قره‌ب تورالمه‌دیم...

برادرلر، برماغیم نینگ قیسی بیرینی تیشله‌سم-ده آغریدی!

آهسته-آهسته کېتیمگه قَیریلدیم.

ترلانیمیز آلدیگه باردیم. آتلنیب، قیشلاققه قیتدیم. «۸-مارچ» کلخوزیدن اؤتیب، حیران‌دره‌گه داخل بؤلدیم.

تېوره‌ک میده-میده ادیرلر بؤلدی. ارغمچیده‌ی یؤل بیر یوقاریله‌دی، بیر اداقله‌دی.

۸۰

آقشام وقتی بؤلدی.

عالمگه-ده آقشام قؤندی، کؤنگلیمگه-ده آقشام قؤندی. کؤنگلیم آقشامده‌ی محزون بؤلدی.

بې‌اختیار کېتیمگه قَیریلیب قره‌دیم. بیر قیزیل موترنی کؤردیم. اعتبار بېرمه‌دیم.

ادیرگه اؤرله‌دیم. ادیر قاق اوستیده تغین کېتیمگه قَیریلیب قره‌دیم. موتر قاره‌مه-قاره کېلدی.

ادیردن اېنیب باشله‌دیم. ادیر تیکّه‌لیگیدن ترلان اؤزینی کېتیگه تشلب-تشلب یوردی. آلد آیاقلرینی آغیر-آغیر باسدی.

ادیر اداغیگه توشدیم. موتر ادیر اوستیده ایمیلّب قالدی. حیران بؤلدیم. موتر دېگنی تېز یورر بؤلردی، بو موتر خیله‌دن بویان بیر آتدن اؤتالمه‌یدی. یا، بیران یېری ناساز میکین؟

یؤلنی کېسیب اؤته‌دیگن اریققه کېلدیم. اریقدن لایقه سوو آقیبدی. ایچی قیپ-قیزیل لای بؤلیبدی.

لای آت تیزّه‌سیگه کېله‌دی.

شو باعث، ترلاننی اریققه سالمه‌دیم. اریقدن هتلتیرماقچی بؤلدیم. اما بو نیتیمدن-ده قیتدیم. وجهی، اریق یاقه‌لری-ده لای. ترلان تاییب کېته‌دی.

اریق یاقه‌لب، یوقاریله‌دیم. سَیازراق یېر قیدیردیم.

موتر-ده قوییگه اېندی. اریق بؤییده آیاق ایلدی. اؤتالمسلیگینی بیلدی شېکیلّی، بیزنینگ ایزیمیزدن یوردی.

بیزنینگ ترلان تاررراق بیر یېردن چؤچیب اؤتدی.

موتر ترلان هتله‌گن یېرده آیاق ایلدی.

موترده‌گیلرگه قمچی ساپی بیلن یوقارینی کؤرستدیم.

- ینه سغل یورسه‌لرینگ یوقاریده یاییلمه بار! اؤشندن موتر اؤته‌دی!

www.ezgu.org

شونده‌ی دېيه يۆليمگه بوريلديم.

شونده، كېتيمدن آواز كېلدی:

- او، شېف! تورموز!

آوازنی تنيمه‌ديم. نيمه دېيه‌پتی، توشونمه‌ديم. كيم بۆلسه‌ـده، بير انسان آواز بېره‌يپتی، باره‌يين، دېديم. اريق ياقه‌لب باردیم.

موتردن تۆرت آدم توشدی. ايكّاوی آليسراقدن چاپيب كېليب، اريقدن هتلب اۆتدی.

ترلان هوركيب، كېينيگه تيسريلدی.

كېين، قالگن ايكّاوی‌ـده كېلدی. بری نينگ كۆزيده قاره كۆزاعينگی بۆلدی. كۆزلری كۆرينمه‌دی.

ساچلری يېلكه‌سيگه توشدی، قولاقلری ساچی آستيده بۆلدی. كييملری عجب‌تاوور بۆلدی.

بيراونينگ سقاليده بۆلدی. اۆزيميزده‌ی اۆرته ياشلی آدم ميكين، دېيه سينچيكلب قره‌ديم. يۆق، او اۆتّيزلرده بۆلدی.

- چقيرگنده‌ی بۆلديلرينگيز می، برادرلر؟- دېديم.

اولر ميق اېتمه‌دی. سقالداری آلدين يوردی.

- آتدن توشينگ‌ـچی، شېف! - دېدی.

- ايته بېرينگلر، قولاغيم كر اېمس، - دېديم.

- توش دېگندن كېين، توش!

اولرنينگ سېنسيره‌شی كۆنگليمگه تېگدی. توشه‌ـتوشه، كۆنگليمنی ايتديم.

- سېنسيره‌منگ، برادر، سل كم آته‌نگيز قطاريمن‌ـه، - دېديم.

- هې، سېنده‌ی آتەم قطاری نينگ...

قۆليمده جيلاو، سېرره‌يیب قالديم. قهريم كېلديم. قمچی ساپينی محكم اوشله‌ديم.

- آتينگنی باغلب، بوياقته يور!

- نيمه گېپينگيز بار، برادر، شو يېرده ايته بېرينگ.

- يور، دېگندن كېين، يور!

اولر اريق ياقه‌لب يوقاريله‌دی. بيراوی‌ـده كۆزعينگينی آلمه‌دی.

۸۱

جيلاونی اېگر قاشيگه قيستيرديم.

ترلاننی بۆش قالديرديم.

كېين، اولر آلديگه باردیم.

- اۆزی كيمسيزلر؟ كيم نينگ باله‌سی بۆله‌سيزلر؟ اۆزلرينگنی تنيتينگلر‌ـده اخير، برادرلر، - دېديم.

اولر مېنی اۆره‌ب آلدی. گۆيا ياووايی آدمنی تماشا قيله‌ياتگنده‌ی بۆلدی. بيراوی اۆز‌ـاۆزيدن تۆنگغيله‌دی. حلی تنيشيب قۆيه‌ميز! - دېدی.

توبه، بولرنينگ مېنده نيمه ايشی بار اېكن؟ اېرته‌راق ايتمه‌يدی می، كېچ بۆله‌پتی...

www.ezgu.org

- ای، برادرلر، زریل گپلرینگ بۆلسه ایتینگلر. بۆلمه‌سه کېته‌یین، باله‌ـبقره الغده بۆله‌دی، - دېدیم.

- کېته‌سن، کېته‌سن، شاشیلمه. قیتمه‌یدیگن بۆلیب کېته‌سن...

زرده‌م قَینه‌دی، کېتیمگه بوریلدیم.

شونده، اولردن بیراوی یۆلیمگه غاو بۆلدی. بیراوی چپیمگه اۆتدی. ایکّاوی آره‌لیغیدن اۆتیب کېتماقچی بۆلدیم.

شونده، اۆنگیمده‌گیسی یېلکه‌مدن غیجیملب اوشلب آلدی.

مېن قۆلینی شرتیلّتیب اوریب تشله‌دیم.

- قۆلینگیزنی آلینگ، برادر! - دېدیم.

شونده، او ایېه‌گیم آستیگه اۆخشه‌تیب‌ـده بیر اوردی!

کېتیمگه گندیره‌کلب‌ـ گندیره‌کلب باریب اۆتیریب قالدیم. معلول قۆلیم زیرقیره‌ب آغریدی.

قمچی اۆریمینی قۆلیمگه اۆره‌ب‌ـاۆره‌ب جاییمدن قۆزغالدیم. شو اورگن نینگ بۆیین تامیرینی مۆلجللب قولاچکشله‌دیم.

کېتیمده‌گیسی قمچینی اوشلب قالدی.

ینه اۆتیریب قالدیم. اېندی قمچینی اوشلب قالگنیگه قره‌ب، قۆزغالدیم.

شونده بیراوی کېتیمدن کېلدی، بېلیمگه تېپدی.

مېن یوزتوبن یېقیلدیم. معلول قۆلیم زیرقیره‌بـ‌زیرقیره‌ب آغریدی.

توریب اۆتیردیم. تېوره‌ک‌که النگله‌دیم. ره‌یان اۆنگ یاغیمده‌گی ادیر آرتیده بۆلدی. کۆرینمه‌دی.

قیشلاق چپ یاغیمده‌گی ادیر آرتیده بۆلدی. قیشلاق‌ـده کۆرینمه‌دی. آسمان باشیمده بۆلدی.

بری‌ـبیر آلیسده بۆلدی.

خۆرلیگیم کېلدی: ای، یالغیزلیگی قورسین‌ـه!

کۆنگلیم بوزیلدی: ای، معلوللیگی قورسین‌ـه!

اۆپکه‌م تۆلیب کېلدی. قۆینیمده‌گی معلول قۆلیمنی تشقری چیقردیم.

- برادرلر، جۆره بابا نینگ آتیدن یېقیلیب، قۆلیم چیقیب اېدی، منه... منه... - دېدیم.

اولر خاخالب‌ـخاخالب کولدی. اۆز ارا گپیریشدی:

- بو اۆزی اونگه کیم بۆله‌دی؟

- هېچ کیم!

- هېچ کیم؟ یۆغ‌ـای؟

- دېمک، بو اۆزیچه ریتسرلیک قیلماقچی بۆلیبدی‌ـده؟

- آ، ریتسر! ۲۰‌ـعصر ریتسری!

- دون کیخوت!

- دون کیخوت! ۲۰‌ـعصر دون کیخوتی!

مېن شونده‌گینه اولر کیملیگینی بیلدیم. قۆلیم معلوللیگینی ایتیب، یېغله‌مسیره‌گنلریمگه مینگ‌ـمینگ پشیمان بۆلدیم...

یېرگه قره‌دیم. قۆلیمنی قۆینیمگه سالمه‌دیم. ساغلام قۆلیمده‌یین یېرگه تیره‌دیم.

www.ezgu.org

معلول قۆلیم زیرقیلّب آغریدی. تیشیمنی تیشیمگه باسدیم. یوزلریم لاوللب یاندی...

بیر بلا قیلیب، جاییمدن توردیم. آیاقلریده تیک توردیم.

شونده بیراوی جغیمگه اوردی.

مېن کېتیمگه تیسریلیب-تیسریلیب، بونیسیگه باریب اوریلدیم.

بونیسی یېلکه‌مدن سویب قالیب، حرام مغزیمگه اوردی.

گندیره‌کلب-گندیره‌کلب، اونیسیگه باردیم.

اونیسیدن اِییه‌گیمگه یېدیم.

بیر ایلنیب توشدیم. آسمان گیر-گیر ایلندی. آسمان قاپ-قاره بۆلدی.

تغین توردیم. دلبنگلب-دلبنگلب باردیم. بیراو نینگ بۆینیگه آسیلدیم.

- برادرلر، مېن سیزلرگه نیمه قیلدیم... - دېدیم.

اونی جانیم نینگ باریچه قوچاقلب توردیم.

او، ایچیمگه کۆپ مشت اوردی.

نفسیم هیقیلّب بۆلیندی. ایچیمده بیر نیمه اېزیلدی. قۆللریم بۆشه‌شیب، یېلکه‌سیدن سیدیریلیب توشدی.

آیاغیمده مجالیم قالمه‌دی. اۆزیمنی یېرگه چلقنچه تشله‌دیم...

- برادرلر، عیییمنی ایتینگ، عیییمنی... - دېیه اینگره‌ندیم.

بېلیمگه اوچلی بیر نیمه ضرب بیلن تېگدی. کېین بیقینیمگه تېگدی. ضرب هر تېککنده جانیم حلقومیمگه کېلیب کېتدی.

- برادرلر، مېن هم آدم-کو... - دېیه اینگره‌ندیم.

۸۲

شونده... شونده، آت کیشنه‌دی.

عمریم آت بیلن اۆتدی. هَی بیر آتلرنی کۆردیم، هَی بیر کیشنشلرنی اېشیتدیم.

آت سووسب کیشنه‌دی، آت آچقب کیشنه‌دی. شونده آت کۆنگلینی سوو بېریب آلدیم، آت کۆنگلینی یېم بېریب آلدیم.

آت اولاد-اجدادلرینی قۆمسب کیشنه‌دی، آت اولپی-تامیرلرینی یۆقلب کیشنه‌دی. آتلر آوازینی اېشیتیب کیشنه‌دی، بَیتللر هواسینی آلیب کیشنه‌دی.

شونده، آتنی اېگرله‌دیم، دشت-و دله‌لرنی ایلنتیردیم، آت آیاغینی یازدیم. آتنی ساووتدیم، آتنی یوپتدیم.

آت ایلان شرفه‌سینی آلیب کیشنه‌دی. اویدن آتیلیب کېلدیم. آت یانینی آلدیم، بۆیینلرینی اوقه‌له‌دیم. آتگه یۆلداش بۆلدیم.

آت بۆری هیدینی آلیب کیشنه‌دی. هه، جانوار، هه، دېیه آواز بېریب چاپدیم. آت بۆینیگه قۆلیمنی قۆیدیم، آت یاللرینی سیله‌دیم. آت آلدیده بۆلدیم. آتگه گېپریب-گېپریب توردیم، برادر بۆلیب-بۆلیب توردیم.

کیشنش کۆردیم، کیشنشلر کۆردیم، اما اوشبو آقشامده‌گیده‌یینی کۆرمه‌دیم.

www.ezgu.org

وا دریغا، بو قندەیچیکین کیشنش بۆلدی؟ کیشنش کۆنگیل-کۆنگلیمنی اۆییب یوباردی، وجود-وجودیمنی ققشەتیب یوباردی. تنەمدەگی آغریقلر-دە بیلینمەی قالدی.

بیزنینگ ترلانگە نیمە بۆلدی، برادرلر؟ نیمە بۆلسە-دە، یامان بۆلدی! بیزنینگ ترلان نیمە کۆردی، برادرلر؟ نیمە کۆرسە-دە، یامان کۆردی!

بیزنینگ ترلان ایلان کۆردی میکین؟ یۆق، بیزنینگ ترلان ایلان کۆرسە بوندەیین کیشنەمەیدی.

بیز نینگ ترلان بۆری کۆردی میکین؟ یۆق، بیزنینگ ترلان بۆری کۆرسە-دە، بوندەیین کیشنەمەیدی.

بیزنینگ ترلان ایلاندن-دە یامانینی کۆردی، بیزنینگ ترلان بۆریدن-دە یامانینی کۆردی!

ترلاننی یۆقلب قرەیین دېدیم. باشیمنی کۆترەیین دېدیم. بۆلمەدی، بۆلمەدی!

کۆزیم آسماندەلیگیچە قالدی. آسمان آلیس، یېر قتّیق بۆلدی...

آت اوزیب-اوزیب کیشنەدی.

کۆزلریم تیندی. بېپایان آسمان، بېغبار آسمان قاپ-قارە قازان بۆلدی!

یوزیمنی چپیمگە بوردیم. اوّل-اوّل بیر نیمەدە کۆرمەدیم. کېین-کېین آق بیلن قارەنی فهملەدیم. انە شوندە ترلاننی کۆردیم.

ترلان بۆینینی گجک-گجک قیلدی.

تاغلرگە قرەدی، زارلنیب-زارلنیب کیشنەدی.

ترلان دُملری یاییلیب-یاییلیب کیشنەدی، یاللری هورپەیب-هورپەیب کیشنەدی.

ادیرلرگە قرەدی، چارلب-چارلب کیشنەدی.

ترلان قولاقلری چیمیریلیب-چیمیریلیب کیشنەدی، پیشقیریب-پیشقیریب کیشنەدی.

قیشلاققە قرەدی، یالواریب-یالواریب کیشنەدی، زار-زار کیشنەدی.

ترلان جیلاوینی سیلکیب-سیلکیب کیشنەدی، یولقیب-یولقیب کیشنەدی.

کېین، مېن سری یوزلندی. آیاقلرینی کتّە-کتّە یایدی. بۆینینی چۆزدی. تومشوغینی چۆزدی.

قولاقلرینی چیمیردی.

ترلان زینکیدی!

آلد تویاقلری بیلن ترسیلّتیب-ترسیلّتیب یېر تیرنەدی. کېسکلب-کېسکلب یېر آتدی.

تویاقلری آستی چنگیدی.

ترلان قهر هم اضطراب بیلن کیشنەدی. آقشام کیشنشدن زیر تیترەدی.

آقشام، ترلان کیشنەشیدن، ترلان کیشنەشی، آقشامدن-دە مونگلی بۆلدی، آقشامدن-دە اَینچلی بۆلدی.

اوچلی ضرب، چپ تیزّم کۆزیگە کېلیب تېگدی.

چینقیریب یوباردیم. کۆز آلدیم قاپ-قارە بۆلدی...

- تېپیب اۆتیرەسن می، بیقینیگە تیقیب آل!..

- اېی-اېی-اېی، آت!

- قاچ، آت کېلەیپتی!

www.ezgu.org

شونده، تغین هوشیمگه کېلدیم. آهسته کۆزیمنی آچدیم.

ترلان تومشوغینی چۆزیب زینکه‌یيب، اولرنی قوودی. بیرینی قۆییب، بیرینی قوودی.

اولر اریقدن هتلب قاچدی. بیرین-کېتین موتریگه کیردی.

اما بیراوی ترلاندن قاچیب قوتولالمه‌دی. اویاقده بوریب سالدی، بۆلمه‌دی، بویاقده بوریب سالدی، بۆلمه‌دی. نیمه قیلیشینی بیلمه‌دی. آخری یېردن نیمه دیر آلیب، ترلاننی باشیگه بیر اوردی.

ترلان باشینی سیلکیب-سیلکیب آهسته‌له‌دی.

اونیسی-ده اریقدن هتلب اۆتدی.

ترلان-ده اریقدن اۆتدی. موتر آلدیگه کېلدی. آلد تویاقلری بیلن یېر تیرنب-یېر تیرنب کیشنه‌دی.

موتر غیزیللب جۆنه‌دی.

ترلان موتر کېتیدن خیله یۆلگچه چاپیب باردی. کېین، ایزیگه قیتیب کېلدی.

اریقدن اۆتیب، باشیمگه کېلدی. یوزلریمگه تومشوغینی تېککیزیب-تېککیزیب کۆردی. یوزلریمنی ایسکب-ایسکب کۆردی.

مېن ترلان نفسینی تویدیم. تومشوغینی قۆش‌قۆللب قوچاقله‌دیم. جغلری، پیشانه‌سینی سیله‌دیم.

شونده، کفیم هۆل بۆلدی. تېر، آت تېری دېب اۆیله‌دیم. کفیمنی کۆزلریمگه آلیب کېلیب قره‌دیم. کېین، ترلانگه تیکیلییراق قره‌دیم.

ترلان پیشانه‌سیدن قان سیزدی...

هۆنگره‌ب ییغلب یوباردیم. اۆپکه‌منی باسه‌یین دېدیم، باسالمه‌دیم...

۸۳

قاش قاره‌یدی.

آدم آدمنی تنیمه‌یدیگن بۆلدی.

بیر عمللب چپ یانباش بۆلدیم. ترلان آیاغینی قوچاقله‌دیم. تیزّه‌سیگه پیشانه‌منی قۆیدیم.

اوزه‌لیب، آلد قاپقاغیگه شپه‌تیله‌دیم.

ترلان یېلکه‌لریمنی ایسکه‌دی. کېین، آلد آیاقلرینی استه-استه بوکدی. ترلان تیزّه‌له‌دی!

مېن چپ قۆلیم بیلن اېگر قاشیدن آلدیم. اېگرگه کۆکره‌گیمنی بېردیم. تیمته‌لنیب-تیمته‌لنیب اېگرگه بېل بۆلیب یاتدیم. نفسیمنی راستلب آلدیم. تغین قیمتینیب، آیاغیمنی اېگردن آشیردیم. ترلاننی قوچاقلب آلدیم.

ترلان قدینی راستله‌دی.

شمال باشیمنی یه‌لب اۆتدی. شونده، باش یلنگلیگیمنی بیلدیم. تېلپگیم یېرده قالیبدی.

توشه‌یین دېدیم، تغین، مینیشیمنی اۆیله‌دیم. تېلپگیمگه قۆل سیلته‌دیم. بېل‌باغیمنی یېچیب، باشیمنی تنگغیب باغلب آلدیم.

کتّه یۆل چېتیدن یوردیم.

بار بۆییچه قارانغی توشدی. ادیرلر قاپ-قاره سایه‌ده‌ی بۆلدی.

اېگرده چَیقه‌لیب-چَیقه‌لیب، کۆنگلیم شو کېچه‌ده‌ی قاپ-قارانغی بۆلیب-بۆلیب، اۆکسیب-اۆکسیب باردیم...

www.ezgu.org

۸۴

ترلان-ای، نیمه کونلرگه قالدینگ-ه؟...

توشده بۆله‌یپتی می، یا اۆنگده بۆله‌یپتی می؟

سېن فرقله‌مه‌سنگ، مېن فرقله‌ی آلمه‌ی قالدیم، ترلان...

حلیگیلر قنده‌ی جان‌ذات ایدی، ترلان! سین-سیمبه‌تی آدمگه کېلبت بېره‌دی. اوست-باشلری-ده بار. آدمگه میزه‌ب گپیره‌دی، آدمگه میزه‌ب کوله‌دی...

بیلمه‌دیم، ترلان، بیلمه‌دیم. سېن بیلمه‌سنگ، مېن بیلمه‌دیم. مېن سېنی بیله‌من، ترلان. اولر مېن اوچون بېگانه، ترلان...

ایا ترلان، سېن مېنینگ اوکه‌مسن، اوکه‌م.

بۆلدی، مېن اېندی اولرنی اوکه‌م دېمه‌یمن. مېنینگ اوکه‌م سېنسن. سېن مېنینگ اوکه‌مسن، ترلان. اۆزی مېنگه اۆخشه‌یسن، ترلان، مېنگه... اوکه‌سی اکه‌سیگه اۆخشه‌یدی-ده، ترلان...

ترلان اوکه‌م-آو، اېندی نیمه قیله‌میز؟ اېندی، باله-چقه‌گه باریب نیمه دېیمیز؟ اېل سۆره‌سه نیمه دېیمیز؟..

ایا ترلان، سېن مېنینگ جیینیمسن، جیینیم.

بۆلدی، مېن اېندی اولرنی جیینیم دېمه‌یمن. مېنینگ جیینیم سېنسن، ترلان. سېن مېنگه تارتدینگ، ترلان. جیین تاغه‌سیگه تارتمه سه، کیمگه تارته‌دی، ترلان...

ترلان جیینیم-آو، یا یۆلده ییقیلدیک، دېیمیز می؟ کۆزلرینگ بار اېدی-کو، دېسه‌لر-چی؟ اریق لای اېکن، تاییب کېتدیک، دېیمیز. بنایی می، ترلان جیینیم؟ بۆلمه‌سه، اېلگه اېرمک، خلققه شلاق بۆله‌میز...

ایا ترلان، سېن مېنینگ اکه‌مسن، اکه‌م.

بۆلدی، من اېندی اولرنی اکه‌م دېمه‌یمن. مېنینگ اکه‌م سېنسن، ترلان. اوکه دېسه دېگولیک، مېنده‌یین اوکه‌نگ بار، اکه دېسه دېگولیک، سېنده‌یین اکه‌م بار، نیمه غمیم بار، ترلان...

ایا ترلان، سېن مېنینگ برادریمسن، برادریم.

بۆلدی، مېن اېندی اولرنی برادریم دېمه‌یمن. مېنینگ برادریم سېنسن، ترلان...

ایا ترلان، سېن مېنینگ قیامتلیک برادریمسن، قیامتلیک برادریم...

۱۹۷۹

www.ezgu.org